

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİ VE ÖĞRETMEN
ADAYLARININ DEMOKRATİK TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ
DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
HANDE İNAN

Danışman
DOÇ. DR. NEVZAT MİRZEOĞLU

Bolu-2013

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Hande İNAN'A ait Beden Eğitimi Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi adlı çalışma, jürimiz tarafından Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.**27.11.2013**

Akademik Unvan ve Adı Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Nevzat MİRZEOĞLU

Üye : Yrd. Doç. Dr. Aylin ÇELEN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Yeşer ESKİCİOĞLU

Eğitim Bilimleri Enstitüsünün Onayı

Prof. Dr. Soner DURMUŞ

Enstitü Müdürü

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN

Yüksek lisans/doktora tezi olarak sunduğum, '**Beden Eğitimi Öğretmenleri Ve Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi**' başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim. 27.11.2013

Hande İNAN

ÖZET

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLERİ VE ÖĞRETMEN ADAYLARININ DEMOKRATİK TUTUMLARININ ÇEŞİTLİ DEĞİŞKENLERE GÖRE İNCELENMESİ

Hande İNAN

Yüksek Lisans Tezi

Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nevzat MİRZEOĞLU

Kasım 2013, xii + 97 Sayfa

Bu araştırmanın amacı, beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını belirleyerek, tutumların çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır.

Araştırmaya 2012-2013 eğitim -öğretim yılında, Kocaeli merkez okulları ile Başiskele ilçesindeki okullarda görev yapan 105 beden eğitimi öğretmeni (54 Kadın, 51 Erkek) ve Kocaeli Üniversitesi Besyo Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde 3 ve 4. sınıfta okuyan 200 öğrenci (91 Bayan, 109 Erkek) katılmıştır.

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğretmenlerin (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, mezun olunan yükseköğretim kurumu, meslekteki görev süresi) ve öğretmen adaylarının (cinsiyet, sınıf, anne-baba eğitim durumu) kişisel bilgilerine yönelik bir form ile Genç (2009) tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin Demokratik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Toplanan verilerin çözümlenmesinde, t-test, Kruskal Wallis, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Aritmetik Ortalama ve Varyans Analizi istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre, beden eğitimi öğretmenleri ve beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının olumlu düzeyde olduğu ve öğretmen adaylarının beden eğitimi öğretmenlerine göre daha yüksek düzeyde demokratik tutuma sahip oldukları belirlenmiştir. Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında cinsiyete göre kadınlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bununla birlikte beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında medeni durum, mezun olunan yükseköğretim kurumu, yaş, mesleki deneyim ve eğitim seviyesine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Öte yandan, beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları arasında sınıf düzeyine göre 4. Sınıflar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna karşın, beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları arasında cinsiyet, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sonuç olarak bu çalışmada, beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının olumlu düzeyde olduğu, ancak öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumları üzerinde cinsiyet değişkeninin, öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerinde de sınıf değişkeninin önemli bir etken olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Beden Eğitimi Öğretmeni, Beden Eğitimi Öğretmen Adayı, Demokrasi, Demokratik Tutum

ABSTRACT

THE RESEARCH OF DEMOCRATIC ATTITUDES OF PHYSICAL EDUCATION TEACHERS AND TEACHER CANDIDATES ACCORDING TO THE DIFFERENT VARIABLES

Hande İNAN

Master's Thesis

Branch Basic Sciences of Teaching Physical Education

Thesis Consultants: Associate Prof. Dr. Nevzat MİRZEOĞLU

November, 2013, xii + 97 Pages

The purpose of this research is to determine democratical attitude of physical education teachers and prospective physical education teachers and propound if these attitudes differ because of various variables.

This research includes 105 (54 female and 51 male) physical education teachers in Kocaeli and Başiskele and also 200 (91 female and 109 male) studying in the third and fourth grades of the Physical Education and Sports Teaching department of Kocaeli University.

As data collection tool, a survey about teachers' personal information like sex, age, marital status, level of education, educational background, period of office and a survey about prospective teachers' like sex, class, parents' educational background is used. Also "Teachers' Democratical Attitude Scale is used which was established by Genç (2009).

T-test is used to analyze the difference in democratic attitude between the teachers and candidates teacher. T-test was applied to compare the democratic attitude according to variables like gender, marital status, level of education variables of

physical education teachers. Kruskal-Wallis test was applied in terms of the variables of the university which was graduated. One-way analysis of variance test was used to compare the democratic attitude of physical education teachers in terms of age, period of office. T-test was used to compare the democratic attitude in terms of gender class of prospective teachers and one-way analysis of variance test was used to compare educational background of parents variables.

According to the findings of the research it was determined that the candidates teacher have high level of democratic attitude comparing to the physical education teachers. A significant difference was found in the scores of democratic attitude of physical education teacher in terms of gender. It wasn't found a significant difference in the scores of democratic attitude of physical education teachers in terms of their marital status, university, age, work experience and level of education. On the other hand a significant difference was found in the scores of democratic attitude of candidates physical education teacher in terms of class level. Further more a significant difference wasn't found in the scores of democratic attitude of candidates physical education teacher in terms of gender, educational background of parents.

At the result of the research it was found that the democratic attitudes of the the physical education teachers and prospective physical education teachers were positive. Further more it was understood that the gender variable was important for the democratic attitude of physical education teachers and the class variable was important for the democratic attitude of candidates physical education teacher.

Key Words: Physical Education Teacher, Candidates Teacher, Democracy, Democratic Attitude.

TEŞEKKÜR

Bu tezin planlanması, hazırlanması ve ortaya çıkartılmasında, her aşamada bana destek veren, beni cesaretlendiren ve gösterdiği sonsuz sabırla bana yardımcı olan danışmanım Sayın Doç. Dr. Nevzat MİRZEOĞLU'na teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans öğrenimim ve tez çalışmam boyunca sabırla beni destekleyen eşim Mehmet İNAN'a ve her konuda ne olursa olsun yardımını esirgemeyen arkadaşım Cahide Sevin CULFA'ya teşekkür ederim.

Ayrıca eğitim- öğretim hayatım boyunca desteğini benden hiç esirgemeyen ANNEME ve BABAMA sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hande İNAN

İÇİNDEKİLER

ETİK İLKELERE UYULDUĞUNA İLİŞKİN METİN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
TEŞEKKÜR.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xi

BÖLÜM I

1. Giriş.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı.....	5
1.2. Araştırmanın Önemi	5
1.3. Araştırmanın Problemi.....	7
1.3.1. Alt problemler.....	7
1.4. Sayıtlılar.....	7
1.5. Sınırlılıklar.....	7
1.6. Tanımlar.....	8

BÖLÜM II

2. Kuramsal Temeller.....	9
2.1. Eğitim	9
2.1.1. Eğitimde öğrencinin rolü	11
2.1.2. Öğretmen-öğrenci ilişkisi	11
2.2. Beden Eğitimi, Beden Eğitiminin Amacı ve Önemi.....	12
2.2.1. Beden eğitimi.....	12
2.2.2. Beden Eğitiminin Amacı	14
2.2.3. Beden eğitiminin önemi.....	15
2.3. Demokrasi.....	17
2.3.1. Demokrasinin ilkeleri	19
2.3.2. Demokrasinin çeşitleri	21

2.4. Demokrasi ve Eğitim	22
2.5. Demokrasi ve Eğitiminin Gerekliliği.....	23
2.6. Demokrasi Eğitimi.....	24
2.7. Demokratik Eğitim	27
2.8. Demokratik Tutum.....	30
2.8.1. Demokratik tutum ve aile	32
2.8.2. Demokratik tutum ve okul	34
2.8.3. Demokratik tutum ve sınıf	37
2.8.4. Demokratik tutum ve öğretmen	38
2.9. İlgili Araştırmalar	40
2.9.1. Yurtiçinde yapılan araştırmalar	40
2.9.2. Yurtdışında yapılan çalışmalar	49

BÖLÜM III

3. Yöntem.....	54
3.1. Araştırmanın Modeli.....	54
3.2. Evren ve Örneklem	54
3.3. Veri Toplama Yöntemi	54
3.3.1. Veri toplama aracı.....	55
3.4. Verilerin Toplanması ve Puanlanması.....	55
3.5. Verilerin Çözümlemesi	56

BÖLÜM IV

4. Bulgular ve Yorum	57
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	57
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	59
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum	69

BÖLÜM V

5. Sonuç ve Öneriler	78
5.1. Sonuç	78
5.2. Öneriler	79
Kaynakça.....	80
Ekler	90

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.	Öğretmenlerin Demokratik Tutum Ölçeğinin Olumlu ve Olumsuz Maddeleri	55
Tablo 2.	Beden eğitimi öğretmeni ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının karşılaştırılması	57
Tablo 3.	Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması	59
Tablo 4.	Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması	61
Tablo 5.	Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının mezun olunan yükseköğretim kurumu değişkenine göre karşılaştırılması	62
Tablo 6.	Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanlarının yaş değişkenine göre karşılaştırılması	64
Tablo 7.	Öğretmenlerin yaş değişkenlerine ilişkin betimsel veriler	65
Tablo 8.	Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanlarının mesleki deneyim değişkenine göre karşılaştırılması	66
Tablo 9.	Öğretmenlerin mesleki deneyim değişkenlerine ilişkin betimsel veriler	67
Tablo 10.	Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması	68
Tablo 11.	Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması	70
Tablo 12.	Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının sınıf değişkenine göre karşılaştırılması	71
Tablo 13.	Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması	73
Tablo 14.	Öğretmen adaylarının anne eğitim durumu değişkenlerine ilişkin betimsel veriler	74
Tablo 15.	Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması	75

Tablo 16. Öğretmen adaylarının baba eğitim durumu değişkenlerine ilişkin betimsel veriler	76
--	----

BÖLÜM I

Bu bölümde araştırma problemi, önemi, amacı, sayıltı ve sınırlılıklar ile tanımlar yer almaktadır.

1. Giriş

Bir toplumda demokrasinin yerleşmesi, toplumdaki bireylerin genel eğitim düzeyine bağlıdır. Demokratik hayatın gerektirdiği bilgi, tutum ve davranışlarla donatılmış bireylerin oluşturduğu bir toplumda demokrasinin yaşam biçimi haline gelmesi çok daha kolaydır. Beklenen bu süreç kendiliğinden gerçekleşmez, bunun için toplumdaki bireyleri demokratik değerlerle donatmak gerekir. Bunun da bilinen en etkili yolu eğitimidir.

Bir yaşam biçimi olan demokrasi, öğrenilmek ve öğretilmek zorundadır. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde bu işlevin yerine getirilmesi, öncelikle eğitim sisteminden beklenir. Bunun için, eğitim sistemi, tüm kuruluşları ve belirlenmiş amaçlarıyla, bu amaca ulaşmak için uygulanacak öğretim programları ve öğretim yöntem ve teknikleriyle bu görevini yerine getirmek ve demokratik olmak zorundadır (Aydemir ve Aksoy, 2010).

Eğitim, toplumun yaratıcı gücü ve verimini artıran, bireye yeteneklerini geliştirme olanağı veren, sosyal adalet, fırsat ve olanak eşitliğini gerçekleştiren en etkili araçtır. Eğitimin amacı yeni yetişmekte olan kuşakların topluma sağlıklı ve verimli bir biçimde uyum sağlamalarına yardımcı olmaktır (Koç ve Mirzeoğlu, 2008). Eğitimi araç

olarak kullanan toplumlar eğitim sayesinde kendi eğitim politikalarını belirleyerek istenilen yönde gelişim göstermiş ve değişime uğramışlardır.

Dewey'e (1996) göre her toplumun kendisine ait kültürü, değerleri, inançları ve gereksinimleri vardır. Ülkelerin eğitim politikalarını belirleyen de bu toplumsal gereksinimlerinin karşılanması ve ortak değerlerinin benimsenmesidir. Toplumların siyasal yapısını da, o toplumun gelişme ve kalkınma düzeyi, yönetim yapısı, yöneten ve yönetilen ilişkisi toplumsal değerleri ve gereksinimlerinin birlikte oluşturduğu söylenebilir. Ülkelerin siyasal sistemleri ve eğitim politikası doğru orantılı olarak bireye kazandırılacak davranışların yönünü, bir diğer ifade ile eğitimin amaçlarını belirlemektedir. Nitekim demokrasiyi bir yönetim biçimi olarak benimsemiş olan ülkemizde, eğitim sistemimize genel olarak bakıldığında, amacının demokratik tutum ve davranışları kazanmış ve bir yaşam biçimi olarak benimsemiş bireyler yetiştirmek olduğu görülmektedir. Demokratik görüş ve davranışlara sahip vatandaşların yetiştirilmesi eğitim sisteminin yapısının demokratikliği ile doğru orantılıdır. Eğitim yapısının demokratik olması ancak demokrasi kavramının iyi anlaşılması ile gerçekleşmektedir (Akt: Ozan, Türkoğlu ve Şener, 2010).

Demokrasi, halkın egemen olduğu, yani siyasal gücün halkın yetkisinde bulunduğu bir yönetim şeklidir. Türk Demokrasi Vakfı'nın yaptığı bir tanıma göre ise, demokrasi belli normlara göre kuramsal gücün kullanımı ve toplumsal politikaların geliştirilmesinde vatandaşların önceliklerinin dikkate alınarak kararların verilmesi sürecidir. O halde demokrasiyi topluma yaymak ve demokrasiyi davranış haline dönüştürmede en iyi yol eğitimidir. Bunun için ise demokrasi eğitimine ihtiyaç vardır (Şimşek, Doymuş ve Karaçöp, 2009).

Demokrasi eğitimi, kitlenin, seçme ve seçilme hakkını bilinçli olarak kullanması, bireylerin eğitim düzeyinin yetersizliği sebebiyle istenilen beklenen düzeyde gerçekleştirilememektedir. Bireyin oy verme dışında, siyasal görevlerini yerine getirmesi, sorunların çözümü için yerinde kararlara ulaşması yine eğitimin görevi ve konusudur (Aydemir ve Aksoy, 2010).

Demokrasi ve eğitim düşünceleri ayrılmaz biçimde birbirine bağlıdır ve aynı vizyonun parçaları olarak düşünülmelidir. Kitlelerin eğitilmesiyle, kitlelere oy verme hakkının tanınmasının aynı zamanlarda gelişmesi tesadüf değildir. Biri diğerinden ayrı olarak zihinde canlandırılmaz (Aydemir ve Aksoy, 2010).

Demokraside bireye değer vermek esastır. Bireyin kişi olarak varlığına büyük değer verilir. Otoritesi akıldır, yönetimi de inandırmaktır. Demokrasinin eşitlik, özgürlük, laiklik, adalet, hümanizm, hoşgörü, sevgi, saygı, katılımcılık (çoğulculuk), insan hakları, diyalog, iletişim ve barış gibi kavramlarla yüklü olması nedeniyle bu kavramların kazandırılabilmesi, aile ve okulda demokratik ortamların sunulması ile mümkündür (Şimşek, Doymuş ve Karaçöp, 2009).

Demokratik davranışlar insanın düşüncesine yerleşip davranışa dökülmediği sürece hayat bulamazlar. Yani demokratik değerler yaşayarak öğrenilir, bunu sağlayacak ilk ortam ise çocuğun hayata adım attığı andan itibaren karşısına çıkan ve demokratik davranışların öğrenilmesi ve uygulanması konusunda model olacak aile ortamıdır (Aydemir ve Aksoy, 2010).

Demokratik tutum ise, eğitim ile kazanılır. Eğitim ile kazandırılacak olan demokratik tutum ise yalnızca eğitim kurumlarından beklenmemeli ilk eğitim ailede vermeye başlanmalıdır. Toplumsal değer ve sistemlerin bir aktarıcısı olan aile, siyasal bilinç konusunda okuldaki önce çocuğa bazı bilgi, tutum ve davranışları kazandırmaktadır. Örgün eğitime başlamadan önce çocuk, beden, akıl ve karakter gelişiminde önemli bir yer tutan bir zaman dilimi yaşamaktadır. Bu gelişimin büyük bir kısmı evde geçmektedir. Bu nedenledir ki, demokrasinin tohumları evde, aile yaşamında ve ilişkilerinde ekilmektedir. Ailenin kazandıracığı hususlar arasında en temelli olanı kişilere saygıdır. Eğitici ana-babalar çocuklarını bir kişi olarak, değerli bir varlık olarak ele alarak kendi içlerinde açıklık, dürüstlük ve gerçeğe saygıyı yaşamak ve yaşatmak durumundadırlar (Şimşek, Doymuş ve Karaçöp, 2009).

Ailenin demokratik olup olmaması çok önemlidir. Çünkü toplumsal demokrasinin temellerinin atıldığı ilk kurum ailedir. Bu anlamda demokratik toplum

adına aile yaşamı bir başlangıç noktasıdır. İşte bu sebeple aile yapısının temel taşlarını temsil eden anne ve babaların eğitim düzeyleri üzerinde durulması gereken bir konudur (Gömleksiz ve Çetintaş, 2011, s.1-14).

Bilgiyi kullanabilen ve erişebilen yapısalıcı ve yaratıcı demokratik tutum ve davranışlara sahip olan, insan hakları ve özgürlüklerine karşı duyarlı olan bugünün öğrencileri, kendi öğrenimleri için sorumluluk sahibi ve aktif olduklarında ve de öğrenci merkezli stratejilere başvurulduğunda, eğitimsel bir ortamda yetiştirilebilirler (Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın, 2009).

Birlikte yaşama kurallarının en yoğun olarak yaşandığı yer olan okul; demokrasi, hak ve özgürlük, saygı ve hoşgörü gibi değerlerin sınanması ve yerleşmesi için eşi bulunmaz bir ortamdır. Bu ortamda öğretmenlerin en temel görevlerinden biri, öğrencilerin düşünen ve düşünceye saygılı bireyler olarak yetiştirmelerine yardımcı olmaktır. Anlaşılacağı üzere demokrasinin genç kuşaklara öğretilmesi, benimsetilmesi ve geliştirilmesi okulun görevleri arasındadır. Okuldaki demokrasi uygulamaları, öğrencilerin bu yolda davranış geliştirmelerini sağlamalıdır (Güllü ve Güçlü, 2009).

Öğretmen yetiştiren eğitimcilerin öğretmen adaylarının demokratik tutum ve davranışları kazanmasında etkisi göz ardı edilemez. Onların ortaya koyduğu demokratik iletişim ve öğrenme ortamları öğretmen adaylarının da demokratik tutumları benimseyip içselleştirmesini sağlayacaktır. Öğretmen yetiştiren öğretim elemanlarının demokratik tutum ve davranışları içselleştirip, bunları sınıf ortamındaki uygulamalara yansıtması geleceğin öğretmenlerinin de benzer tutum ve davranışları benimsemelerine katkıda bulunacaktır. Bunun sonucunda oluşturulacak demokratik ortamlar sorgulayan, eleştiren, yeni görüşlere ve eleştirilere açık bireylerin yetişmesini sağlayacaktır (Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın, 2009).

Okullar demokratik kültürü benimsetmede önemli bir role sahiptir. Bunun yanı sıra okulların sosyalleştirici bir işlevi de bulunmaktadır. Okulların bu rol ve işlevlerini yerine getirebilmeleri çağdaş ve uygun öğretim programları, elverişli öğrenme ortamları ve bunu yürütebilecek öğretmenler ile gerçekleşir. Öğretmenlerin öğrencilerinde

demokratik değerleri geliştirmeleri ise bilgi, beceri ve değerleri kendi demokratik tutumları ile birleştirip öğrenciye sunabildikleri zaman gerçekleşebilir. Öğretmeninden demokratik tutum ve davranışları sınıf ortamında gözleyen öğrenci, bunları kendisi için bir yaşam tarzı olarak görecek ve benimseyecektir. Böylece öğrenciler demokratik anlayışı benimseme ve yaşam tarzı haline getirmeye yönelebilecektir (Gömlüksiz ve etintaş, 2011).

1.1. Araştırmanın Amacı

Demokratik bir yönetim biçimini kabul eden ölkemizde, demokrasi bilincini topluma yaymak ve öğrencilerin demokratik tutum kazanmasını sağlamakta öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Öğretmenler, öğrencilerin özgürleşmesi, demokrasi bilinci kazanması, yaratıcı üretken bireyler olabilmesi ve kendilerini ifade edebilmesi gibi sosyal alana ait konularda da önemli bir işlevsellik üstlenirler, üstlenmelidirler.

Yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde bu araştırmada, beden eğitimi öğretmenleri ve beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını belirlemek ve demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amaçlanmaktadır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Gençlerin ailede kazandığı demokratik değerleri geliştiren en önemli unsur aileden sonra öğretmenlerdir. Öğretmen öğrencilerde demokrasi geleneğini güçlendirerek, elde edeceği moral ve etki ile ahlaki değerlerin öğrencilerde yerleşmesi konusunda üzerine ne gibi görevler düştüğünü bilmelidir. Öğretmen demokratik ilkelere değer verdiğini yalnız sözleriyle değil, davranışlarıyla da göstererek demokratik davranışın en güvenilir destekleyicisi olmalıdır. İyi bir öğretmen öğrencilerinin

demokratik nitelikler geliştirmeleri için özendirici bir ortam ve uygun fırsatlar hazırlamanın yollarını da bilmelidir.

Demokratik değerleri ve davranışları öğretmenlerin ilk adımının öğretmenlerin demokratik toplumun anlamını anlamalarından geçtiği düşünölmektedir. Öğretmenler, sınıf ortamlarında demokratik tutum ve davranışlar sergileyerek hem öğrencilerin demokrasiyi yaparak, yaşayarak ve gözleyerek öğrenmesine, hem eğitimin genel amaçlarının hem de demokrasi eğitiminin özel amaçlarının gerçekleşmesine önemli katkılar sağlayabilirler. Bu katkının sağlanması ve arttırılmasında öğretmenlerin sergiledikleri tutum ve davranışların demokratik olmasının yanı sıra bu konuda kararlı davranmaları da ayrı bir önem taşımaktadır. Bu bağlamda demokratik tutumu en etkili geliştirecek derslerden biri de beden eğitimi dersleridir.

Beden eğitimi dersi okullarda demokrasinin kazandırılması açısından önemli bir derstir. Beden eğitimi dersi demokrasinin özünde bulunan eşitlik, liderlik, kendini özgürce ifade edebilme, hoşgörö ve işbirliği gibi özelliklerin öğrencilerde oluşmasını ve gelişmesini sağlar. Demokrasi ise, beden eğitimi dersinin ayrılmaz bir parçasıdır. Beden eğitimi ve sporda demokrasi spor yapanların, spora emek verenlerin, yöneticilerin eğitimcilerin, hakemlerin kendilerini yönetecekleri kendi içlerinde özgürce seçme ve seçilebilmeleridir.

Bu nedenle çalışmanın, beden eğitimi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının bu niteliklere ne kadar sahip olduklarının ve buna dayalı olarak demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesinin alana katkı getireceği düşünölmektedir.

Ölkemizde ve dünyada alan yazınında demokrasi ve demokratik tutumla ilgili birçok araştırmaya rastlanmaktadır. Ancak, beden eğitimi alanında konu ile ilgili araştırma sayısı oldukça azdır. Bu çerçevede, ilgili literatöre de önemli katkılar getirmesi beklenmektedir.

1.3. Araştırmanın Problemi

"Beden eğitimi öğretmenleri ile beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeyleri arasında fark var mıdır?" sorusu bu araştırmanın problemini oluşturmaktadır.

Bu problemi çözümlmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1.3.1. Alt problemler

1. Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenleri ile beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeyleri nedir ve bu düzeyler arasında fark var mıdır?
2. Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmenlerinin cinsiyet, medeni durum, mezun olunan yükseköğretim kurumu, yaş, mesleki deneyim ve eğitim düzeylerinin demokratik tutumları üzerinde bir etkisi var mıdır?
3. Araştırmaya katılan beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve anne-baba eğitim düzeylerinin demokratik tutumları üzerinde bir etkisi var mıdır?

1.4. Sayıtlar

Araştırma sürecinde aşağıdaki hususlar göz önünde tutulmuştur.

1. Araştırmada örnekleme oluşturan katılımcıların görüşlerini samimi ve gerçeğe uygun olarak yansıttıkları varsayılmıştır.
2. Veri toplama aracının araştırmanın amacına hizmet ettiği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırma, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Kocaeli merkez ortaokulları ile Başiskele ilçesindeki okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ve

Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde 3. ve 4. sınıfta okuyan öğrenciler ile sınırlıdır.

2. Bu araştırma, Yüksek Lisans tez süresi ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Araştırmada sıkça geçen kavramlar aşağıda verilen anlamlarıyla kullanılmıştır.

Eğitim: Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1972).

Beden eğitimi: Bireyin sağlığını, ruh sağlığını, beden becerilerini geliştirmeye yönelik, gerektiğinde çevresel koşullara ve katılımcıların özelliklerine göre değiştirilebilen esnek kurallara dayalı oyuna, cimmnastiğe, spora dönük, alıştırma ve çalışmaların tümünü kapsayan geniş tabanlı bir etkinliktir (Güneş, 2004).

Demokrasi: Halkın egemen olduğu, yani siyasal gücün halkın yetkisinde bulunduğu ve bu gücü sağlamak için hürriyet, adalet, eşitlik, dayanışma ilkelerinin söz konusu olduğu sistemdir (Kıncal ve Işık, 2003).

Demokratik tutum: Bireyi belli insanlar, nesneler ve durumlar karşısında, demokrasi ilkeleri doğrultusunda belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimlerdir (Bulut, 2006).

BÖLÜM II

Bu bölümde araştırma problemine ışık tutacak kavram, kuram ve teoriler ile bu konuda yapılmış yerli ve yabancı araştırmalara yer verilmiştir.

2. Kuramsal Temeller

2.1. Eğitim

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar süre gelen bir süreçtir. Bu süreçte bireylere çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırılır. Bu öğrenmeler bireyin davranışlarında gözle görülebilen değişikliklere neden olur. Eğitim, günümüzde insanların yaşama bakış açıları ve beklentilerine göre çeşitli şekillerde tanımlanmıştır.

Dünyadaki hızlı gelişmeler bir yandan var olan bilgileri geçersiz hale getirirken, bir yandan da bilinmeyen pek çok şeyi açığa kavuşturmaktadır. Yeni buluşlar, uluslararası ilişkiler, bilim alanındaki ilerlemeler kişileri yaşama ayak uydurmaya zorlamaktadır. Bu hızlı gelişmelere uyum sağlamanın en etken ve temel aracı şüphesiz eğitimidir. Eğitim, bireye yeni davranışlar kazandırmada ya da mevcut davranışları değiştirmede en etkili süreçtir (Baran, 2010).

Tezcan'a (1997) göre eğitim; kişiliğin gelişmesine yardım eden ve onu temel alan, onu yetişkin yaşamına hazırlayan, gerekli bilgi, beceri ve davranışlar elde etmesine yarayan bir süreçtir.

Eğitim sözcüğü günümüze dek sistem ya da davranış değişikliği gibi farklı şekillerde tanımlanmıştır. Senemoğlu'nun (2005) tanımına göre eğitim, insanın kişiliğini besleme süreci ve insan sermayesine yapılan yatırımdır. Toplumun süzgeçten geçirilmiş değerlerinin, ahlak standartlarının, bilgi ve beceri birikimlerinin yeni nesillere aktarılması eğitim yoluyla gerçekleşmektedir.

Sönmez'e (1994) göre eğitim, toplumu etkileyen ve aynı zamanda toplumdan etkilenen bir etkinliktir. İnsan davranışlarını istendik yönde değiştirmek için düzenlenip işe koşulan eğitim, açık bir sistemdir; çünkü insanın hali hazırdaki davranışları yeterli bulunmuyor ve o istendik davranışlarla donatılmak isteniyor. Açık bir sistem olan eğitim, toplumsal sistemin alt sistemidir. Toplumsal sisteme bağlı olan diğer alt sistemler ekonomi, siyaset, töre, gelenek, görenek, spor, felsefe, din ve inanç, iletişim, moda, güzel sanatlar, bilim ve teknik, nüfus ve yerleşim vb. gibi sistemler eğitim sistemini, eğitim sistemi de onları etkiler ve değiştirir.

Eğitim her husustan önce insanoğlunun bugünkü ve yarın ki yaşamına bir müdahaledir. Eğitimin bu tür bir müdahale olmasından dolayı çok çeşitli eğitim anlayışları geliştirilmiştir. Bu eğitim anlayışları; zaman ve ülkelere göre son derece değişiklik göstermişlerdir. E. Durkheim ve diğer sosyologlar, bu eğitim anlayışları ile onlara uygun düşen toplum biçimleri arasında ilişkiler bulunduğunu ileri sürerler (Karatekin, Merey ve Kuş, 2012).

Günümüzde en bilindik ve en çok kabul gören eğitim tanımlarından biri Ertürk'e (1972) aittir. Ertürk eğitimi, "bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci" olarak tanımlamaktadır. Davranışlarda kasıtlı ve istendik bir değişmeden söz edildiğine göre burada eğitimin öğelerinden bahsetmek gerekmektedir. Eğitimin öğeleri; toplumda var olan kültürü aktarmada, benimsetmede, geliştirmede araç olması, bireyde yeni bir davranış meydana getirmesi, var olanı değiştirmesi olarak ifade edilebilir (Erdem, 1998).

2.1.1. Eğitimde öğrencinin rolü

Öğrenci eğitim ihtiyacı olan ve bu ihtiyacını karşılamak üzere okula devam eden bireydir. Okullar toplum içinde yaşayan bireylere, kendi fiziksel ve toplumsal ihtiyaçlarını, toplumun ihtiyaç ve beklentilerine uygun bir biçimde karşılayabilmeleri için gerekli olan bilgi, beceri, yetenek, tutum ve değerleri kazandırmaya çalışır. Okul eğitiminde öğrencinin ayrı bir yeri ve önemi vardır. Okul içinde düzenlenen tüm etkinlikler öğrenciye yöneliktir. Buna karşılık öğrencinin de okula karşı bazı sorumlulukları, rolünün gereği yapması gereken davranışlar vardır (Holoğlu, 2006).

Okulda öğretimin etkili olabilmesi için öğrencilerin bazı özelliklerinin bilinmesi önem taşır. Bunların başlıcaları, öğrencilerin fiziksel, zihinsel ve sosyal gelişim düzeyleri ile önceki yaşantılarından elde ettikleri bilgi, beceri, tutum, duygu ve alışkanlıklardır (Kangangil, Hünük ve Demirhan, 2006).

Öğrencilerin bu özellikleri, bir yandan öğrencinin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine yardımcı olurken, diğer yandan onların eğitim yoluyla hangi davranışları öğrenip, hangilerini öğrenemeyeceklerinin işaretçileridir (Kangangil, Hünük ve Demirhan, 2006).

2.1.2. Öğretmen-öğrenci ilişkisi

Sınıf, öğrenciler ve öğretmenlerin, eğitsel amaçlara ulaşabilmek için, kendilerinde var olan ve çeşitli iletişim araçlarıyla sağladıkları bilgi ve yaşantıları, uygun bir düzenlenişle paylaştıkları ortamdır. Bu paylaşım, iletişimle olur. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin, ilgi ve gereksinimlerinin, yeterliklerinin, olanaklarının öğretmence; eğitsel amaçların, araçların, düzenlenişin öğretmen kılavuzluğunda birlikte belirlenmesi, iletişimle olur (Kangangil, Hünük ve Demirhan, 2006).

Öğretim, öğretmen ve öğrenci arasında gelişen devamlı bir ilişkiler dizisidir. Bu ilişkiler, öğrencinin bir birey ve fiziksel hareketlerde becerikli bir katılımcı olarak yetişmesine yardım eder. Başarılı öğretim, amaçlanan ile derslerde ortaya çıkan

durumlar arasındaki uyumdan doğar. Bu uyumu gerçekleştirmek için öğretmen bu potansiyel uyumu arttırabilecek veya engelleyebilecek bir takım etkenleri bilmeli ve bunları çözümlemelidir (Saracaloğlu, 2001).

Öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişki, her zaman belirli bir öğretme ve öğrenme davranışını yansıtır. Bu davranışlar hedeflere ulaşmayla sonuçlanır. Öğretmen davranışı, öğrenme davranışı ve hedefler arasındaki bağ kaçınılmazdır. Öğretmen davranışı, öğrenme davranışı ve hedefler her zaman “pedagogik bütünlük” olarak düşünülen bir kavram olarak varolmuştur (Holoğlu,2006).

2.2. Beden Eğitimi, Beden Eğitiminin Amacı ve Önemi

2.2.1. Beden eğitimi

Beden eğitimi karmaşık bir terimdir. Doğal olarak aklın ve vücudun birleşmesine yönelirken, fizyoloji, psikoloji ve diğer dalları içererek, bir bütün halinde bulunan insan mekanizmasını gösterir. Beden eğitimi, insanın hareket potansiyeli ve bununla ilgili tepkileriyle ve bu tepkilere dayalı olarak ortaya çıkan, kişideki davranış değişiklikleriyle ilgili olan eğitim olayının bir evresidir (Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın, 2009).

Beden eğitimi bir öğrenme sürecidir ve egzersiz, spor, oyun, dans, su aktiviteleri, doğa ve macera aktiviteleri gibi bedensel etkinliklerle ilgili davranışları, tutumları ve bilgiyi geliştirmeyi temel alır. Beden eğitimi bilgilerin, tutumların ya da becerilerin bir kişiden diğerine geçmesidir (Saracaloğlu, 2001).

Sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmanın başlıca unsuru insan gücüdür. İnsanların günlük yaşamlarını devam ettirebilmeleri, fiziksel ve ruhsal gelişmelerini sağlamaları için beslenme, uyuma, barınma gibi ihtiyaçları yanında bedensel hareket içinde bulunmaları da gereklidir. Spor faaliyetlerinin vücut yapısını geliştirici ve eğitici rolünün yanında, fikir ve ruh sağlığında da önemli bir rolü vardır. Özellikle genç

nesillerin yapıcı ve yaratıcı olmasında, sosyal kaynaşmada ve milli dayanışmanın sağlanmasında beden eğitimi ve sporun sosyal ve kültürel kalkınmada katkısı pek çoktur (Koç ve Mirzeoğlu, 2008).

Bu açıdan, etkili ve çekici bir eğitim unsuru olan spora fonksiyonel ve modern eğitim modelinde, planlama faaliyeti içerisinde gereken önemin verilmesinde fayda vardır. “Beden eğitimi ve spor” hareket faktörünün her çeşidini ve bütün prensiplerini kaplar. Alpman’a (1972) göre, insan vücudunun belli amaçlar için eğitilmesi düşüncesinin, insanlığın evren üzerindeki varlığı kadar eski olduğunu kabul edersek, genel eğitimle ilgili olarak yapmış olduğumuz açıklama, kavram ve tanımları beden eğitimi ve spor alanıyla bağdaştırmak, özel tanımlamalar yapmak, bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmıştır (Silverman ve Sunbramian, 1999).

Genel eğitimin sistem ve metotlarına paralel olarak, insanın fiziki ve fikri nitelikleriyle, kendine güvenini geliştirmek için yapılan uygulamalı eğitim faaliyetleri “beden eğitimi” olarak tanımlanmıştır (Saracaloğlu, 2001).

Günümüz eğitim felsefeleri kavramında, beden eğitiminin daha doğrusu “spor eğitimi” nin amaçları “beden” sözcüğünün ifade ettiklerinin çok ötesinde sosyal, fiziksel, duyuşsal ve bilişsel gelişimler gibi amaçlara yönelmiştir (Saracaloğlu, 2001).

Sporsal yaşantıdan beklentilerin çokluğu ve beklentileri gerçekleştirmek için yapılan eylemlerin çeşitliliği nedeniyle, sporun bu özelliklerini içeren bir tanımın yapılması çok zordur. “Spor, insanın yapısallaşmış bir kurum içinde bir engele karşı zihinsel ve fiziksel bir davranış ve yarışma eylemine girmesidir”(Şişko, 2000).

Aracı (2000)’ya göre ise spor, beden eğitimi faaliyetlerini özelleştirerek, çeşitli branşlarda somutlaşmış, üst düzeyde yapıldığında fizyolojik, psikolojik, estetik, teknik özellikleri gerekli kılan yarışmaya dayalı ve katı kurallarla çevrili bir etkinliktir (Şişko, 2000).

Sporsal yaşantıdan beklentilerin çeşitliliği, sporsal yaşantıların düzenli bir

dizge içerisinde yönlendirilmesi gerekliliğini getirmektedir. Gelişmiş toplumlarca uygulanan en önemli eğitim araçlarından biri olan beden eğitimi ve spor faaliyetlerinin amacı, insanların fiziki, sosyal, psikolojik, kültürel ve zihni gelişimlerine katkıda bulunarak toplumun sağlıklı nesiller kazanmasını sağlamaktır (Özer ve Aktop, 2003).

Eğitimde amaçların gerçekleştirilmesi öğrencinin zihinsel eğitimi yanında fiziksel eğitimiyle olanaklıdır. Beden eğitimi ve spor, genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Amaçlar arasında bir paralellik bulunan her iki eğitim, bir bakıma, birbirini tamamlayıcı bir nitelik taşır (Özer ve Aktop, 2003).

2.2.2. Beden Eğitiminin Amacı

Beden eğitiminde Atatürk İlkeleri ve İnkılâpları, Anayasa, Milli Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milli Eğitimi'nin temel amaçları doğrultusunda; öğrencilerin gelişim özellikleri de göz önünde tutularak, onların kişisel ve toplumsal yönden sağlıklı, mutlu iyi ahlaklı ve dengeli bir kişilik sahibi, yapıcı, yaratıcı ve üretken, Milli kültür değerlerini ve demokratik hayatın temel ilkelerini benimsemiş fertler olarak yetiştirilmeleri genel amaçtır (Yavaş ve İlhan, 1996).

Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programının amacı; öğrencilerin, yaşamları boyunca kullanacakları hareket becerileri, aktif ve sağlıklı yaşam becerileri, kavramları ve stratejileri ile birlikte öz yönetim becerileri, sosyal becerileri ve düşünme becerilerini de geliştirerek bir sonraki eğitim düzeyine hazırlanmalarıdır (MEB,TEGM, 2013).

Beden Eğitimi ve Spor Dersi Öğretim Programının dayandığı temel ilkeler aşağıda sunulmuştur:

1. Fiziksel etkinlikler, oyun ve spor yoluyla öğrenme temellidir.
2. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimleri bir bütün olarak ele alınmıştır.
3. Öğrenci merkezli ortamlarda, öğrencilerin kendi öğrenmelerini

yapılandırmalarına imkân verir.

4. Süre ağırlıklıdır.
5. Gelişimsel ve sarmal bir yapıdadır.
6. Esnek bir yapıdadır.
7. Temalar/konular istenilen kazanımlara ulaşmada bir araçtır.
8. Öğrencilerin eğitiminde, çevresi ve diğer kişilerle deneyimleri önemlidir.
9. Öğrenme-öğretme ortamlarında bireysel, eşli ve grupla çalışmalar dengeli bir şekilde sunulur.
10. Uygulamalar sırasında öğrencilerin, kendilerini fiziksel ve duygusal olarak güvende hissetmeleri önemlidir.
11. Yaratıcılığı geliştirme, eleştirel ve yansıtıcı düşünme ön plandadır.
12. Evrensel ve toplumsal değerlere yer verilmiştir.
13. Centilmence oyun ve mücadele anlayışı geliştirmek hedeflenir.
14. Öğretmene özgürlük tanır.
15. Tüm öğrencilerin katılımı önemlidir.
16. Çevreye ve doğaya duyarlılık önemlidir.
17. Eğlenerek öğrenme ortamı sunar.
18. Değerlendirme süreci çok yönlüdür.
19. Aktif ve sağlıklı yaşam alışkanlığı kazandırır (MEB,TEGM, 2013).

2.2.3. Beden Eğitiminin Önemi

Toplumda bireyler arası uyumun sağlanmasında beden eğitimi dersi kadar demokrasi kavramının anlaşılması da bir diğer önemli etkidir. Bu nedenle demokrasi ile beden eğitimi dersinin ilişkisinin incelenmesinde fayda vardır. Beden eğitimi dersi okullarda demokrasinin sağlanması açısından önemli bir derstir. Beden eğitimi dersi demokrasinin özünde bulunan eşitlik, liderlik, kendini özgürce ifade edebilme, hoşgörü ve işbirliği gibi özelliklerin öğrencilerde oluşmasını ve gelişmesini sağlar. Demokrasi ise, beden eğitimi dersinin ayrılmaz bir parçasıdır. Beden eğitimi ve sporda demokrasi spor yapanların, spora emek verenlerin, yöneticilerin eğitimcilerin, hakemlerin kendilerini yönetecekleri kendi içlerinde özgürce seçme ve seçilebilmeleridir (Sümer, 1989).

Beden eğitimi genel eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır. Beden eğitiminin amaçları genel eğitimin amaçlarına uygundur ve bu amaçların gerçekleştirilmesine katkıda bulunur. Beden eğitimi bireyin sadece psikomotor gelişimine katkıda bulunmaz, aynı zamanda bilişsel ve duyuşsal gelişimine de katkı sağlar. Duyguların kontrol edilmesini sağlar. Oyun ve spor ortamındaki etkileşim duyguların boşalımı ve kontrolü için uygun olanaklar sağlar (Saracaloğlu, 2001).

Beden eğitimi serbest zamanların kullanımına katkıda bulunur. Sağlıklı olmayı ve zararlı alışkanlıklardan korunmayı yardımcı olur. Zihinsel gelişim için olanaklar sağlar. Psikomotor becerileri geliştirir. Beden eğitimi, karakter ve kişilik gelişimine katkıda bulunur. Güçlü bağlar, bağlılık, takım ruhu, grup etkileşimi, oyun ve spor alanlarında görülen özelliklerdir. Bu özelliklerin kişilik gelişimine katkıları vardır (Saracaloğlu, 2001).

Takım arkadaşlarına, rakibe uyum, toplumsal uyumun sağlanmasında etkili olur. Beden eğitimi çocuğun oyun hakkının ve serbest hareketinin okul yaşamı içindeki yerini güvenceye alır, bedensel ve ruhsal eğitimi sağlayarak sportif etkinliklerden zevk almasını mümkün kılar (Güneş, 2004).

Ayrıca beden eğitimi bireyi topluma hazırlar. Bireyin mevcut yapısını geliştirici ve eğitici rol oynamasının yanında fikir ve ruh eğitiminde önemli rolü vardır. Genç nesillerin yapıcı, yaratıcı ve üretici olmasında sosyal kaynaşma ve kültürel kalkınmaya büyük etkisi olmaktadır. Yetenek esaslarına göre fırsat eşitliği sağlar. Beden eğitimi bireyleri iyi ve nitelikli hale getirip onları gerekli bilgi ve yeteneklerle donatmakla kalmayıp sosyal çevrenin değişmesine hız kazandırır. Rekabet, mücadele, işbirliği ve uyum sağlar. Çocuk ve gençlerin her bakımdan gelişmesinde önemli rol oynamakta büyüme çağındaki çocuklar için bedensel sağlık, fizyolojik gelişme, iyi bir kişiliğin oluşması ve ruh sağlığı bakımından yararlı ve gereklidir (Aracı, 2000)

2.3. Demokrasi

Demokrasi kavramına herkes içinde bulunduğu duruma, bakış açılarına, ihtiyaçlarına, ideolojilerine göre bir anlam yüklemesi yapmaktadır. Hatta bu okadar çoğalır ki bu tanımlardan birbiriyle çelişmek durumuna kadar gelir. Bunun sonucunda demokrasiyi bir yaşam biçiminden, siyasal bir sistem, bir ideoloji, özgürlüklerle eş anlamlı sayılmasına kadar geniş bir yelpazede tanımlandırılmıştır (Demirel, 2005).

Ertürk (1993) demokrasiyi sadece bir hükümet biçimi değil aynı zamanda bir yaşam felsefesi ve yaşam biçimi olarak tanımlamaktadır. Demokrasi tek tek bireylerin kendilerini algılayış biçimi ve bu biçimle de sisteme ve özellikle kendisiyle ilgili karar alma mekanizmalarına katılımıdır (Akt: Doymuş, Şimşek ve Özdemir, 2006).

Eğitim alanında daha yaygın olan bir başka görüş, demokrasiyi eylem düzeyinde katılımcı bir süreç olarak ele alır. Buradaki temel düşünce, insanların kendilerini etkileyen kararların alınmasına yakından ve yaygın bir biçimde katılmalarının gerekliliğidir. “Demokratik bir toplum, ya da katılımcı bir demokrasi, üyelerinin kendileriyle ve toplumla ilgili kararları ve politikaları oluşturacak şekilde güçlendirildiği, ancak bu kararların ayrımcılık ve baskıcılık karşıtlığı ilkeleriyle sınırlandırıldığı bir toplumdur” (Levin, 1998).

Demokrasi kavramı ve kültürü günümüzde, geçmiş medeniyetlerde algılandığından daha farklı bir şekilde algılanmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde, demokrasinin seçim sonucunda iktidara sahip olan çoğunluğun tüm kararları istediği şekilde alma ve azınlığın da buna uyması süreci olarak algılandığı görülmektedir. Oysa bu, çok yanlış bir algılayıştır. Çünkü demokrasi, alınan kararların halk meclisi, hukuk kurumları, diğer kurum ve geleneklerle sınırlandırılıp denetlendiği oranda varlığını koruyabilir. Demokrasilerde düşünce, örgütlenme ve bir araya toplanma özgürlüğü çok önemlidir. Çünkü bunlar kişisel ve toplumsal iradeyi temsil eder (Touraine, 2004: 22).

Demokrasi, dünya görüşü, hayat ve yönetim biçimi, ötekini kabul etmenin bir yoludur. İktidar, aktif olan halktır. Aktif demokratik azınlıkların iktidarındır. Çoğunlukla da çoğunluk yönetimi olarak tanımlanır. Oysa Avrupa’da kitap okuduğu için dinsiz denilerek ateşe atılanlara çoğunluk karşı çıkmıyordu. Çoğunluk yönetimi anlayışının, demokrasi ile ilgisi yoktur. Demokrasi, rejimler arasında en iyisidir. Demokrasi bir erdemdir. Çünkü bir toplumun yapısına en uygun siyasal iktidarı ortaya çıkarır. Bu sebeple toplumda iktidarın kimde olacağı tartışmasına yer verilmez (Baran, 2010).

Demokrasi kültürünün temelinde esas olarak “kendime istediğim özgürlükleri başkasına da tanımak gereklidir” yatmaktadır. Aynı şekilde, demokrasi kültürünün temelinde, önce “kendine saygı” sonra bu saygının “insana saygı” biçimine dönmüş hali yer almaktadır. Demokrasi toplumlar için birlikte yaşama, farklılıklara tolerans gösterme, özgürlük ve sorumluluk demektir (Bulut, 2006).

Farklı bir bakış açısı olarak demokrasi, özgürlüğe ilişkin fikirler kümesidir, ama aynı zamanda uzun ve çoğu kez dolambaçlı bir tarih boyunca belirlenmiş bir uygulamalar ve usuller kümesini de içinde barındırır. Kısacası demokrasi özgürlüğün kurumsallaştırılmasıdır (Bulut, 2006).

Beetham ve Boyle’ye (1998) göre demokrasi, organizasyonları bütün olarak etkileyen kararların tüm üyelerince alınması ve karar alma mekanizmasında herkesin eşit haklara sahip olması idealinden oluşur. Demokrasi sınırsız özgürlüğün yaşanabildiği ve insanların her istediğini karşılayan bir sistem değildir. Temel unsur özgürlükçü anayasa, hukuk devleti, yasama-yürütme-yargı arasındaki güçler ayrımı, bireylerin hak ve özgürlüklerinin güvence altına alınmasıdır (Akt:Demirbolat, 1999).

Bir yaşam biçimi olan demokrasi, öğrenilmek ve öğretilmek zorundadır. Demokrasi ile yönetilen ülkelerde bu işlevin yerine getirilmesi, öncelikle eğitim sisteminden beklenir. Bunun için, eğitim sistemi, tüm kuruluşları ve belirlenmiş amaçlarıyla, bu amaca ulaşmak için uygulanacak öğretim programları ve öğretim yöntem ve teknikleriyle bu görevini yerine getirmek ve demokratik olmak zorundadır (Güçlüol, 1990).

Demokrasi, insanı yüce bir değer olarak ele almaktadır. Demokratik toplumun insan anlayışı; her birey değerlidir, her birey kişisel düşüncelerini ifade etmekte özgürdür ve her bireyin kendini gerçekleştirme hakkı vardır biçiminde özetlenebilir (Kuzgun, 2000).

Demokrasinin bir toplumda yerleşebilmesi ancak kendi aklını kendisi kullanan yurttaş bireylerle olanaklıdır. Demokrasi, eğer insanlığın bugüne kadar ortaya koyabildiği en iyi yönetim biçimi anlayışı ise, bu durum doğrudan doğruya yurttaş bireylere bağlanabilir (Demirtaş, 2003).

Yurttaşlık, yurttaş bireyler demokrasinin olmazsa olmaz koşullarından biridir (Gündüz ve Gündüz, 2002). Yurttaşlık bilinci ile donatılmış bireyleri yetiştirmek, büyük ölçüde eğitim kurumlarının görevidir (Demirtaş, 2003).

Gülmez (1994), demokrasinin öğrenilebilmesi için eğitime gereksinim olduğunu ve bu anlamda eğitimin demokrasinin ön koşulu olduğunu belirtmektedir. Gündüz ve Gündüz (2002) de demokrasinin insanca yaşam isteğinin temel gereği olduğunu, bunun da ancak eğitimle gerçekleştirilebileceğini öngörmektedir. Yaşatarak öğretilen ve yaşanarak öğrenilen demokrasinin, sınıfın dört duvarı arasında kalmayıp özümseven tutum ve davranışlara dolayısıyla bir ‘yaşam biçimi’ne dönüştürülme şansı daha yüksektir (Gülmez, 1994). Demokratik bir yaşam biçiminin oluşturulması demokrasinin yaşanarak öğrenilmesi ile olanaklıdır. Bunun yeri öncelikle aile, daha sonra okuldur.

2.3.1. Demokrasinin ilkeleri

Demokrasinin ilkeleri konusunda tam bir görüş birliğine varılamamıştır. Yıldırım (1994) demokrasinin temel ilkelerini yedi başlık altında toplamıştır:

1. Siyasal Çoğunluk: Çoğulcu demokraside tüm düşünce ve inançlar serbestçe ifade edilebilir. Kişiler ve topluluklar iktidarla diyaloga girebilirler. Birbirine karşı çeşitli görüş ve düşünceler çatışabilir. Ancak bunlar yok edilmemeli, dengeler

kurulmaya çalışılmalıdır.

2. Temsil: Çoğulcu demokrasi, temsili demokrasidir. Çünkü halkın adına kararı yine halkın seçtiği temsilciler alır.
3. Seçim: Çoğulcu demokraside halkın adına hareket edecek temsilciler, seçim yoluyla belirlenir. Genel ve eşit oy uygulaması ile halkın temsilcilerini seçmesinde geniş bir halk kitlesinin katılımı sağlanmış olur.
4. Çoğunluğun Yönetme Hakkı: Çoğunluğun yönetme hakkının gerçekleşmesi siyasal partiler yoluyla olur. Çoğunluğu sağlayan parti veya partiler iktidar, diğerleri muhalefeti oluşturur. Çoğunluğun aldığı kararların demokratik ilkelere uygun olması, açıklık ve özgürlük içinde tartışılarak alınmış olması gerekmektedir.
5. Muhalefet Etme özgürlüğü: Çoğulcu demokrasinin en belirgin özelliği hiç şüphe yok ki, muhalefet etme özgürlüğüdür. Azınlığın çoğunluğu denetlemesi ve iktidar olmak için çalışması en doğal hakkıdır. Çünkü çoğulcu demokraside iktidar hem geçici hem de değişkendir. Azınlığın korunması çoğunluğu eleştirebilmesi, görüş ve düşüncelerini tam bir serbestlikle ifade edebilmesi ile mümkün olmaktadır.
6. Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması: Çoğulcu demokrasi bir özgürlük rejimidir. Haklar ve özgürlükler insanların doğuştan sahip olduğu özelliklerdir. İktidar, insan hakları ve özgürlük ile ilgilenmek zorundadır. Çoğulcu demokraside özgürlüklerin korunması için çeşitli hukuksal önlemler alınmıştır.
7. Yasa Önünde Eşitlik: Yasalar herkese, toplum içindeki yeri, toplumsal kökeni, ekonomik gücü ne olursa olsun, herhangi bir ayırım yapılmadan uygulanır.

Tezcan (1997) ise demokrasinin bir siyasal sistem olarak ilkelerine şu şekilde açıklamaktadır:

1. Devletin kendisi başlı başına bir amaç değil, fakat beşeri amaçlara ulaşmak için bir araçtır.
2. Bütün insanlar muayyen vazgeçilmez haklara sahiptirler.
3. Demokrasi bireysel özgürlükleri korur ve geliştirir.
4. İnsanlar kamu hizmetinden yararlanma bakımından eşit sayılırlar.
5. Demokrasi insan aklına inancı temel alır.

6. Demokrasi parti sistemini gerektirir.
7. Demokrasi kuvvetler ayrımını gerektirir.
8. Modern demokrasi geniş ölçüde temsil edicidir.

Demokrasinin temelinde sorunlara nesnel kalıcı çözümler bulunmaktadır. O halde bu nesnelliği sağlayan düşünce ve uygulama açısından demokrasi; halkın söz sahibi olduğu yani siyasal gücün halkın yetkisinde bulunduğu ve bu gücü sağlamak içinde hürriyet, adalet, eşitlik, danışma, hoşgörü, fikir alış-verişi, denetim v.b. ilkelerin söz konusu olduğu fonksiyonel bir sistemdir (Büyükkaragöz, 1995).

2.3.2. Demokrasinin çeşitleri

Yanardağ (2000) üç tür demokrasinin varlığından söz etmektedir.

1. Doğrudan Demokrasi: Siyasi karar yetkisinin tüm vatandaşlar topluluğunca kullanıldığı yönetim biçimidir. Bu tür demokrasilerde vatandaşlar yasama organını meydana getirir. Seçme hakkına sahip olan vatandaşlar bir meydana toplanarak, yürütme ve yargı görevini yerine getirecek görevlileri seçerler. Günümüzde İsviçre'nin bazı kantonlarında hala doğrudan demokrasi uygulamasını görmek mümkündür.
2. Yarı Doğrudan Demokrasi: Doğrudan demokraside, seçmenlerin tümünden meydana gelen halk meclisi, kalabalık bir kitle oluşturmaktadır. Bu kalabalık kitlenin kanun yapması ve diğer görevleri aynı anda yürütmesi zordur. Bu nedenle kanunların bir meclis tarafından yapılması ve kabulü için halkın oyuna sunulması yöntemi geliştirilmiştir.
3. Temsili Demokrasi: Milletin seçtiği temsilcilerin belirli sürelerde iktidarı kullanmalarını esas alan demokrasi biçimidir. Böylece vatandaşlar egemenlik hakkını kendilerine karşı sorumlu olan temsilciler aracılığı ile kullanmış olurlar.

Bir toplumda demokrasinin geliştirilebilmesi için bazı şartlar gerekmektedir. Bu şartlar:

1. Halkın yönetime geniş çapta katılması,
2. Farklı düşüncelerin serbestçe ifade edilmesine ve düşüncelerin örgütlenebilmesine imkân tanınması,
3. Çoğunluğun kararlarına toplumun uyması ve bunun yanında azınlık haklarının korunması,
4. Temel hak ve özgürlüklerin güven altında bulunmasıdır (Yanardağ, 2000).

2.4. Demokrasi ve Eğitim

Eğitim, çağlar boyunca insanlar için önemini yitirmemiş güncelliğini sürekli korumuş bir olgudur. Eğitimin birey ve toplum açısından önemi her kesim üzerinde hem fikir olduğu nadir konulardan biridir. Demokrasi için de eğitim önemlidir. En genel anlamda davranış değiştirme süreci olarak tanımlanabilecek eğitim, demokratik bir toplum oluşturma için ön şartı olarak kabul edilmektedir. Demokratik düşünme ve ona uygun davranma, doğuştan kazanılan bir özellik değildir. Bir eğitim sonucudur (Erhan ve Tamer, 2009).

Demokrasi ve eğitim kavramlarının ilişkisi bu noktada ortaya çıkmaktadır. Demokrasiyi ve diğer ilgili kavramları öğrenip benimseme, uygun davranışlar sergileme, ancak eğitimle mümkündür.

Eğitim ve demokrasi, anlam ve işleyiş yönünden birbirine bağlı iki kavramdır. Eğitimin demokratikleşmesi ya da eğitim sürecinin temel kurumları olan okulların demokratikleşmesi, o toplumda demokrasi kültürünün yerleşip gelişmesi ile ilgili bir sorundur (Polat, 2003).

Demokrasi eğitimi; insan haklarına saygı, eşitlik, katılım, hoşgörü, işbirliği, güven gibi demokrasinin en temel değerlerini, bireylerin davranışlarına dönüştürmek için yürütülen tüm faaliyetleri kapsamaktadır (Baran, 2010).

Demokrasi eğitimi, öncelikle demokrasinin ve onun özünün ne olduğunu ve ne

olmadığını öğretmekle başlamalıdır. Eğer öğrenciler demokrasiyi içtenlikle benimseyen vatandaşlar olacaklarsa eleştirel ve değerlendirci bir bakış açısıyla onu diğer yönetim biçimlerinden ayırabilmelidir.

Eğitim ile demokrasi arasında, birbirinin önkoşulu olma ölçüsüne varacak kadar bir ilişki vardır. Bir taraftan eğitim, demokrasinin varlığı, benimsenmesi, birey ve toplum bazında yaşaması için önemli bir önkoşulken, diğer taraftan demokrasi, eğitimden beklenen kalitenin artırılması ve yetişen bireylerin kendilerine ve tüm insanlığa faydalı olabilmeleri için yine önemli bir önkoşul olma işlevini yüklemiştir (Yeşil, 2002).

Demokrasilerde eğitimin özel bir önemi olması gerekmektedir. Çünkü eğitim sistem ve içerik olarak yalnızca içinde bulunduğu bireyi etkilememekte, toplumun geleceğini de belirlemektedir. Bundan dolayı demokrasiyi kavramış ve onu yaşatacak bireylerin yetişmesi için eğitimin önemi büyüktür (Yeşil, 2002). Diğer bir ifadeyle eğitim kurumlarının en önemli politik görevlerinden birinin demokrasiyi bir yönetim biçiminden çok, bir yaşam biçimi olarak benimsemiş bireyleri yetiştirmek olduğu açıktır. Bir toplumun eğitim seviyesi ve türü, orada hangi rejimin başarılı bir şekilde uygulanabileceğinin göstergesidir. Ülkelerin eğitim seviyesi yükseldikçe o ülkede demokrasiyi koruma ve yaşatma şansı artmaktadır” (TED, 1985). Çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmanın yolu da budur. “Eğitimin bireylere kazandıracığı demokratik nitelikler, çağdaş uygarlık düzeyi hedefine yöneliktir. Çünkü çağdaşlığın temelinde demokrasi vardır ve uygarlık yalnızca bilim ve teknoloji değil, bununla birlikte gelen bir değer yargıları sistemi, bütünüyle bir insanlık anlayışıdır (Ulusavaş,1991).

2.5. Demokrasi ve Eğitiminin Gerekliliği

İyi bir demokrasi eğitimi iyi bir eğitimin vazgeçilmez bir ögesi olmalı ve böyle bir eğitim demokratik bir toplumda bireylerin gerekli bilgi ve entelektüel niteliklere sahip olmasına olanak sağlamalıdır. Bireyler vatandaşlar olarak sosyal, ekonomik ve politik konuların karmaşıklığını algılayabilmeli, kendi hak ve sorumluluklarının

farkında olmalı ve diğerlerinin haklarına saygı gösterebilmelidirler. Bireyler aynı zamanda etkin vatandaşlar olarak toplumun ilerlemesinde işbirliği yapabilmeli, demokrasiyi geliştirecek ve yaşatacak koşulları ve bunlara karşıt olabilecek güçleri anlayabilmelidirler (Yanıklar ve Elyıldırım, 2004). Bu nedenle bireyin bireye, bireyin topluma ve toplumunda bireylere faydalı olabilmesi için demokrasi eğitimi gereklidir.

Demokrasi eğitimi sadece demokrasinin ilke ve uygulamalarına bireyleri aşına yapmakla kalmamalı aynı zamanda ilkeli, bağımsız, dünya görüşlerinde analitik bir bakış açısına sahip, eleştirilere hoşgörüyü yaklaşabilen, demokrasiye bağlı bireyleri ortaya koyabilmelidir. Gerçekte modern bir toplumda eğitim yakından demokrasi anlayışıyla bağlantılıdır. Eğitim kurumları bütün öğrencilerin demokratik süreçlere yeterli bir şekilde katılabilmeleri için gerekli nitelikleri sağlamalıdır. Nasıl ki gelişmiş bir ekonomiyle nitelikli ve eğitilmiş bir iş gücü arasında doğrudan bir ilişki varsa, demokratik bir yaşamın inşa edilmesi ve sürdürülebilmesiyle o toplumdaki bireylerin gerekli demokratik nitelik ve anlayışa sahip olmaları arasında da bir paralellik vardır (Baran, 2010).

2.6. Demokrasi Eğitimi

Demokrasi eğitimi için elden gelen tüm imkânlar kullanılmaktadır. Eğitim faaliyetleri ikiye ayrılır. Birincisi, demokrasiyi bilişsel olarak bireylere tanıtmadır. Bu faaliyetler şöyle sıralanabilir: Okullarda öğrencilere çeşitli bilgiler vermek, halka dönük kongre, panel, bilgi şöleni ve seminer türünde etkinlikler düzenlemek. İkincisi ise, demokratik bir ortam oluşturarak bireylere, görsel ve yaşantı yoluyla eğitim verme şeklindedir. Bunlar da demokratik bir okul, aile ve iş ortamı oluşturma ve küçük seminerlerle halkı bilinçlendirme olarak söylenebilir (Demirel, 2005).

Demokratik yaşam kültürünün gelişmesini, eğitim sistemlerinin demokratik oluşuna bağlanmaktadır. Okul öncesi eğitimden yükseköğretime kadar her aşamada öğrencilere; eleştirel düşünebilme, sorgulama ve tartışma becerilerinin kazandırılması gerekmektedir (Rowland, 2003).

Demokrasi eğitimi pek çok ülkede başarılı ve etkin bir şekilde uygulanmaya çalışılmaktadır. Her şeyden önce güçlü, istikrarlı ve etkili bir demokrasi, hiçbir çaba gösterilmeden kendiliğinden ortaya çıkan bir süre olmadığı gibi kendisini öğreten ve devam ettirebilen bir mekanizma da değildir. Bu çerçevede, okullar genç bireylere demokratik bir yaşamın sürdürülebilmesi ve geliştirilebilmesi için demokrasiyi ve demokrasiyle özdeşleştirilen ilkeleri, tutumları, değerleri ve uygulamaları öğretmek zorundadır. Demokratik yaşam kültürünü ve demokratik değerleri kazandırma görevi, okulun ve eğitim programlarının temel görevleri arasında sayılmaktadır (Davis, 2003).

Demokrasi eğitimiyle bağımsız, araştırmacı, iyi ilişkiler kurabilen, saygılı, düşünebilen, kendi kararlarını kendi verebilen demokrat insanlar yetiştirmek amaçlanmıştır. Burada demokrat insanın özelliklerini belirtmek yerinde olacaktır. Demokrat insanda bulunması gereken nitelikleri şu şekilde sıralamıştır:

1. İyi bir dünyanın yaratılmasına katkı
2. Toplum yararlarını bireysel çıkarlarının üstünde tutuma
3. Düşünce ve görüşlere karşı hoşgörü
4. Yenilgiyi kabullenme
5. Kitlelerin dileklerini analiz etme (Demirel, 2005).

Yeşil (2002) ise, demokrasi eğitiminin amaçlarını 3 grupta toplamıştır: Bilişsel, duyuşsal ve psikomotor. Bireyin bilişsel olarak bu kavramların içeriklerini, önemini ve gereklerini bilmesini; duyuşsal olarak birey, toplum ve devlet açısından önemine ve gerekliliğine inanmasını; psikomotor olarak ise kavramların yaşaması ve yaşatılması için üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmesini amaçlar. Buna göre demokrasi eğitiminin, ilgili kavram ve uygulamalarını öğretmek, benimsetmek ve davranışlarına yansıtmak suretiyle, bireylerin sosyal hayata etkin vatandaşlar olarak katılmalarına yardımcı olmayı amaçlayan bir eğitim alanı olduğu söylenebilir. Bu nedenle demokrasi eğitiminin amacını iyi kavramak gerekir.

Demokrasi özelliği gereği yaşanılarak öğrenilen bir yaşam biçimidir. Demokrasiyi yaşam yolu olarak seçen insanlar, demokrasinin kurallarını uygularken hata yapmayı göze alabilmelidirler. Çünkü demokrasiyi yaşamak demek insanın,

demokrasiye uymayan davranışlarını düzelterek kendini geliştirmesi demektir. Bu yüzden eğitim sistemi yukarıdaki görevini yerine getirebilmek için öğrencilerine okulda bulundukları sürece demokrasi eğitimi vermek yükümlülüğündedir (Başaran, 1995). Öyleyse bu noktada demokrasi eğitimi nedir? sorusuna yanıt aramamız gerekmektedir.

Demokrasi eğitiminin ilk amacı demokrasinin ve onun özünün ne olduğunu ve olmadığını öğrenmekle başlar. Demokrasi kavramıyla ilgili gerekli bilgi demokrasi başlığı altında verilmiştir, hatırlamak gerekirse Yanıklar ve Elyıldırım (2004) demokrasinin en genel anlamda insanların eşit olduğu ve politik kararların çoğunluk yönetimi tarafından alındığı, ancak her zaman içinde azınlığın haklarını da koruyan bir yönetim sistemi olduğu belirtmişlerdir. En saf şekliyle demokrasi vatandaşların karar verme sürecine doğrudan katılımlarına olanak sağlamaktır. Demokrasinin tanımından sonra tekrar demokrasi eğitiminin amaçlarına dönmekte fayda vardır.

Demokrasi eğitiminin kapsamına iki farklı açıdan da bakılabilir. Birincisi bir konu alanının eğitimi olarak bu eğitimde nelerin öğretileceği ile ilgilidir. İkincisi ise demokrasi eğitiminin yöneldiği hedef kitledir. Birinci yön, demokrasi eğitiminde bireylere aktarılacak bilgi, duygu ve becerileri içerirken, ikinci yön, demokrasi ile ilgili bilgi, duygu ve becerilerin hangi kişi ya da gruplara dönük olarak yapılacağını içerir (Yeşil, 2002). Bu iki yön 14.06.1973’de kabul edilen Milli Eğitim Temel Kanunu’nun 11. maddesinde yer alan ve milli eğitimin VIII. temel ilkesi olan “demokrasi eğitimi” ilkesinde bu eğitimin kapsamı aşağıdaki şekilde belirtilmiştir: “Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışır; ancak eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine aykırı siyasal olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez” (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html>. Eylül 2013 de erişildi).

2.7. Demokratik Eğitim

Demokrasinin yaşayarak öğrenilmesi, demokratik ilke ve davranış biçimlerinin kişinin günlük yaşamına girmesi, bunların normal davranışlar olarak benimsenip uygulanması gerekir. Bunun için genç kuşakları bağımsız, yaratıcı, hoşgörülü, eleştirci düşünce sahibi, öğrenmeye ve değişmeye açık ve istekli, laik kişiler olarak yetiştirmek, onlara öğrenimleri süresince çeşitli seçenekler sunmak büyük önem taşır. Demokrasi eğitimi demokratik ortamlarda yapıldığı zaman etkili ve anlamlıdır. Demokrasi ilkeleri bu ilkeler uygun ortamlarda kendiliğinden benimsenir ve gelişir. İnsan haklarına saygı gösteren bir çevrede insan haklarına saygılı olma; hoşgörünün var olduğu bir çevrede hoşgörülü olma öğrenilir. Sosyal adaletin, çoğulculuğun ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünü içine alan özgürlük anlayışının, gösteri ve örgütlenme özgürlüğünün olmadığı ortamlarda demokrasi öğrenilemez (Evcimik ve Gömleksiz, 2009: 24).

Demokratik eğitim; öğretmen, öğrenci ilişkilerinde, öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, karşılıklı saygı ve hoşgörüye önem veren eğitimidir (Baran, 2010). Demokrasi yaşanılarak öğrenilen bir olgudur. Bu yaşantının öncelikle ailede, sonrada okulda ve toplumda demokratik bir şekilde sağlanmasıyla olur. Ailenin demokratik bir ortam sağlaması ve demokratik davranışları yaşayarak benimsemesi, okulda da bu davranışları pekiştirmesi demokratik eğitimle olur (Evcimik ve Gömleksiz, 2009).

Demokratik eğitim ortamları bireyin kişiliğinin ve yeteneklerinin geliştirilmesinde olumlu katkılar sağlamakta ve demokratik olan bir ortamda yetişen çocuk ve gençler geleceğin toplumunu oluşturmada daha başarılı olabilmektedir Bu nedenle demokratik eğitim gereklidir (Koç ve Mirzeoğlu, 2008).

Demokratik eğitim, amacı, programları ve yöntemleri demokrasinin dayandığı temel ilkelere göre saptanan; öğretim çalışmalarında, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, eğitsel etkinliklerde, öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, hoşgörüye, kişiliğe değer ve önem veren; bizzat demokrasi ilke ve kurallarının, insan haklarının yaşatılarak öğretildiği eğitim olup özgürlüğe

zaman içinde gelişme yetisi kazandıran eğitimidir. Hedefi, bağımsız, dünyaya bakışında sorgulayıcı ve çözümleyici olan ve yine de demokrasinin kuralları ile uygulamaları derinlemesine bilen yurttaşlar yetiştirmektir (TDV, 1992).

Anti-demokratik sistemlerin çözülmesi, özgür ve demokratik toplumların yaratılmasının yolu demokratik bir eğitimden geçer. Çünkü, bu sistemler çözülmedikçe demokrasi ve özgürlükten ciddi anlamda bahsedilmesi mümkün değildir. Özgür ve kendi akıllarını kullanan çocukların yetiştirilmesi eğitimin demokratikleşmesi ile olanaklıdır (Baran, 2010).

Demokratik bir eğitimle geleceğin demokratik toplumlarını inşa etmek olanaklıdır. Tocqueville (1994)'nin ifade ettiği gibi "Demokratik toplumlar içerisinde her yeni kuşak yeni bir halktır. Bir kuşak demokrasinin ilke ve niteliklerini anlayıp bildiği sürece demokrasiye dayalı bir yönetim ve yaşam şeklinin istikrarlı ve başarılı olacağı kesindir (Baran, 2010).

Oğuzkan (1991) demokratik eğitimi; “amacı, programları ve yöntemleri demokrasinin dayandığı temel ilkelere göre saptanan eğitim ve öğretim çalışmalarında, öğretmen-öğrenci ilişkilerinde, eğitsel niteliklerde öğrencinin birey olarak değerine ve bütünlüğüne, birlikte çalışmaya, karşılıklı saygıya, hoşgörüye, kişiliğe değer ve önem veren eğitim” olarak tanımlamaktadır. Karakütük’e (2001) göre ise demokratik eğitim, demokrasinin ilke ve kurallarının, insan haklarının yaşatılarak öğretildiği eğitimidir.

Demokratik eğitim ortamları bireyin kişiliğinin ve yeteneklerinin geliştirilmesinde olumlu katkılar sağlamakta ve demokratik olan bir ortamda yetişen çocuk ve gençler geleceğin toplumunu oluşturmada daha başarılı olabilmektedir (Selvi, 2004). Bu nedenle demokratik eğitim gereklidir. Ayrıca demokrasinin toplumun tüm kesimlerinde işleyebilmesi için, demokratik davranışlara sahip bireylerin yetiştirilmesine gereksinim duyulmaktadır.

Geleneksel eğitim ile demokratik eğitim arasındaki ayrımın yapılması demokratik eğitimin öneminin anlaşılmasına fayda sağlayacaktır.

Demokratik Eğitim

Genel amacı;

1. Fertleri sosyalleşmiş, yaratıcı, aktif kritik edebilen hür vatandaşlar olabilmek için eğitmektir.
2. Yeniliklere açık, elastik ve merkezi olmayan bir sistem mevcuttur.
3. Ayrım yapılmaksızın herkese açıktır.
4. Okullar çevre insanına ve topluma açıktır.
5. Okul programları yeteneklerin geliştirilmesine dayalıdır.
6. Öğretim personeli ve ferdiyetçi öğretimin aktif metotlarına yer verir.
7. Bireyin kendini yönetme ve girişimcilik kapasitesini güçlendirilmesine izin verir.
8. Bireyin kişiliğini kontrol altında tutmasına yardım eder.
9. Öğrenci öğretmen ilişkilerinin demokratik olmasını sağlar.
10. İşbirliği gerektirir.

Otoriter Eğitim

Genel Amacı;

1. Fertleri ferdiyetçi ve üstün güçler tarafından izlenmeye müsait ve boyun eğen kişiler olarak yetiştirmektir.
2. Muhafazakâr, her şeyi kontrol altında tutabilen merkezi bir sistem mevcuttur.
3. Seçmeye imkân vermeyen eleyicidir.
4. Sosyal sınıflar ve cinslerin fonksiyonları arasında eleyici ve ayırmacı bir uygulama vardır.
5. Okullar çevreden kopmuşlardır.
6. Okullar otoriter metotlara göre yönetilirler.
7. Okul programları olaylar hakkındaki bilgileri toplamayı hedef tutar.
8. Programlar monoton ve tek düzedir.
9. Öğretim metotları basit ve gelenekseldir.
10. Disiplin cezaya dayalıdır.
11. Öğretmen öğrenci ilişkileri hiyerarşiktir.
12. İlişkiler yarışma esasına dayanmaktadır (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998).

Demokratik bir eğitimin nitelikleri, bireysellik (bireye kendi yaşamını özgürce yaşama yollarını öğreterek yaşamında bütünlük sağlama), sosyallik (farklı düşünceleri anlayışla kabul etme), millilik (milli bilinci güçlendirme), evrensellik (dünyadaki bireyleri bütünün birer parçaları şeklinde düşünme) şeklindedir (Baran, 2010).

2.8. Demokratik Tutum

“Bireyi belli insanlar, nesneler ve durumlar karşısında, demokrasi ilkeleri doğrultusunda belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimlerdir (Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın, 2009).

Başka bir ifade ile demokratik tutum; bireylerin fırsat ve imkan eşitliği, özgürlük ve adalet gibi temel kavram ve değerleri yasalarla belirlenen sınırlar çerçevesinde bir yaşam tarzı olarak hayata geçirdiği davranışlar bütünüdür (Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın, 2009).

Demokratik tutum ve değerlerin öğrenilebilir olduğu ve kalıtsal olmadığı vurgulanmaktadır. Bu basit gerçeğe göre, nitelikli bir demokratik sistem için, bütün toplumların şanslarının eşit olduğunu belirtmek gerekir. Çoğu araştırmacı demokratik yaşam kültürünün ve demokratik tutumların ancak eğitim sistemi içinde ve eğitimin ilk yıllarından itibaren kazandırılabilceğini belirtmektedir (Garrison, 2003).

Demokratik tutum doğuştan getirdiğimiz bir özelliğimiz değildir. Geleceğin yetişkinleri olan çocuklara, demokratik değerlerin her biri önce aile ortamında sonra okullarda aktarılmaya çalışılmaktadır. Zamanla demokratik değerleri taşıyan modelleri gören çocuklarda, bu değerler, yerleşik bir kişilik özelliği haline gelir. Demokratik ve mutlu bir ailenin temel özellikleri arasında; iş bölümü, düşünce ve kanaate saygı, keder ve sevincin paylaşılması ve aile iktidarının korunması sayılabilir. İşte bu özellikler içinde büyüyen çocuk demokratik tutumları kendi kişilik özelliklerine yerleştirecektir. Demokratik davranışların kazanabilmesi için, bireylerin diğer insanların düşüncelerinin,

değer ve inançlarının farklı olduğuna inanmasına ve kabul etmesine bağlıdır (Doymuş, Şimşek ve Özdemir, 2006).

Demokratik tutum, kısmen bireyin davranış kalıpları içinde bulunsa da, fırsat ve imkân eşitliği, özgürlük, düzen ve yasalar çerçevesinde genel bir hayat tarzı olarak yaşantıya geçirilemez ise toplumun ya da tek tek bireylerin adalet duyguları zedelenebilir (Çankaya ve Seçkin, 2004). İyi işleyen bir düzende bireylerin adalet duygusu, özgürlük ve fırsat eşitliği öncelikle temel kültürleme kurumu olan eğitim sayesinde yaşantıya dönüştürülüp kazandırılabilir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998).

Demokratik tutum kavramının anlaşılması için öncelikle tutumun ne olduğunun bilinmesi gerekmektedir. Bireylerin hayatlarında demokrasiyi hâkim kılmak için hayat boyu eğitime ihtiyaç vardır. Bireylere hayat boyu demokrasi eğitimi, toplum ve devlet tarafından verilir (Karahana, Sardoğan, Özkamal ve Dicle, 2006). Hayat boyu verilecek olan demokrasi eğitiminde devletin üstlenebileceği roller arasında, bireylere yeterli maddi ve manevi yardımın yapılması, kitle iletişim araçlarını demokratik anlayışa göre yeniden yapılandırması, her bireye eğitim imkânının tanınması gibi roller sayılabilir. Bu roller demokratik sistemi kabul etmiş her devlette görülür. Ama birey bazında demokrasi eğitimi sağlam bir kişilik yapısı ile bu kişilik yapısının ürünü olan tutumlarda görülür (Yurtseven, 2003).

Demokrasinin daha üst noktalara gelmesi, siyasal kültürün ve sivil toplum anlayışının daha demokratik olmasıyla mümkündür. Bu ise, demokratik değer, tutum ve davranışların yayılmasına bağlıdır (Türkbay, 2005).

Kişilik yapısını oluşturan tutum, kişinin herhangi bir objeye veya nesneye karşı sergilediği anlayış ve tavırlardır. Bu tavır bir nesne ya da duruma ilişkin olarak bireyin olumlu mu yoksa olumsuz mu, yoksa duygusal mı tepki göstereceğini tayin eden az veya çok ama sürekli olan bir hazır olma durumudur (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998). Kuzgun'a (1989) göre tutum, bireyin insanlar, olaylar ve cansız varlıklar karşısında gösterdiği davranış biçimidir (Akt: Büyükkaragöz, 1995). En bilindik haliyle ve Kağıtçıbaşı (1999)'nın ifadesiyle tutum bireylerin belirli bir kişiyi, grubu, kurumu veya

bir düşünceyi kabul eden ya da reddetme şeklinde gözlenen, duygusal bir hazır oluş hali ve eğilimidir. Büyükkaragöz (1995) bu ifadeden yola çıkarak demokratik tutumu; “Bireyi belli insanlar, nesneler ve durumlar karşısında, demokrasi ilkeleri doğrultusunda belli davranışlar göstermeye iten öğrenilmiş eğilimlerdir” şeklinde tanımlamıştır. Başka bir ifade ile demokratik tutum; bireylerin fırsat ve imkân eşitliği, özgürlük ve adalet gibi temel kavram ve değerleri yasalarla belirlenen sınırlar çerçevesinde bir yaşam tarzı olarak hayata geçirdiği davranışlar bütünüdür (Büyükkaragöz ve Üre, 1994).

2.8.1. Demokratik tutum ve aile

Demokrasinin yaşama geçirilmesinde, en önemli faktör, onun değerlerini, niteliklerini bilen ve bunları özümsemiş olan bireylerdir. Bireyler, demokratik davranış ve tutumları, doğuştan kazanamazlar. Demokratik ortamlarda yaşayarak, onun gerekliliğini yerine getirerek, bu davranış ve tutumları öğrenebilirler ve geliştirebilirler. Bu ortamların en önemlisi, çocuğun demokratik dünyasını oluşturan ailesidir. Çocuklar ilk olarak anne ve babaları tarafından eğitilir. Bu eğitim sonucunda, aile çocuğun, temel yeteneklerinin öğretiminde ve karakterlerinin inşasında büyük rol oynamaktadır. Çocuk aile içinde, toplumsallaşmaya ilk adımlarını atmaktadır. Çocuklar, çevrelerinde bulunan saygı ve sevgi duydukları insanlar tarafından şekillendiğinden dolayı anne ve babalarının davranış düzeyleri çok önemli bir hal almaktadır. Aile içi ilişkilerin düzeyi, eğitim, gelir düzeyleri ve çatışmalar çocuğun kişilik gelişiminde etkilidir (Evcimik ve Gömleksiz, 2009: 28).

Kişinin içinde doğduğu, ilk sosyal tecrübelerini kazandığı ve daha sonraki yıllar için gerekli ilk adımları attığı yer ailedir. Çocukların ya da bireylerin kişiliklerinin temelleri ailede atılır. Çocuktaki olumlu sosyal davranış ve değerlerin gelişmesinde ailenin sağladığı öğrenme yaşantıları ve sunmakta olduğu modellerin önemli bir yeri vardır. Aile demokratik tutumların oluşmasında ve şekillenmesinde önemli roller oynayan bir faktördür. İlk gelişme yıllarında ve özellikle ilkokul çağına kadar aile ya da ana baba çocuk tarafından tek otorite olarak görülürler. Birey gelişimin ilk evresinde ailesinden bazı bilgiler edinir. Deneyim eksikliği olan çocuk ailesinin değer yargılarını benimser ve bunları kendine rehber yapar. Bu bakımdan ailenin ilk evrede çocuğun

kişiliğinin gelişiminde etkisi büyüktür (Akyüzlü, 2005).

Demokratik değerler yaşayarak öğrenilir, bunu sağlayacak ilk ortam ise çocuğun hayata adım attığı andan itibaren karşısına çıkan ve demokratik davranışların öğrenilmesi ve uygulanması konusunda model olacak aile ortamıdır. Demokratik tutum ise, eğitim ile kazanılır. Çocuğa ve gence kazandırılacak değerler önce ailede kazandırılır. Çocuğun ve gencin inanç ve tutumları, ilk çocukluk yıllarında aile ortamı içinde edindiği ve öz varlığına sindirdiği kişilik üzerinde şekillenir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1996).

Ailenin kazandıracağı hususlar arasında en temeli olanı kişilere saygıdır. Eğitici ana-babalar çocuklarını bir kişi olarak, değerli bir varlık olarak ele alarak kendi içlerinde açıklık, dürüstlük ve gerçeğe saygıyı yaşamak ve yaşatmak durumundadırlar. Yanardağ (2000)'a göre; ailenin bu konudaki önemi şu şekilde ifade edilmektedir: Duyarlı anne ve babalar, toplumun ve devletin kazanacağı demokrasi bilincinin farkındadırlar. Aile olarak demokrasi eğitimini çocuklarına verebilmek için gerekli zemini hazırlarlar. Demokrasi eğitimi ailede başlar, toplum tabanına yayılır. Devlette ise daha da gelişir, onun içindir ki bu gelişme sürecini başlatabilecek bireyin yetişmesinde büyük rol oynayan aile kurumunun önemi ortadadır. Aile çocuğa belirli bir demokratik anlayış kazandırdıktan sonra çocuk ergenlik çağında toplumla içli dışlı olmaya başlar.

Ailenin demokratik olup olmaması çok önemlidir. Çünkü toplumsal demokrasinin temellerinin atıldığı ilk kurum ailedir. Bu anlamda demokratik toplum adına aile yaşamı bir başlangıç noktasıdır. İşte bu sebeple aile yapısının temel taşlarını temsil eden anne ve babaların eğitim düzeyleri üzerinde durulması gereken bir konudur. Anne ve babalar eğitimleri ile doğru orantılı olarak çocuklarını yetiştirirler. Türkiye'deki aile yapısını da göz önünde bulundurmanız gerekmektedir. Genel olarak ataerkil bir aile yapısının hâkim olduğu ülkemizde, aile içi demokrasinin uygulanabilmesinde ve çocukların bu demokratik yapıyı özümseyip kavrayabilmelerinde annenin rolü babaya oranla daha fazladır. Yani anne gün içerisinde ve genel anlamda çocuklarıyla daha çok zaman geçirmiş olmasından dolayı, çocuğun yetişmesi açısından daha etken bir unsurdur (Büyükdüvenci, 2001).

Ailenin demokratik davranış göstermesi, çocuğunda davranış ve tutumlarında etkili olmaktadır. Gerçekten anne ve babalarının demokratik tutum göstermelerine bağlı olarak çocukların kendilerine olan güvenleri daha yüksek olduğu ve davranışlarında da daha bağımsız oldukları görülmüştür. Ailenin çocuğa kazandıracağı davranış ve tutum, onun ergenlik döneminde etkili olmaktadır (Akyüzlü, 2005). Anne ve babaların, çocuklarını yetiştirirken dikkat etmeleri gereken konu, ondan beklenen veya ona uygulanan davranış, faaliyet, yerine getirilmesi istenen bir durum olduğunda bunu gerekçelerini, çocuğun anlayacağı, onu ikna edecek bir nitelikte açıklama yapmalarıdır. Birey sosyal hayatta, bazen aile ve toplumsal hayat arasındaki, demokratik düzey farkından dolayı problem yaşayabilmektedir. Demokratik bir aile içinde yetişen çocuk, katı kuralların hâkim olduğu bir çevreyi kolay benimseyemez, çocuğun hareketlerinden rahatsız olan arkadaşları onu kendi içlerine dâhil etmeyebilir ve dolaylı olsa da onun yeni kurallar öğrenmesine müsaade edilmeyebilir. Demokrasi önündeki en büyük engel aile yapımızın katı ataerkil özelliğini sürdürmesidir. Bunun sonucunda, evlerde olmayan demokrasi, toplumda da sürekli sürdürülemez. Bireyin, demokrasinin gerektirdiği davranış ve tutumları benimsemesini, bunu hareketlerinde göstermesini istiyorsak, bu süreçte ailenin yalnız bırakılmaması gerekir. Çocuğun kişiliğinin oluşmasında etkili olan okul, kamu kurum, kuruluş, sivil toplum örgütleri, medya vb. gibi çeşitli oluşumlarında, demokratik düzene uygun olması gerekir (Evcimik ve Gömleksiz, 2009:38).

2.8.2. Demokratik tutum ve okul

Demokratik düşünme ve ona uygun davranma doğuştan kazanılan bir özellik değildir. Demokrasinin ilke ve fonksiyonlarını bireyin ve toplumun yaşantısında etkili kılmak, demokratik tutumları kişiye kazandırmak ancak eğitimle mümkündür. Bunun içinde çeşitli kurum ve kuruluşlara ihtiyaç vardır. Bu kuruluşlardan biri de okuldur (Yeşil, 2003).

Demokratik eğitim ortamının en temel özelliklerinden biri insan haklarına saygıdır. Bu haklar eğitim ortamına girebilme ve eğitim fırsatlarından yararlanma eşitliğini de içine almaktadır. Demokratik eğitim ortamı ancak, haklarını bilen ve

savunan bireylerle anlam bulabilmektedir (Yeşil, 2003). Demokratik okullar da, öğretmen ve öğrencilerin ortak karar aldıkları, planlama yaptıkları ve farklı görüşlerin desteklendiği yerler olmalıdır. Okullarda demokrasi eğitiminin amacı demokrasinin kavramsal olarak öğretilmesiyle birlikte demokrasi kültürünün oluşturulması ve hayata geçirilmesidir. Bunu gerçekleştirmede en etkili yöntem ise öğrencilerin kendi eğitim süreçlerinde rol almalarını sağlamak olmalıdır. Öğrencilerin özgür ortamlarda, tartışarak, paylaşarak, işbirliği içerisinde etkili eğitim almalarını sağlamak ve demokrasi bilincini geliştirebilmek için, öğretmen, yönetici başta olmak üzere, eğitimi etkileyen ve etkilenen herkes sorumluluk almalıdır (Özmen, 2000).

Demokrasi eğitimi, demokratik bilgi, beceri ve değerlere yönelik ilkelerin yaşama geçirilmesini amaçlayan bir süreçtir; demokrasi eğitimi, evrensel değerlere sahip, sorumlu, etkin bireyler yetiştirmeye yöneliktir (Yeşil, 2002). Demokratik tutumların oluşturulmasında, okullar eğitim sürecinde aktif bir rol oynamalıdır. Eğitimin demokratikleştirilmesi, katılımcı ve işbirliği esasına dayalı karar mekanizmasının oluşturulmasını sağlayan düzenlemeleri içeren etkileşimsel bir işleyişi gerektirir (Baran, 2010).

Okulun öğrencilerde istenilen demokratik davranış ve tutum değişikliği işlevini yerine getirebilmesi için, öncelikle kendi içerisinde demokratik bir yönetim sergilemesi gerekir. Okulda çalışan yönetici, öğretmen ve diğer çalışanların birbirleri ile ilişkilerinde saygılı, hoşgörülü olmaları, kendilerini ilgilendiren konularda düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmeleri önemlidir. Çünkü kendi içindeki ilişkilerde demokratik bir düzeyi yakalayamayan bir okul, öğrencilere istenilen tutum ve davranış değişikliklerini ortaya koymalarında pek etkili olamaz (Baran, 2010). Demokratik okullar da, öğretmen ve öğrencilerin ortak karar aldıkları, planlama yaptıkları ve farklı görüşlerin desteklendiği yerler olmalıdır (Rainer ve Guyton, 1999).

Günümüzde birçok etken eğitimi, amaç ve fonksiyon olarak değişmeye zorlamıştır. Hızlı sosyo-kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimler, bilim alanındaki yeni gelişmeler ve buluşlar, özellikle demokratik fikirler, insan haklarındaki gelişmeler eğitimden beklentilerin artmasına yol açmış ve geleneksel eğitimi "birey yararına"

değişmeye zorlamıştır. Çocukların insan ilişkileri gibi birçok alanda cesaretlendirilmesi, okulda ve evde yurttaşlık bilinci ve demokratik tutuma yönelik sorumlulukların verilmesi önemlidir (Kepenekçi, 2003).

Okulların görevi, demokratik değerlere sahip bireylerin yetişmesini sağlamaktır. Demokratik eğitim, demokrasinin ilke ve kurallarını, insan haklarının yaşatılarak öğretilmesi olarak tanımlanmaktadır (Karakütük, 2001). Demokratik eğitimde, ayrımcılığa yer vermeden, hukuk kurallarına uyularak, her bireyin aynı haklara sahip olmasına çalışılır (Kepenekçi, 2003).

Print, Ornstrom ve Nielsen (2002), demokratik davranışlara sahip bireylerin okullarda, ancak demokratik eğitim aracılığı ile eğitilebileceğini belirtmektedirler (Akt: Kıncal ve Işık, 2003). Demokratik bir eğitim süreci sonunda, öğrencilerin düşüncelerini özgürce ifade etme, başkaları ile işbirliği yapma, üretici olma, öğrenme ve araştırmaya istekli olma gibi konularda nitelikler kazanabileceği belirtilmektedir (Başaran, 1986). Demokratik ortamlarda birey, potansiyelini geliştirip kendini daha iyi tanıma fırsatı bulabilir.

Demokrasilerde hak, adalet, sorumluluk, bireysel bağımsızlık, eşitlik, açık görüşlülük, dürüstlük, hoşgörü, işbirliği, takdir gibi ilkeler, insan haklarının kullanılmasında taşıdıkları önem nedeniyle bir tutum olarak, ilköğretim çağından itibaren bireylere kazandırılması gerekmektedir (Sağlam, 2000).

Gelişmiş toplumların ekonomik, sosyal, kültürel, politik güçleri ve yapıları bugün, daha büyük oranda okullar tarafından belirlenmektedir. Toplumda meydana gelen değişme ve gelişmeler okulları etkilediği gibi, bu değişme ve gelişmelerin başlatıldığı, yönlendirildiği ve geliştirildiği yerlerde okullar olmaktadır. Okullar bu değişme ve gelişmeleri hem doğurup yönlendiren, hem de onlardan doğrudan etkilenen yerler durumundadır. Demokratikleşmenin temelinde okullarda demokratik yolla yapılan eğitim ve öğretim uygulamalarının olduğunu vurgulamıştır (Sağlam, 2000).

Temel eğitim ve ortaöğretimde çocuğa ve gence kazandırılan demokratik

anlayış ve tutumlar arasında düşüncelerini serbestçe söyleyebilme, başkaları ile işbirliği yapabilme, öğrenme ve araştırmaya istekli olabilme, kendisine ailesine ve topluma karşı sorumluluk hissetme gibileri sayılabilir. Ortaöğretimde olduğu kadar tüm öğretim kurumlarının niteliği ve en büyükten en küçüğe kadar yöneticilerin durumu da önemli bir husustur. Demokratik bir okulda bulunan demokratik yöneticiler; öncelikle insan haklarına saygılı, insana dönük çalışmayı kendilerine görev edinmiş, çağdaş düşünebilen, okulun tüm zorluk ve olanaklarını paylaşabilen kişiler olmalıdırlar. Günümüzde demokrasiyi ve onun erdemlerini bir yaşam felsefesine dönüştürebilen yöneticiler ile demokrasi kültürünün bir iklim olarak yaşandığı okullara olan ihtiyaç da oldukça fazladır (Büyükkaragöz, 1995).

Demokrasinin temel ilkeleri öğrencilere, yaşamlarında onlara birtakım fırsatlar vererek kazandırılabilir. Öğrenciler bu fırsatlarla en fazla okulda karşılaşır. Bu fırsatlarla karşılaşırken öğrencilerin demokratik değerleri ve ilkeleri öğrenmeleri ve bunları uygulamaları öğretmenlerin yönlendirmesi ve yardımıyla olmalıdır (Beane, 2005).

2.8.3. Demokratik tutum ve sınıf

Sınıf içinde, öğrenciler düşüncelerini rahatlıkla ifade etmelidir. Kendi düşüncesini rahatlıkla ifade etme olanağı bulan öğrenci, kendi gibi düşünmeyen görüşleri de saygı çerçevesi içinde değerlendirme imkânını bulabilir. Belirlenen program ve konuların dışına çıkılmayan, farklı görüş ve bilgilerin bu ortamlarda ifade edilmesine izin verilmeyen, öğretmenin otoriter tutumları sergilediği, sınıfta bulunan ödül ve ceza sistemi, öğrencilerin itaatinin amaçlandığı yerlerde düşünce özgürlüğü gelişmez (Baran, 2010). Öğrenciler sınıf ortamında demokrasi ile ilgili pratikleri yapma konusunda teşvik edilmeli ve çeşitli fırsatlar verilerek cesaretlendirilmelidir. Ancak böylelikle vatandaşlığın bütün unsurlarını pratik yapma şansı bulabilirler. Sınıf ortamında yapacakları tartışmalarda görüşlerini ilmi ve deliller ışığında desteklemelerini, hakların ne olduğunu, nerede son bulduğunu, karşı görüşlere saygılı olmayı, dinlemeyi tartışmalara katılma ile öğrenebilirler. Böyle ortamlar oluşturularak ders işlenmesi, öğrencilerde davranış değişikliğine, başarılarının da artmasına neden

olabilecektir (Bulut, 2006).

Demokratik bir sınıf ortamının varlığı, öğrenci başarısını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğu kadar, öğrencilerde demokratik tutum ve davranışların geliştirilmesinde de önemli bir faktördür. Öğrencilere, sınıfta demokratik değerler kazandırmak için, öncelikle öğrencinin değer durumuna, başka bir deyişle önceki yaşantısında hangi değerleri kazandığına ya da kazanamadığına, gelişim düzeyine ve içinde bulunduğu çevreye dikkat etmek gerekir (Koç ve Mirzeoğlu, 2008).

Demokratik bir sınıf ortamının varlığı öğrenci başarısını etkileyen önemli etkenlerden biri olduğu kadar ayrıca öğrencilerde demokratik tutum ve davranışların oluşmasında ve gelişmesinde önemli bir etkidir (Yağcı, 1998).

Demokratik eğitim ortamlarında öğrencilerin düşünebilen, sorgulayabilen, karar verebilen, olaylara çok yönlü ve eleştirel bakışla bakabilen özellikleri kazanmaları beklenir. Bu özellikleri kazanmaları için öğrenme süreçlerine etkin katılım göstermeleri, araştırmaları ve öğretmenleriyle etkileşim içinde olmaları, işbirliği yapmaları, birçok kaynaktan yararlanarak ve çeşitli durumları gözlemleyerek, düşünerek kendi seçimlerini yapmaları ve uygun davranışları kendilerine örnek almaları gerekir. Kısacası öğrenciler, öğrenme sorumluluğunu kendileri üstlenmelidir. Bu anlayış, öğrencilere demokratik yaklaşımla kazandırılabilir (Yağcı, 1998).

2.8.4. Demokratik tutum ve öğretmen

Gençlerin ailede kazandığı demokratik değerleri geliştiren en önemli unsur aileden sonra okulda öğretmendir. Eğitim sisteminin başarısı temelde sistemi işleyip uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer personelin niteliklerine bağlıdır. Bundan dolayı "Bir okul ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir" denilebilir. Bu nedenle hem görevi hem de toplumdaki yeri bakımından öğretmen, demokratik yönetimin ve demokratik yaşama biçiminin temelini oluşturan, anlayış, tutum ve idealleri geliştirmede olumlu hizmetler yapmaya, durumu en uygun kişidir. Onun böyle bir hizmette bulunabilmesi için hiç şüphesiz demokrasinin temel değerlerinden haberdar

olması, bu değerlerin kendi hayatı üzerinde davranışa dönüştürülmesi gerekmektedir. Bunun için de öğretmenlerin diğer insanlardan farklı olarak hoşgörü ve demokrasi konusuna daha hassas bir şekilde eğilmeleri ve üzerinde titizlikle durmaları gerekmektedir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998).

Zira hoşgörü farklı inanç ve kanaatleri kabul etme anlayışıdır. Hoşgörü konusunda hassas olan bir öğretmen; farklı inanç ve kanaat sahibine saygı duyar ve onu hoşgörür. En önemlisi de fikir ve kanaatlerle onun sahibini birlikte değerlendirir ve insanlara neden hoşgörülü davranmanın gerektiğini kolayca kavrar (Büyükkaragöz ve Kesici, 1998).

Hoşgörü konusunda bu şekilde hassas bir düşünceye sahip olan öğretmen, insanların hoşgörüyü öğrenmelerine en elverişli ortamı arar. Bu ortam şüphesiz ki demokrasi ile yönetilen toplum, aile ve okul ortamıdır. Hoşgörü demokrasinin, demokrasi de hoşgörünün olmaz ise olmaz koşullarıdır. Bu iki kavramı birbirinden soyutlayan öğretmen, öğrencilerine karşı hoşgörülü bir ortamda demokratik bir iklimi yaşatma imkânı sunamaz. Onun içindir ki öğretmenler öğrencilerine karşı demokratik davranarak hoşgörülü olduğunu gösterebilirler (Başaran, 1995).

Öğrencilerde demokratik tutum ve değerleri benimsetecek ve geliştirecek olan öğretmenlerdir. Zira gençlerin ailede kazandığı demokratik değerleri geliştiren en önemli kişi öğretmendir (Demirtaş, 2003). Öğrenciler demokrasiyi, eğer öğretmen demokrasi kavramını eleştirel olarak yeniden tanımlamaya başlarsa daha iyi anlar. Bu meydana geldiğinde öğretmen yaş ananlara, tarihlere, olaylara, farklı sosyo-ekonomik ve kültürel grup örneklerine yer verecektir (Anand, 2005).

Öğretmenlerin temel görevlerinden biri sınıflarında demokrasiyi uygulamak ve öğrenciler için pozitif bir eğitim süreci yaratmaktır. Eğitim süreci öğretmen ve öğrenci arasındaki etkili bir iletişimle yakından ilgilidir. Sınıflarda etkili bir iletişim oluşturabilmek için, öğretmenler işbirlikli bir öğrenme ortamı oluşturmali, öğrenciye saygı duymali öğrencilere birbirlerinin görüşlerine saygı duymayı öğretmeli ve demokratik değerleri öğretmek, öğrencilerin bilişsel ve farkındalık seviyesini artırmalıdır

(Henderson, 2001).

Öğretmen, öğrencilerde demokrasi geleneğini güçlendirerek, elde edeceği moral ve etki ile ahlaki yeteneklerin öğrencilerde yerleşmesi konusunda üzerine ne gibi görevler düştüğünü bilmelidir. Öğretmen demokratik ilkelere değer verdiğini yalnız sözleriyle değil çalışmalarıyla da göstererek demokratik davranışın en güvenilir destekleyicisi olmalıdır. İyi bir öğretmen öğrencilerinin demokratik nitelikler geliştirmeleri için özendirici bir ortam ve uygun fırsatlar hazırlamanın yollarını da bilmelidir. Çocuğu eğitmenin ve ona demokratik değerleri kazandırmanın en önemli ögesi olarak kabul edilen okullarda bu tutum ve değerleri şüphesiz, öğretmenlerin sergiledikleri model davranış ve tutumları yaşantıya dönüştürebilen bilgilerle kazandırılabilir (Demirtaş, 2003).

2.9. İlgili Araştırmalar

Bu başlık altında bu konuda yapılmış ulaşılabilen yerli yabancı tüm araştırmalar gözden geçirilerek, konu ile doğrudan ilgili olanlar araştırma bulgularının yorumlanmasında kullanılmak üzere özetlenmiştir.

2.9.1. Yurtiçinde yapılan araştırmalar

Büyükkaragöz (1990) “ortaöğretimde demokrasi eğitimi” adlı araştırmasında ortaöğretim kurumlarında, öğrencilere demokratik değerlerin kazandırılması için neler yapıldığını ve yapılabileceğini ortaya çıkarmak için lise seviyesindeki yönetici, öğretmen ve öğrencilerin tutum ve davranışlarını analiz etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre kadın ve erkek öğretmenlerin demokratik tutumları arasında fark bulunamamış; kız ve erkek öğrenciler arasında demokratik tutum ve davranışlar bakımından, kızlar lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmenler öğrencilere oranla demokratik olmasına rağmen davranış bakımından öğrencilerin daha demokratik olduğu görülmüştür ve il merkezlerinde öğrenim gören öğrencilerin ilçe

merkezlerinde öğrenim gören öğrencilere oranla daha demokratik davranışlara sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Gözütok (1995) yaptığı araştırmada öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın sonucuna göre öğretmenlik sertifikası programına katılan öğretmen adaylarının, öğretmenlere göre daha yüksek demokratik tutuma sahip oldukları, farklı kıdemlere sahip öğretmenlerin demokratik tutum puanlarının farklılık göstermediği, yaş gruplarına göre ise 21-25 yaş grubu öğretmenlerin diğer yaş grubundaki öğretmenlere oranla daha yüksek demokratik tutuma sahip oldukları, farklı sosyo-ekonomik çevredeki okullarda görev yapan öğretmenlerin demokratik tutum puanlarının farklılık gösterdiği bulunmuştur. Öğretmenlik sertifikası programına katılan öğretmen adayları ile öğretmenler, genç öğretmenler ile kıdemli öğretmenler arasında demokratik tutum puanları arasında farklılıkların olduğu bulunmuş ve çalışılan kurum, görev yapılan öğretim kademesi ve branşa göre de öğretmenlerin demokratik tutum puanlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Büyükkaragöz ve Kesici (1996)'nin yaptıkları araştırmanın amacı ise öğretmenlerin hoşgörü ve demokratik tutumlarını bilişsel alanda belirleyebilmektir. Bu araştırma ile ortaya çıkan sonuçlardan bazıları ilkokul öğretmenlerinin yarıdan fazlası "demokrasi olan bir yerde hoşgörü kendiliğinden ortaya çıkan bir olgudur" görüşüne katılmaktadır. Ayrıca bu görüşte cinsiyet bakımından bayan ilkokul öğretmenleri, erkek ilkokul öğretmenlerine oranla daha lehte bir tutum sergilemişlerdir.

Saracaloğlu (2001)'nin 'beden eğitimi öğretmeni adaylarının demokratik tutumları' adlı çalışmasının amacı öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını belirlemektir. Bulgular, demokratik tutumların sosyoloji bölümünde okuyan öğrencilerin, cinsiyete göre kız öğrencilerin, aile gelirinde ise üst gelir düzeyi lehine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir biçimde farklılaştığını; yaşa, bitirilen lise türüne ve anne-baba eğitimleri ile mesleklerine göre ise değişmediğini ortaya koymaktadır.

Yurtseven (2003)'nin ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin demokratik tutumlarını belirlemek amacıyla yaptığı araştırma tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Verilerin toplanmasında araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin; çalıştıkları lise türüne, mezun oldukları kurum düzeyine, hizmet içi eğitim programlarına katılıp katılmamalarına, kıdem ve medeni durumları, branşları, yaşları ve cinsiyetlerine göre ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin katılım, bilimsellik, eşitlik, devletin bireye karşı sorumlulukları, ayrımcılık, adalet ölçeklerine ilişkin olarak tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Ayrıca ortaöğretim öğretmenlerinin çoğunlukla katılımcı, hoşgörülü, eşitlikçi bir demokrasi anlayışına sahip oldukları bulunmuştur.

Saracaloğlu, Evin ve Varol'un (2004) yapmış oldukları "İzmir ilinde çeşitli kurumlarda görev yapan öğretmenler ile öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerine karşılaştırmalı bir araştırma" adlı çalışmada, öğretmen ve öğretmen adaylarının çeşitli değişkenler açısından demokratik tutumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma bulgularına göre, öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının iletişim fakültesinde okuyan öğrencilerin, bayan öğrencilerin, 18-20 yaş grubunun, ailesi kentte yaşayanların, özel lise mezunu olanların, anne-baba eğitim düzeyinin üniversite mezunu olanların lehine göre farklılaştığını; öğretmenlerin demokratik tutumlarının ise görev yaptıkları kurum, cinsiyet, branşlar, kıdemler, mezun oldukları kurumlar, branş ve çalıştıkları kurumdan memnun olma durumları açısından anlamlı bir biçimde değişmediği bulunmuştur. Öğretmen ve öğrencilerin demokratik tutumları karşılaştırıldığında ise öğretmen adayları lehine anlamlı bir fark ortaya çıkmıştır.

Türkbay (2005) yaptığı 'üniversite öğrencilerinin demokratik tutum ve değerleri üzerine bir araştırma' isimli çalışmasında üniversite öğrencilerinin, demokratik tutum ve değerlerini ve bu tutumları etkileyen toplumsal, siyasal ve ekonomik değişkenler arasında ilişkiler olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada öğrencilerin demokratik tutum ve değerlerinin eğitim, temel bilim alanları, cinsiyet, aile, meslek, yerleşim yeri gibi pek çok ekonomik, toplumsal değişkenin etkisine bağlı olarak değiştiği ve hiçbir değişkenin tek başına etkili olmadığı ortaya

çıkıştır. Ayrıca üniversite dördüncü sınıf öğrencilerinin birinci sınıflardan; sosyal bilimler öğrencilerinin fen bilimleri öğrencilerinden daha demokrat olduğu varsayımı pek çok boyut açısından doğrulanmıştır.

Karahan, Sardoğan, Özkamal ve Dicle (2006)'nin yaptıkları “öğretmen adaylarında demokratik tutum, nevrotik eğilimler ve kendini gerçekleştirme” adlı araştırmada öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinin; nevrotik eğilimlere, kendini gerçekleştirme düzeyine ve sosyal ilişkilerde yeterlilik düzeyine göre değişip değişmediğini ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmada cinsiyet ve sınıf düzeyi gibi değişkenlere göre öğretmen adaylarının demokratik tutum ölçeğinden aldıkları puanları arasında anlamlı farklılıkların bulunup bulunmadığı da test edilmiştir. Araştırmanın sonunda elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin demokratik tutum düzeyleri düştükçe nevrotik eğilimlerin arttığını, kendini gerçekleştirme düzeyinin ve sosyal ilişkilerde yeterlilik düzeyinin ise düştüğü bulunmuştur. Araştırmada ayrıca bir sivil toplum örgütünün siyasal- kültürel etkinliklerine katılan öğrencilerin demokratik tutum ölçeği puanlarının 1. sınıfa devam eden öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunurken, araştırmaya katılan kız ve erkek öğrencilerin demokratik tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Genç (2006)'in yaptığı çalışmada “demokratik kazanımların gerçekleştirilmesinde ilköğretim öğretmenlerinin etkililiğinin değerlendirilmesi” amaçlamıştır. Araştırma sonucunda, demokratik kazanımların gerçekleştirilmesinde ilköğretim öğretmenlerinin farklı etkinlikleri farklı oranlarda kullandıkları, diğer taraftan, demokratik kazanımların gerçekleştirilmesinde ilköğretim öğretmenlerinin kullandıkları etkinliklerin cinsiyetlerine ve okuttukları sınıflara göre değişkenlik göstermediği, mesleki kıdemleri 21 yıl-üzeri lehine ve 4 yıllık diğer fakülte mezunu olan öğretmenlerin lehine anlamlı bir değişiklik gösterdiği bulunmuştur.

Bulut (2006)'un yaptığı “bir grup üniversite öğrencisinin demokratik tutumları ile çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiler” adlı araştırmada psikolojik danışma ve rehberlik, sınıf öğretmenliği ve fen bilgisi öğretmenliği öğrencilerinin (öğretmen adaylarının) demokratik tutumları, öğrenim gördükleri bölüm, cinsiyet, sınıf düzeyleri,

anne ve babanın eğitim düzeyleri, anne ve babanın mesleği, öğrencinin kendi beyanına göre anne, baba ve öğretim elemanlarının tutumlarını algılamasına göre anlamlı farklılıklar olup olmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda öğrencilerin demokratik tutumları, kız öğrencilerin lehine, annenin mesleğinin öğretmenlik, babanın mesleğinin işçi ve anneyi demokratik olarak algılayan öğrencilerin lehine göre anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Nalçacı ve Ercoşkun (2006) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını çeşitli değişkenler açısından incelemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırma sonucunda, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının bayan öğretmen adayların lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğrenim şekli, sınıf tercih sırası, anne ve babanın öğrenim durumuna göre ise değişkenlik bulunamamıştır.

Genç ve Kalafat (2007) yapmış oldukları araştırmada öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile problem çözme becerilerinin farklı değişkenler açısından incelenmesini amaçlamışlardır. Sonuç olarak öğretmen adaylarının erkek öğretmen adayları ve ikinci öğretimde öğrenim görenlerin lehine göre demokratik tutumları ile ilgili görüşleri arasında farklılık olduğu; öğrenim gördükleri sınıflara, anabilim dallarına, anne-babalarının öğrenim durumlarına göre farklılık olmadığı bulunmuştur.

Yalçın (2007) yaptığı çalışmada, ortaöğretim okullarından genel lise öğrencilerinin ve öğretmenlerinin, sınıf yönetiminde demokratik tutum ve davranışları ne ölçüde sergilediklerini, demokratik sınıf yönetimini ne ölçüde uyguladıklarını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonunda öğretmenlerin, demokratik sınıf yönetiminde gösterdikleri davranışlarının cinsiyet ve kıdem değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur. Bununla beraber öğretmenlerin sınıf içinde demokratik davrandıkları ve bunun gereklerini yerine getirdikleri tespit edilmiştir.

Toper (2007) “ilköğretim ikinci kademedeki demokrasi eğitimi: ikinci kademe öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeyleri (Kars ili örneği)” adlı çalışmasında ilköğretim okulu ikinci kademesinde demokrasi eğitiminin yerini, bu eğitimi anlatmak, tanıtmak ve benimsetmek için ne gibi etkinliklerin yapıldığını ve bu

okullarda görev yapan öğretmenlerin demokratik tutum ve davranışlarının cinsiyet, branş ve kıdemlerine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeye çalışmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre örneklemini oluşturan ilköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları yeterli düzeyde sergilemedikleri bulunmuştur.

Koç ve Mirzeoğlu (2008), farklı değişkenlere göre beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarını incelemek üzere yaptıkları araştırmada 459 beden eğitimi öğretmenine anket uygulamışlardır. Araştırma sonucunda, beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum düzeylerinin yüksek olduğu, öğretmenlerin cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, mezun olunan okul, görev süresi ve meslekteki konumlarının tutum puanları üzerinde etkili olmadığı; ancak görev yaptıkları illere göre; Mersin ilinde görev yapan öğretmenlerin demokratik tutum düzeyleri yüksek çıkmıştır.

Genç ve Kalafat (2008) “öğretmen adaylarının demokratik tutumları ile empatik becerilerinin değerlendirilmesi” amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Elde edilen bulgulara göre, öğretmen adaylarının kız öğretmen adaylarına lehine göre ve ikinci öğretimde öğrenim gören öğrencilerin lehine göre demokratik tutumları ile ilgili görüşleri arasında farklılık olduğu, öğrenim gördükleri sınıflara, anabilim dallarına ve anne-baba öğrenim durumlarına göre ise farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Gömleksiz ve Kan (2008) eğitim fakültesi ve tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda öğrencilerin demokratik tutum puanları arasında öğrenim gördükleri bölümlere, cinsiyetlerine, anne-babalarının eğitim düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık bulunmuştur. Eğitim fakültesi öğrencilerinin demokratik tutumları, tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin tutum puanlarından daha yüksek çıkmıştır. Buna karşın ailenin gelir düzeyine göre grupların demokratik tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın (2009), Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda öğrenim gören beden eğitimi öğretmen adaylarının cinsiyet, sınıf, anne ve baba öğrenim

düzeyi değişkenlerine göre demokratik tutum düzeylerini incelemek üzere bir araştırma yapmışlardır. Araştırmanın örneklemini Selçuk Üniversitesi ve Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda 1. 2. 3. ve 4. sınıflarda öğrenim gören toplam 298 (135 kadın, 163 erkek) öğrenci oluşturmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda; beden eğitimi ve spor yüksekokulunda öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeyleri arasında kadın öğretmen adayların lehine, anne ve baba öğrenim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunurken, sınıf değişkeninin de ise anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Taçman (2009)'ın 'ilköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları' adlı çalışmasının amacı ilköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarını saptamaktır. Elde edilen sonuçlarına göre; sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumları ile cinsiyet arasında kadınların lehine anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Ayrıca bu öğretmenlerin demokratik tutumları ile mezun oldukları kurum düzeyi ve mesleki kıdemleri arasında da anlamlı bir ilişki saptanmıştır.

Evcimik ve Gömleksiz (2009) yaptıkları çalışmada eğitim fakültesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin demokratik tutumları arasında cinsiyete göre kız öğrencilerin, Erzincan üniversitesinde öğrenim görenler, sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan öğrenciler, anne eğitim düzeyi ilkokul mezunu olanlar, gelir düzeyi alt düzeyde olanlar, kardeş sayısı 4 olan öğrenciler lehine göre istatistiksel olarak farklılaşmanın olduğu, baba eğitim düzeyi ve öğrenim şekline göre grupların demokratik tutumları arasında farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Yılmaz (2009)'ın yaptığı, "sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının algıladıkları anne baba tutumlarına ve bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi" isimli çalışmada sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyet, medeni durum, çocuk sayısı, meslekteki kıdem yılı, eğitim düzeyi ve algıladıkları anne baba tutumlarına göre farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre; sınıf öğretmenlerinin cinsiyete, medeni durum, sahip olunan çocuk sayısı, meslekteki kıdemlerine göre demokratik

tutumları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna karşılık sınıf öğretmenlerinin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Öğretmen okulu mezunu olan öğretmenlerin demokratik tutum puanları lisans eğitim ve lisansüstü mezunu olan öğretmenlerden anlamlı ölçüde düşük çıkmıştır. Araştırmaya katılan sınıf öğretmenlerinin demokratik öğretmen tutumları ölçeği ve anne-baba tutumları ölçeği alt boyutları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Ozan, Türkoğlu ve Şener (2010), okul yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutum ve davranışlarının öğretmenlerin motivasyonuna etkisini belirlemeyi amaçlamışlardır. Öğretmenlerin cinsiyetine, branşına ve kıdemlerine göre elde edilen bulgular incelendiğinde cinsiyete göre öğretmenlerin yöneticilerine ilişkin görüşleri olumlu düzeydedir, ancak kadın öğretmen görüşleri erkek öğretmen görüşlerine göre daha olumlu düzeyde sonuçlanmıştır. İkinci kademedeki görev yapan öğretmenlerin görüşleri daha olumlu bulunmuştur, sınıf öğretmenleri yöneticilerinin motivasyon sağlamaya ilişkin davranışlarını daha olumlu değerlendirmişlerdir.

Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu (2011)'unun yaptıkları araştırmanın amacı, sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının öğrenci konseyi seçimlerine yansıma durumunu ortaya koymaktır. Araştırma, 2009-2010 eğitim-öğretim yılında Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi programında okuyan toplam 409 öğretmen adayı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinin bayan öğretmen adaylarının lehine farklılaştığı; buna karşın anne ve baba eğitim durumu, aylık gelir, öğrenim şekli ve öğrenim gördükleri sınıf değişkenlerine göre bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Gömleksiz ve Çetintaş (2011)'in yaptıkları, 'öğretmen adaylarının demokratik tutumları' adlı araştırmanın amacı eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını belirlemektir. Öğretmen adaylarının demokratik tutumları kız öğretmen adayları, 7 Aralık Üniversitesinde öğrenim gören öğrenciler, Türkçe öğretmenliği bölümünde okuyan öğrenciler, okur-yazar olmayan anneler, orta ve alt gelir düzeyinde olanlar, 6 ve üstü kardeş sayısına sahip olanların lehine farklılaşırken, baba eğitim düzeyine göre farklılaşmanın olmadığı tespit edilmiştir.

Ektem ve Sünbül (2011)'ün yaptıkları 'öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerine bir araştırma' isimli çalışmada öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının cinsiyet ve alan türü değişkenleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini, 2007- 2008 öğretim yılında Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan toplam 229 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma sonunda, öğrencilerin demokratik tutumları ile cinsiyet ve alan türü değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ortaya çıkmıştır.

Üstün (2011) yaptığı "sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile demokratik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi" isimli çalışmada sınıf öğretmenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimleri ile demokratik tutumları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmenlerinin demokratik tutum ölçeğinde en yüksek puanı "düşünceye saygı" alt boyutundan aldıkları tespit edilmiştir. Bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere nazaran demokratik tutum düzeylerinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Okutulan sınıf düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık ortaya çıkmazken, görev yapılan okul türü, mesleki kıdem, yaş, mezun olunan okul türü değişkenlerinin demokratik tutum alt boyutlarının bazılarında anlamlı farklılık oluşturduğu görülmüştür. Ayrıca bayan öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha yüksek bir yansıtıcı düşünme eğilimi gösterdikleri belirlenmiştir. Katılımcıların yaşları ve okuttukları sınıf düzeyi değişkenleri ile yansıtıcı düşünme eğilimi arasında farklılık bulunmamıştır. Buna karşılık, sınıf öğretmenlerinin görev yaptıkları okul türü ve kıdem değişkenlerinin yansıtıcı düşünme eğilimi alt boyutlarının bazılarında anlamlı farklılık oluşturduğu bulunmuştur.

Karatekin, Merey ve Kuş (2012)'un yaptığı 'öğretmen adayları ve öğretmenlerin demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi' isimli çalışmada, öğretmen adaylarının ve görevdeki öğretmenlerin demokratik tutumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır. Uygulama sonucunda demokratik tutumların öğretmen adayı ve öğretmen olma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı, öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin demokratik tutumlarının orta düzeyde olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarında cinsiyet değişkeni demokratik tutum üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturmazken, öğretmenlerde kadınların lehine anlamlı bir farklılık

oluşturmuştur. Gelir düzeyi yüksek olan öğretmenlerin demokratik tutumları, gelir düzeyi düşük olan öğretmenlere göre daha olumlu iken, öğretmen adaylarında gelir düzeyinin yükselmesi demokratik tutumlar üzerinde olumlu bir etki oluşturmamıştır.

Kaya ve Şen (2013)'in yaptıkları “sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının incelenmesi” isimli çalışmada sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeylerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, görev yaptıkları okulun türü, eğitim verdikleri sınıf düzeyi, mezun oldukları eğitim düzeyi, eğitim formasyonu almış olma, mezun olunan alan, demokratik sınıf yönetimine yönelik hizmet içi eğitim almış olma durumlarına göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma sonucunda, cinsiyete göre kadın öğretmenlerin, 51-üzeri yaş grubunun, mesleki kıdeme göre 21 ve üzeri yıl, hizmet içi eğitim alan öğretmenlerin lehine anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmuştur. Buna karşı öğretmenlerin demokratik tutumlarında medeni durum, görev yapılan okulun türü, eğitim verdikleri sınıf düzeyi, eğitim formasyonu almış olma, mezun olunan alan, eğitim düzeyi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.

2.9.2. Yurtdışında yapılan araştırmalar

Rainer ve Guyton (1999) öğretmen eğitimi ve ilköğretim sınıfında demokratik uygulamalar adlı çalışmalarında demokratik bir lisansüstü öğretmen eğitimi programı uygulamaları ve katılımcıların ilköğretim sınıflarında o uygulama etkilerini tanımlayan bir araştırma amaçlamışlardır. Diyalog uygulamaları, anlaşmalı içerik, yapılandırmacı rolleri, toplum ve otantik değerlendirme yapısını sağlamak ve öğretmenlerin sınıfta değişiklik yapmaları istenmektedir. Öğretmenlerin, programa katılım sonrasında sınıfta ne kadar demokratik oldukları görülmeye çalışılmıştır. Öğretmenlerin bu demokratik uygulamaları okul ve öğrenme konusunda çocukların tutumları üzerinde olumlu bir etkiye sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Demoulin ve Kolstad (2000) tarafından öğretmenlik eğitimi alan üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmada öğrencilerin demokratik olgunluk düzeyini

belirlemeye çalışmışlardır. Veriler, doğru/yanlış şeklinde kategorilendirilmiş, 200 maddeden oluşan “demokratik olgunluk ölçeği” ile toplanmıştır. Veri toplama aracı 1453 öğrenciye uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin demokratik olgunluk düzeyi, yaş değişkeni açısından yaşı büyük olan öğrenciler lehine; cinsiyet değişkeni açısından bayan öğrenciler lehine anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Tourney-Purta, Lehmann, Oswald ve Schulz (2001) tarafından demokrasi ile ilgili kapsamlı bir araştırma yapılmıştır. Yirmi sekiz ülkeyi kapsayan araştırmada on dört yaşındaki çocukların demokrasiyi nasıl algıladıkları incelenmiştir. Öğrencilere çeşitli örnek durumlar verilmiş ve bu durumları demokrasi açısından “iyi” ya da “kötü” olarak değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda öğrencilerin demokrasinin özünü değil de bilgiye dayalı olan biçimsel özellikler konusunda demokrasiyi doğru algıladıkları tespit edilmiştir.

Pigman (2001) öğretmenler tarafından uygulanan sınıf kurallarının kaynaklarını, özelliklerini tanıma ve algılanan etkinliğin önemini incelemek amacıyla seçkisiz örneklem yoluyla belirlenen anaokulundan liseye kadar her düzeydeki 126 kamu okulu öğretmenine ulaşmıştır. Çalışma sonucunda, öğretmenler sınıf içinde yönergelerle sahip olma, öğrencilerle konuşma ve onları harekete geçirmenin olumlu yöntemler olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlik deneyimi, fakülte eğitimi ve 139 hizmetiçi eğitim düzeyi arttıkça, sınıf disiplinin de arttığı sonucuna varılmıştır. Araştırmanın bir başka bulgusu ise, öğretmenlerin açık fikirli olmaları gerektiği ve öğrencilerin otoriteye uymalarını beklemek yerine onların demokratik katılımı sağlamayı tercih etmeleri gerektiğidir.

Schweisfurth (2002) öğretmen adayları ve öğretmenlerden; barışçı düşünme, demokratik tutum sergileme, insan haklarına duyarlılık, bireysel sorumlulukların bilincine varma gibi özellikleri kazandırma amacıyla 2 yıl boyunca devam eden çalışma grupları oluşturmuştur. 2 yıl süren araştırmanın sonucunda çalışma gruplarındaki katılımcıların demokratik tutumları üzerinde önemli değişimlere neden olduğu, katılımcıların kazandıkları demokratik tutum ve becerileri öğretmen olarak gittikleri okullarda uygulamada da etkili oldukları saptanmıştır.

Wang (2004) ‘demokratik eğitim ile etnik kimlik arasındaki gerilim’ adlı araştırmasında demokrasi ve etnik kimlik arasındaki durumu incelemeye çalışmıştır. Demokratik bir eğitim atmosferinde öğrencilere etnik kimliklerini öğretmenin hiçbir gerginliğe yol açmaması gerektiği sonucuna varmıştır. Araştırmacıya göre kültürel homojenliğin sadece ataerkil toplumlarda değil demokratik toplumlarda da belirgin olduğu için, her zaman demokrasi kavramından doğan bir tartışma vardır. Bu çalışmada John Rex’in sorduğu (1996) “Bireylere eşitliğin sağlandığı, her türlü nimetten eşit yararlanılabilen demokratik bir toplumda neden hala etnik çeşitlilik desteklenmelidir?” sorusunun cevabı verilmektedir. Demokratik çok kültürlülüğün bireyselliği çok geri plana itip etnik farklılıkları göz ardı ederek evrensel kurallara göre insanları sınırlandırmak istemesi eleştirilmektedir. Öğretmenlerin demokratik tutum düzeyi olumlu yönde olduğu sonucuna varılmıştır.

Branson (2004) ‘okullarda vatandaşlık bilgisi ve demokrasi eğitimi’ isimli kuramsal çalışmasında okullardaki demokrasi ve vatandaşlık eğitiminin önemine değinmektedir. Çalışmada vatandaşlık eğitiminin önemini belirterek; okul ortamının öğrencilere verilen vatandaşlık bilgisi ve demokrasi eğitiminin ilkokuldan itibaren başlatılması gerektiği savunulmaktadır. Çalışmanın son bölümde ise vatandaşlık bilgisi ve demokrasi eğitiminin hem okullarda, hem de yerel ve ulusal düzeyde kanunlar tarafından desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Sonuç olarak, okullarda demokrasi eğitim düzeyi olumlu yönde olduğuna varılmıştır.

Chen (2004) çalışmasında okul yöneticilerinin ve personelinin, aileleri okul işlerine ve kararlarına ne oranda kattıklarını incelenmiştir. Çalışmanın sonucuna göre, okul yönetiminin ve personelinin kararlara ailelerin katılımından pek de memnun olmadıklarını ortaya koymuştur. Çalışmada okul merkezli yönetim ve yerel yönetimlerin okul kararlarına katılması yöntemlerinin etkili olduğunu ve ailelerin de bu yönetsel sürece katılmasının okuldaki gelişimleri ve eğitim kalitesini arttıracakını belirtilmiştir. Daha iyi bir eğitim ortamı oluşturulması için öğretmenlerin toplumla ve velilerle daha olumlu ve demokratik ilişkiler kurmaları gerektiği önerisi getirilmiştir.

Almog ve Shechtman (2007) çalışmalarında, öğretmenlerin öğrencilerin

davranış problemleriyle nasıl başa çıktıklarını ve öğretmenlerin kullandıkları yöntemlerdeki kişisel farklılıkların etkisini anlamak için öğretmenlerin demokratik düşünceleri ve kendi yeterlilikleriyle bu yöntemler arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmışlardır. Araştırmanın örneklemini öğrencilerini 1. sınıftan 3. sınıfa kadar okutan 33 öğretmen oluşturmaktadır. Veriler sınıf içi gözlemlerden, öğretmenlerle yapılan görüşmelerden ve anketlerden toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmenlerin varsayılan bilgileriyle onların bu bilgileri sınıf ortamında uygulama becerileri arasında büyük bir farklılık çıkmıştır. Ayrıca öğretmenlerin demokratik tutumlarıyla yöntemleri kullanma yeterlilikleri arasında pozitif ilişki bulunmuştur.

Turnsek ve Pekkarinen (2009) ‘öğretmenlerin demokratik tutumları üzerine bir araştırma’ adlı çalışmada öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerini belirlemeye çalışmışlardır. 222 Slovenyalı ve 230 Finlandiyalı okul öğretmenlerinin tutumları üzerinde yapılan araştırma sonucunda; Slovenyalı öğretmenlerin yarısı demokratik tutuma sahip olduğu; çok yüksek demokratik tutuma sahip öğretmenlerin yüzdeliği (17.9%), son derece anti-demokratik tutuma sahip öğretmenlerden (9.3%) anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Alobiedat ve Saraierh (2009) tarafından yapılan ‘sınıfta öğretmen tarafından uygulanan demokratik uygulamanın derecesi’ adlı çalışmada, devlet okullarında öğretmenlerin demokratik inançlarını uygulama derecesinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Veriler 146 erkek ve bayan öğretmenden toplanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre öğretmenlerin demokratik inançları orta düzey olarak bulunmuştur. Öğretmenlerin demokratik inançları ile uygulama derecesi arasında bayan öğretmenler ve eğitim deneyimi sekiz yıldan az olan öğretmenler lehine önemli farklılık olduğu görülmüştür.

Sarwar, Yousuf ve Hussain (2010), çalışmalarında demokratik değerler, demokratik sistem ve demokratik tutum geliştirmek için ortaöğretim öğretmenlerinin algılarını keşfetmeyi amaçlamışlardır. 60 ortaokul öğretmeni çalışmaya katılmıştır. Nitel veriler doğrultusunda demokrasi hakkında öğretmenlerin algıları, demokratik tutumlarını değerlendirmek için beşli Likert tipi demokrasi tutum ölçeği geliştirilmiştir.

Bu veriler bir örnek t-testi uygulanarak analiz edildi. Çalışmada genç öğretmenlerin daha kıdemli öğretmenlere oranla daha demokratik oldukları görülmüştür.

BÖLÜM III

3. Yöntem

Bu bölümde; araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama aracı, veri toplama süreci ve verilerin çözümlenmesi üzerinde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nicel araştırma yaklaşımına dayalı olarak, genel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmada anket tekniğinden yararlanılmıştır.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırma 2012-2013 eğitim öğretim yılında Kocaeli İli Merkez ve Başiskele İlçesinde yer alan ortaokullar ve bu okullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ile Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi Spor ve Yüksekokulu Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümünde okuyan öğrenciler araştırma evrenini; belirlenen evrenden oransız eleman örnekleme yöntemi ile seçilen 105 beden eğitimi öğretmeni ve 3. ve 4. sınıfta okuyan 200 öğretmen adayı araştırma örneklemini oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Yöntemi

Araştırma verilerinin elde edilmesinde anket yönteminden yararlanılmıştır. Beden eğitimi öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını

belirlemek için “Demokratik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

3.3.1. Veri toplama aracı

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak beden eğitimi öğretmenleri için 6 maddelik (cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim seviyesi, mezun olunan yükseköğretim kurumu, meslekteki görev süresi), beden eğitimi öğretmen adayları için ise 4 maddelik (cinsiyet, sınıf, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu) kişisel bilgi formu; ayrıca beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının sahip oldukları demokratik tutumları belirlemek için Genç (2009) tarafından geliştirilen Demokratik Tutum Ölçeği kullanılmıştır (Ek 1).

İki bölümden oluşan ölçeğin birinci bölümünde, araştırmaya katılanların kişisel bilgilerine yönelik sorular yer almaktadır. İkinci bölüm ise, öğretmen ve öğretmen adaylarının demokratik tutum ve davranışları ile ilgili görüşlerini almaya yönelik hazırlanan 26 ifadeden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan ifadelerin karşısında 5=Tamamen Katılıyorum, 4=Katılıyorum, 3= Kısmen Katılıyorum, 2= Katılmıyorum 1= Tamamen Katılmıyorum biçiminde seçenekler yer almaktadır. Bu ölçekten alınabilecek en düşük puan 26, en yüksek puan 130’dur. Olumsuz maddelerde bu puanlama sisteminin tam tersi yapılmıştır. Olumlu ve olumsuz maddelere ilişkin bilgiler tablo 1 de verilmiştir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.82 olarak bulunmuştur.

Tablo 1. Demokratik Tutum Ölçeğinin Olumlu ve Olumsuz Maddeleri

Maddeler	Madde Numaraları
Olumlu Maddeler	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 15, 19, 20, 21, 22, 23
Olumsuz Maddeler	12, 13, 14, 16, 17, 18, 24, 25, 26

3.4. Verilerin Toplanması ve Puanlanması

Verilerin toplanması amacıyla Kocaeli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden (Ek 3) ve Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürlüğü’nden (Ek 4) gerekli izin alınarak araştırma gerçekleştirilmiştir.

Ölçekler, 2012-2013 eğitim-öğretim yılının bahar döneminde uygulanmıştır. Kocaeli merkez ve Başiskele ilçesindeki ortaokullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerin tamamı 154'tür ve bu öğretmenlerin 105'ine ulaşılmıştır. Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi Öğretmenliği Bölümü'nde okuyan 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin tamamı 216'dır ve bu öğrencilerin 200'ne ulaşılmıştır.

Beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarına uygulanan ölçeklerden elde edilen verilerin puanlanmasında aşağıdaki puanlama sistemi kullanılmıştır.

- 1 ile 26 puan arası 1 (Tamamen Olumsuz Tutum)
- 27 ile 52 puan arası 2 (Olumsuz Tutum)
- 53 ile 78 puan arası 3 (Kısmen Olumlu Tutum)
- 79 ile 114 puan arası 4 (Olumlu Tutum)
- 115 ile 130 puan arası 5 (Tamamen Olumlu Tutum)

3.5. Verilerin Çözümlemesi

Araştırmada elde edilen veriler, t-test, Kruskal Wallis, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA), Aritmetik Ortalama ve Varyans Analizi teknikleri kullanılarak çözümlenmiştir. Araştırmada anlamlılık düzeyi 0.05 olarak Kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

4. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırma problemine ilişkin elde edilen bulgular alt problemlere göre sıralı olarak verilmiş ve yorumlanmıştır.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın birinci alt probleminde beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeyleri ve bu düzeyler arasında fark olup olmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan analiz sonucu elde edilen bulgular tablo-2’de verilmiştir.

Tablo 2: Beden eğitimi öğretmeni ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının karşılaştırılması

GRUP	N	$\bar{X}$	SS	SD	t	p
Öğretmen	105	91.12	5.43	303	-3.95	.00*
Öğretmen Adayı	200	94.45	7.65			

*p< 0,05

Tablo 2’ e göre, araştırmaya katılan (n=105) beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının ($=1.12 \pm 5.43$) ve öğretmen adaylarının (n=200) demokratik tutumlarının ($=94.45 \pm 7.65$) olumlu düzeyde olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeyleri karşılaştırıldığında öğretmen adayları lehine anlamlı fark olduğu ortaya çıkmaktadır ($t(1,303)=-3.95$; ($p<0.05$)).

Bu konuya ilişkin literatur incelendiğinde araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik

göstermeyen araştırmalar bulunmaktadır (Koç ve Mirzeoğlu, 2008; Turnsek ve Pekkarinen 2009; Almong ve Shechtman 2007; Alobiedat ve Saraierh 2009; Karatekin, Merey ve Kuş 2012; Saracaloğlu, Evin ve Varol 2004; Gözütok 1995; Schweisfurth 2002; Rainer ve Guyton, 1999; Pigman, 2001; Wang,2004; Branson, 2004; Toper 2007).

Koç ve Mirzeoğlu (2008) yaptıkları çalışmada beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Yurtseven (2003) ortaöğretim kurumlarında çalışan öğretmenlerin demokratik tutumlarının çoğunlukla katılımcı, hoşgörülü, eşitlikçi bir demokrasi anlayışına sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Ayrıca Turnsek ve Pekkarinen (2009) Slovenyalı öğretmenlerin demokratik tutumları ve Almog ve Shechtman (2007) özel ihtiyaçları olan öğrencilerin bulunduğu sınıflarda, öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varmışlardır.

Eğitimle bireylere sadece demokrasi ve özgürlük kavramlarının bilgi ve anlayışının kazandırılması değil, daha da önemlisi, onlarda demokratik kişiliğin oluşturulması amaçlanmalıdır. Bu amacın gerçekleştirilmesinde okul ortamında en önemli unsur ise öğretmendir. Demokratik bir tutuma sahip öğretmenler demokratik kişiliğe sahip bireylerin yetiştirilmesinde, demokrasinin kavratılmasında ve yaşam biçimi haline getirilmesinde iyi bir model olacaktır (Saracaloğlu, Evin ve Varol, 2004). Demokrasinin yaşayarak öğrenilmesi, demokratik ilke ve davranış biçimlerinin kişinin günlük yaşamına girmesi, bunların normal davranışlar olarak benimsenip uygulanması gerekir. Bunun için genç kuşakları bağımsız, yaratıcı, hoşgörülü, eleştirci düşünce sahibi, öğrenmeye ve değişmeye açık ve istekli, laik kişiler olarak yetiştirmek, onlara öğrenimleri süresince çeşitli seçenekler sunmak büyük önem taşır. Demokrasi eğitimi demokratik ortamlarda yapıldığı zaman etkili ve anlamlıdır. Demokrasi ilkeleri bu ilkeler uygun ortamlarda kendiliğinden benimsenir ve gelişir (Evcimik ve Gömleksiz, 2009).

Çalışmada, beden eğitimi öğretmenleri ile öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının öğretmen adayları lehine anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür. Bu

sonucu çeşitli faktörler etkilemiş olabilir. Öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinin yüksek olmasında lisans eğitimi alırken aldıkları derslerde ve özellikle sporun yapısında bulunan eşit ve demokratik şartlarda mücadele etme, eğitim sürecinde fikirlerini özgürce söyleyebilmelerinin, eleştirel düşünme yeteneğine sahip olmalarının, insan haklarına duyarlı ve bireysel sorumluluklarının farkında olmalarının etkili olduğu söylenebilir. Ayrıca öğretmenlik bölümü son sınıfta okuyan öğrenciler mesleğe hazırlanırken daha idealist bir yaklaşım içerisinde olabilirler. Bu nedenle öğrencilik döneminde daha demokratik bir bakış açısına sahip olan adaylar, meslek hayatlarında gerçeklerle karşılaştıklarında daha katı bir tutum içerisinde olabilirler.

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın ikinci alt probleminde beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler (cinsiyet, mezun olunan yükseköğretim kurumu, yaş, mesleki deneyim ve eğitim düzeyi) açısından farklı olup olmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan bağımsız gruplar için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında cinsiyet değişkenine göre fark olup olmadığını belirleyebilmek için bağımsız gruplar t-testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-3 de gösterilmiştir.

Tablo 3: Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	SD	t	p
Kadın	54	93.27	4.84			
Erkek	51	88.84	5.13	103	4.55	.00*

*p< 0,05

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin demokratik tutumlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmüştür [t(103)= 4.55; p<05]. Kadın öğretmenlerin demokratik tutum düzeyi (=93.27±4.84) erkek öğretmenlerin demokratik

tutum düzeyinden ($=88.84 \pm 5.13$) daha yüksektir. Bu bağlamda ortalamalar arasında bayanlar lehine anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir. Bu bulgu bayanların erkeklere oranla demokratik tutumlarının ve demokratik davranma eğilimlerinin daha yüksek düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Elde edilen bulguyu destekleyen bazı çalışmalar bulunmaktadır (Büyükkaragöz ve Kesici 1996; Ozan, Türkoğlu ve Şener 2010; Taçman 2009; Karatekin, Merey ve Kuş 2012; Üstün 2011; Kaya 2013; Ozan, Türkoğlu ve Şener 2010). Büyükkaragöz ve Kesici (1996) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin demokratik tutumlarının kadın ilköğretim öğretmenlerinde erkek ilköğretim öğretmenlerine oranla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ozan, Türkoğlu ve Şener (2010) yaptıkları araştırmada okul yöneticilerinin sergiledikleri demokratik tutum ve davranışlarda kadın öğretmenler erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Ayrıca Taçman'ın (2009) yaptığı çalışmada ilköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının kadınların lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur.

Diğer bir taraftan çalışmaya paralellik göstermeyen çalışmalar da bulunmaktadır (Saracaloğlu, Evin ve Varol 2004; Genç 2006; Yalçın 2007; Yılmaz 2009; Yurtseven 2003; Topper 2007). Saracaloğlu, Evin ve Varol (2004) yaptıkları araştırmada İzmir ilinde çeşitli kurumlarda görev yapan öğretmenlerin demokratik tutumlarının cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir biçimde değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca Genç (2006) yaptığı çalışmada demokratik kazanımların gerçekleştirilmesinde ilköğretim öğretmenlerin kullandıkları etkinliklerin cinsiyetlerine göre değişmediği sonucuna varmıştır. Diğer bir çalışma ise Yalçın (2007) öğretmenlerin demokratik sınıf yönetiminde gösterdikleri davranışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır.

Eğitim sisteminin başarısı temelde sistemi işleyip uygulayacak olan öğretmenlerin ve diğer personelin niteliklerine bağlıdır. Bundan dolayı "Bir okul ancak içindeki öğretmenler kadar iyidir" denilebilir. Bu nedenle hem görevi hem de toplumdaki yeri bakımından öğretmen, demokratik yönetimin ve demokratik yaşama biçiminin temelini oluşturan, anlayış, tutum ve idealleri geliştirmede olumlu hizmetler

yapmaya, durumu en uygun kişidir. Onun böyle bir hizmette bulunabilmesi için hiç şüphesiz demokrasinin temel değerlerinden haberdar olması, bu değerlerin kendi hayatı üzerinde davranışa dönüştürülmesi gerekmektedir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1996). Öğrencilerde demokratik tutum ve değerleri benimsetecek ve geliştirecek olan öğretmenlerdir (Şahin, 2008).

Çalışmada, beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum düzeylerinde kadın öğretmenlerin lehine anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu durumun iki cinsiyetin demokratik kültür ve değerler açısından farklı toplumsal koşullarda yetişmelerinden kaynaklandığı söylenebilir. Ayrıca bu çalışma ile bazı araştırma bulguları karşılaştırıldığında meydana çıkan farklılıkların, araştırmada kullanılan ölçeklerin, araştırmadaki katılımcı sayısının farklı olmasından kaynaklandığı söylenebilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında medeni durum değişkenine göre fark olup olmadığını belirleyebilmek için bağımsız gruplar t-testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-4 de gösterilmiştir.

Tablo 4: Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durum değişkenine göre karşılaştırılması

Medeni Durum	N	$\bar{X}$	SS	SD	t	p
Evli	53	90.92	5.91			
Bekâr	52	91.32	4.95	103	-377	.707

$p>.05$

Tablo-4 incelendiğinde, öğretmenlerin demokratik tutumlarında medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$t(103) = -377$; $p>.05$]. Evli öğretmenlerin demokratik tutum düzeyi $=90.92 \pm 5.91$, bekâr öğretmenlerin demokratik tutum düzeyi $=91.32 \pm 4.95$ olarak bulunmuştur. Bu bağlamda ortalamalar arasında manidar bir farklılık olmadığından evli ve bekâr beden eğitimi öğretmenlerinin benzer demokratik tutuma sahip oldukları söylenebilir.

Bu konuya ilişkin literatür incelendiğinde, (Koç ve Mirzeoğlu 2009; Yılmaz 2009; Kaya 2013; Yurtseven 2003) yaptıkları araştırma sonuçları bu araştırmanın

sonuçlarını destekler niteliktedir. Koç ve Mirzeoğlu (2009) yaptıkları araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin medeni durumlarına göre demokratik tutum düzeyleri arasında manidar bir farklılık olmadığı tespit etmişlerdir. Ayrıca Yılmaz (2009) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının medeni durumlarına etkisi olmadığı sonucuna varmıştır. Yurtseven (2003) yaptığı araştırmada ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin medeni durumlarına göre demokratik tutumları düzeylerinin birbirine benzer olduğunu bulmuştur.

Sonuç olarak beden eğitimi öğretmenlerin evli ya da bekâr olmasının, derslerde demokratik tutum sergilemelerine engel bir durum oluşturmadığı söylenebilir. Beden eğitimi öğretmenlerinin üniversite öğrenimi ve meslekteki görev süreleri içinde kazanmış oldukları demokratik tutum düzeyleri evli veya bekâr olmalarına göre değişiklik göstermediği düşünülmektedir. Bu durum öğretmenlerin mesleklerini profesyonel bir yaklaşımla icra etmelerinden, özel hayatlarındaki özel durumlarını mesleki yaşamlarına yansıtmamalarından kaynaklanıyor olabilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında mezun olunan yükseköğretim kurumu değişkenine göre fark olup olmadığını belirleyebilmek için bağımsız gruplar Kruskal-Wallis testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-5 de gösterilmiştir.

Tablo 5: Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının mezun olunan yükseköğretim kurumu değişkenine göre karşılaştırılması

MEZUN	N	Sıra Ortalama	SD	χ^2	p
Kocaeli	25	49.66			
Marmara	24	48.81			
Gazi	15	63.37			
Anadolu	9	42.94	8	13.59	.093
Ankara	8	29.62			
Mersin	5	71.50			
Uludağ	10	61.25			
Hacettepe	1	43.50			
Sakarya	8	70.56			

p>.05

Tablo-5 incelendiğinde, öğretmenlerin demokratik tutum puanları mezun olunan yükseköğretim kurum değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$\chi^2 (8) = 13.59, p>0.05$]. Sıra ortalamalarına göre en düşük demokratik tutuma Ankara Üniversitesi mezunları sahipken, en yüksek demokratik tutuma ise Mersin Üniversitesi mezunları sahip olduğu görülmektedir. Fakat yapılan karşılaştırma sonucunda öğretmenlerin mezun olunan yükseköğretim kurum durumları arasında manidar bir fark olmadığı ortaya çıkmıştır. Buna göre, beden eğitimi öğretmenlerinin benzer demokratik tutum düzeyleri üzerinde mezun oldukları yükseköğretim kurumunun etkili olmadığı görülmektedir.

Bu konuya ilişkin literatür incelendiğinde, öğretmenlerin farklı üniversitelerden mezun olmalarına rağmen, benzer düzeyde demokratik tutuma sahip oldukları söylenebilir. Yapılan araştırmalarda bu bilginin doğruluğunu destekler niteliktedir (Koç ve Mirzeoğlu 2008; Yurtseven 2003; Saracaloğlu ve Evin ve Varol, 2004). Koç ve Mirzeoğlu (2008) yaptıkları çalışmada öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerinin mezun olunan okul değişkeni üzerinde etkili olmadığı sonucuna varmışlardır. Aynı şekilde Yurtseven (2003) yaptığı çalışmada ortaöğretim kurumunda görev yapmakta olan öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerinde mezun olunan yükseköğretim kurumuna göre farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Saracaloğlu, Evin ve Varol, (2004) yaptıkları araştırmada İzmir ilinde çeşitli kurumlarda görev yapmakta olan öğretmenlerin demokratik tutum düzeyleri üzerinde mezun oldukları yükseköğretim kurumunun etkisinin olmadığı sonucuna varmışlardır.

Buna karşın Taçman (2009)'ın yaptığı çalışmada ilköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutum düzeylerinde mezun olunan yükseköğretim kurumuna ilişkin anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu araştırma ile Taçman'ın araştırmasının sonuçlarının farklı olması, farklı alanlarda çalışılmış olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Öğretmenin öğrencileriyle sağlıklı ve verimli ilişkiler kurabilmesi için öğretmenin her şeyden önce öğrencisini tanıma, amacını bilme ve kendi amacı ile öğrencinin amacını örtüştürmeye çabalamalıdır. Sağlıklı ve demokratik bir iletişim ortamı yaratmanın ilk şartı da budur (Büyükkaragöz ve Kesici, 1996). Birlikte yaşama

kurallarının en yoğun olarak yaşandığı yer olan okul; demokrasi, hak ve özgürlük, saygı ve hoşgörü gibi değerlerin sınanması ve yerleşmesi için eşi bulunmaz bir ortamdır. Bu ortamda öğretmenlerin en temel görevlerinden biri, öğrencilerin düşünen ve düşünceye saygılı bireyler olarak yetiştirmelerine yardımcı olmaktır. Anlaşılabacağı üzere demokrasinin genç kuşaklara öğretilmesi, betimlenmesi ve geliştirilmesi okulun görevleri arasındadır. Okuldaki demokrasi uygulamaları, öğrencilerin bu yolda davranış geliştirmelerini sağlamalıdır. Bu yüzden de öğretmenlerin eğitim aldıkları yükseköğrenim kurumlarında verilen dersler çok önemlidir (Saracaloğlu, Evin ve Varol, 2004).

Ancak çalışmamıza bağlı olarak beden eğitimi öğretmenlerinin Türkiye'nin farklı üniversitelerinden mezun olmalarının onların demokratik tutumlarına etki etmediğini söylemek mümkündür.

Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında yaş değişkenine göre fark olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-6 da gösterilmiştir.

Tablo 6: Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanlarının yaş değişkenine göre karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	80,564	4	20,141		
Gruplar içi	2996,826	100	29,968	,672	,613
Toplam	3077,390	104			

$p>.05$

Tablo-6 incelendiğinde, öğretmenlerin demokratik tutum puanları yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(4-100)=,672$; $p>.05$]. Bu bulgu, öğretmenlerin demokratik tutum ve eğilimlerinde yaş değişkeninin etkili olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Ancak Tablo 7 incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı olmasa da beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları ortalamasının en yüksek 26-30 yaş

aralığında olan grupta ($=92.53 \pm 4.63$) olduğu, en düşük ortalamaya ise 25 yaş ve altı grubun ($=90.30 \pm 5.34$) sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 7: Öğretmenlerin yaş değişkenlerine ilişkin betimsel veriler

YAŞ	N	$\bar{X}$	SS
25 ve altı	23	90.30	5.34
26-30	26	92.53	4.63
31-35	21	90.95	6.01
36-40	16	91.18	4.59
41 ve üstü	19	90.31	6.63
TOPLAM	105	91.12	5.43

Elde edilen bulguyu destekleyen bazı çalışmalar bulunmaktadır (Koç ve Mirzeoğlu 2008; Yurtseven 2003). Koç ve Mirzeoğlu (2008) beden eğitimi öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerine yaş değişkeninin etkisi olmadığı sonucuna varmıştır. Aynı şekilde Yurtseven (2003) yaptığı çalışmada ortaöğretim kurumunda çalışan öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerine yaş değişkeninin etkisi olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermeyen çalışmalar da bulunmaktadır (Üstün 2011; Kaya 2013; Gözütok 1995). Üstün'ün (2011) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin demokratik tutum düzeylerine yaş değişkeninin etkisi olduğu sonucuna varmıştır. Aynı şekilde Kaya (2013) sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutum düzeylerinin yaş değişkenine göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Demokratik tutumlar demokrasi kavramının özünün kavranmasıyla, demokratik bir aile ortamında, demokratik bir sınıf ortamında ve demokratik bir toplumda yaşanarak gelişir. İnsan olarak kendi hak ve özgürlüklerinin bilincinde olduğu kadar, diğer insanların haklarına saygıyı benimseyen bireyler olumlu yönde demokratik tutuma sahip olurlar. Düşüncesini özgürce sunup saygı gören birey, başkalarının düşüncelerine de saygılı olmayı bu süreç içinde benimser. Bu yüzden de demokratik tutumun yaşla değişip değişmeme durumu çok söz konusu değildir (Karatekin, Merey ve Kuş, 2012).

Elde ettiğimiz sonuçtan yola çıkarak beden eğitimi öğretmenlerinin yaşları ilerledikçe demokratik tutum düzeyleri düşük ya da yüksektir denilemez. Öğretmenlerin demokratik tutumlarının yüksek olması kişilerin yaş olarak olgunluğuyla orantılı bir kavram olmadığı söylenebilir. İnsanlar demokrasi kavramının özünü kavramasıyla bulunduğu her ortamda demokratik bir şekilde yaşamayı öğrenir. Bunun için yaş faktörünün önemli bir unsur olmadığı söylenebilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında mesleki deneyim değişkenine göre fark olup olmadığını belirleyebilmek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-8 de gösterilmiştir.

Tablo 8: Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanlarının mesleki deneyim değişkenine göre karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	115.867	4	28.967		
Gruplar içi	2961.524	100	29.615	.978	.423
Toplam	3077.390	104			

p>.05

Tablo-8 incelendiğinde, öğretmenlerin demokratik tutum puanları mesleki deneyim değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [$F(4-100)=.978$; $p>.05$]. Bu bulgu, öğretmenlerin demokratik tutum ve eğilimlerinde mesleki deneyim değişkeninin etkili olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Ancak Tablo 9 incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı olmasa da beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları ortalamasının en yüksek 1-5 yıl aralığında olan grupta ($=92.12 \pm 5.37$) olduğu, en düşük ortalamaya ise 11-15 yıl aralığında olan grubun ($=88.75 \pm 5.86$) sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 9: Öğretmenlerin mesleki deneyim değişkenlerine ilişkin betimsel veriler

MESLEKİ DENEYİM	N	$\bar{X}$	SS
1-5	41	92.12	5.37
6-10	26	91.07	4.71
11-15	12	88.75	5.86
16-20	10	90.30	3.74
21 ve üstü	16	90.93	7.05
TOPLAM	105	91.12	5.43

Bu konuda literatür incelendiğinde, çeşitli araştırmalarda öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerinin farklılaşmasında mesleki deneyimin anlamlı bir farklılığa yol açmadığı bulunurken (Yalçın, 2007; Yılmaz, 2009; Topar, 2007; Saracaloğlu, Evin ve Varol, 2004; Gözütok, 1995; Yurtseven 2003; Koç ve Mirzeoğlu 2008; Genç 2006) yapılan bazı çalışmalarda ise mesleki deneyime göre öğretmenlerin demokratik tutumlarının farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Üstün 2011; Taçman 2009; Kaya 2013; Sarvar, Yousuf, Hussain, 2010; Alobiedat ve Saraierh 2009).

Yurtseven (2003) yaptığı çalışmada ortaöğretim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerinin meslekteki deneyime göre farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı şekilde Gözütok'un (1995) yaptığı araştırmada öğretmenlerin demokratik tutum düzeylerinin mesleki deneyimde farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Buna karşın Taçman (2009) yaptığı araştırmada ilköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının mesleki deneyim değişkenine göre; 0-5 yıl ve 30 yıl ve üzeri kıdeme sahip olan öğretmenlerin demokratik tutum puanları farklı kıdeme sahip öğretmenlerin tutum puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna varmıştır. Aynı şekilde Üstün (2011) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin demokratik tutum düzeylerine mesleki deneyim değişkeninin etkili olduğu sonucuna varmıştır.

Öğrencilerde demokratik tutum ve değerleri benimsetecek ve geliştirecek olan öğretmenlerdir. Bu nedenle hem görevi hem öğrenimi bakımından öğretmen demokratik yönetimin ve demokratik yaşama biçiminin temelini oluşturan anlayış, tutum ve

idealleri geliştirmede olumlu hizmetler yapmaya, durumu en uygun unsurdur. Onun böyle bir hizmette bulunabilmesi için hiç şüphesiz demokrasinin temel değerlerinden haberdar olması, bu değerlerin kendi hayatı üzerinde olduğu kadar, çocuk ve gençlerin hayatları üzerinde de ne gibi etkileri olduğunu bilmesi gerekir (şahin, 2008). Öğretmen, öğrencilerde demokrasi geleneğini güçlendirerek, elde edeceği moral ve etki ile ahlaki yeteneklerin öğrencilerde yerleşmesi konusunda üzerine ne gibi görevler düştüğünü bilmelidir. Öğretmen demokratik ilkelere değer verdiğini yalnız sözleriyle değil çalışmalarıyla da göstererek demokratik davranışın en güvenilir destekleyicisi olmalıdır. İyi bir öğretmen öğrencilerinin demokratik nitelikler geliştirmeleri için özendirici bir ortam ve uygun fırsatlar hazırlamanın yollarını da bilmelidir (Toper, 2007).

Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanlarının mesleki deneyim değişkenine göre farklılık göstermediği bu çalışmada en düşük tutum düzeyine 11-15 yıl, en yüksek tutum düzeyine ise 1-5 yıl görev yapan öğretmenlerin sahip olduğu görölmektedir. Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum ve davranışları sergileme düzeylerinin mesleki kıdem değişkenine göre farklılaşma göstermediği, araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğretmenlik mesleğine yönelik aldıkları eğitime bağlı olarak; demokrasiye yönelik olumlu tutum geliştirmiş, demokratik bir yaşam biçimini benimseyip içselleştirmiş, demokratik bir sınıf kültürü oluşturup demokratik yaşam ilkelerini uygulama becerilerini kazanmış olabileceğinden kaynaklanabilir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında eğitim düzeyi değişkenine göre fark olup olmadığını belirleyebilmek için t-testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-10 da gösterilmiştir

Tablo 10: Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre karşılaştırılması

Eğitim Düzeyi	N	$\bar{X}$	SS	SD	T	p
Lisans	78	91.14	5.63	103	.055	.956
Lisansüstü	27	91.07	4.94			

p>.05

Tablo 9 incelendiğinde, öğretmenlerin demokratik tutumlarında eğitim düzeyi

değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir [$t(103) = .055$; $p > .05$]. Bu bulguya göre lisans ya da lisansüstü eğitim düzeyi, öğretmenlerin demokratik tutum seviyelerinde bir farklılık yaratmamıştır.

Bu konuda literatür incelendiğinde, Koç ve Mirzeoğlu (2009) yaptıkları araştırmada beden eğitimi öğretmenlerinin eğitim seviyelerine göre demokratik tutum düzeyleri anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varmışlardır. Aynı şekilde Kaya ve Şen (2013) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin sınıf yönetimindeki demokratik tutumlarının eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bunun aksine bazı araştırmalarda demokratik tutum düzeylerinin eğitim durumuna göre anlamlı bir farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Taçman (2009) yaptığı araştırmada İlköğretim sınıf öğretmenlerinin demokratik tutum düzeylerinin farklılaşmasında mezun oldukları kurum değişkeninin etkisi olduğu, en yüksek tutum puanına sahip olan öğretmenlerin yüksek lisans mezunu olanların, en düşük tutum puanına sahip olan öğretmenlerin ise lisans mezunu olan öğretmenler olduğu sonuca ulaşmıştır. Yine Yılmaz (2009) yaptığı çalışmada sınıf öğretmenlerinin demokratik tutumlarının eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşma gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

Beden eğitimi öğretmenlerinin eğitim düzeyi arttıkça, akademik çalışmalara ağırlık verilerek, eğitim-öğretim ortamlarından uzak kalınması ve sınıf yönetimine yönelik deneyimlerin eksik kalınması, bunun da olumsuzlara yol açabileceği düşünülebilir. Ancak araştırmaya göre, beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum düzeylerine eğitim durumu değişkeninin etki etmediği görülmektedir.

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmanın üçüncü alt probleminde beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler (cinsiyet, sınıf ve anne-baba eğitim düzeyleri) açısından farklı olup olmadığı incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan bağımsız gruplar için t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları aşağıda verilmiştir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları arasında cinsiyet değişkeni açısından fark olup olmadığının belirlenebilmesi için bağımsız gruplar t-testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-11 de sunulmuştur.

Tablo 11: Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre karşılaştırılması

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	SD	t	p
Kadın	91	95.23	7.26			
Erkek	109	93.79	7.93	198	1.32	.188

p>.05

Tablo 11 incelendiğinde, öğretmen adaylarının demokratik tutumlarında cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır [$t(198)=1.32$; $p<.05$].

Bu konuda literatür incelendiğinde, bazı çalışmalarda cinsiyet değişkeninin öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerinde bir etkisinin olmadığı (Ektem ve Sünbül, 2011; Bulut, 2006; Karatekin, Merey ve Kuş, 2012; Evcimik ve Gömleksiz 2009; Büyükkaragöz 1990) görülmüştür. Ektem ve Sünbül (2011) yaptıkları araştırmada Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının demokratik tutumlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Yine Bulut (2006) yaptığı çalışmada bir grup üniversite öğrencisinin demokratik tutum düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılık olmadığı sonucuna varmıştır.

Diğer taraftan, birçok araştırmada öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. (Gömleksiz ve Çetintaş 2011; Genç ve Kalafat 2007; Genç ve Kalafat 2008; Demoulin ve Kolstad 2000; Türkbay 2005; Gömleksiz ve Kan 2008; Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın, 2009; Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu, 2011; Gömleksiz ve Çetintaş 2011; Nalçacı ve Ercoşkun 2006; Saracaloğlu 2001; Gömleksiz ve Kan 2008; Türkbay 2005; Demoulin ve Kolstad 2000; Saracaloğlu, Evin ve Varol 2004). Gömleksiz ve Çetintaş (2011) de eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumlarına

cinsiyet değişkeni açısından farklılaşma olduğu sonucuna varmışlardır. Yine Genç ve Kalafat (2007) yapmış oldukları araştırmada öğretmen adaylarının demokratik tutumlarını cinsiyet değişkeninin etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Demokrasi değerleri ancak tutum ve davranışlar düzeyinde yaşantısal olarak kazanılabilir. Tutum ve davranışa dönüşmeyen demokratik değerler zamanla kaybolur. Demokratik tutum düzeyleri yüksek kişiler, ilişkiler kurabilen, kendi kendine karar verebilen, eleştirel düşüncelere açık olan, insancıl, yapıcı ve yaratıcıdır. Yükseköğretimde okuyan öğrencilerde tartışma, dinleme, eleştirel düşünme düzeylerinde birbirinden farklı tavır sergiledikleri görülür. Öğrenci niteliklerinin, öğrencinin birey olarak değer ve bütünlüğünün ve birlikte çalışma alışkanlıklarının farklı olmasından dolayı demokratik tutumlarında farklılık görmek mümkündür (Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın, 2009).

Araştırmaya göre, diğer alanlardan farklı olarak beden eğitim öğretmen adaylarının özelliklerinden dolayı cinsiyet değişkeninin demokratik tutuma etkisi olmadığı düşünülebilir. Düşüncelerini başkalarına açık bir biçimde aktarabilen, iyi bir öğrenme ortamı sağlayabilen, dikkatli, işine özen gösteren, öğrendiklerini paylaşan ve yaşama etkin bir şekilde katılan vb. özellikler taşıdıkları söylenebilir. Bu yüzden de demokratik yaşam ilkelerine ve insan haklarına saygılı oldukları düşünülebilir. Diğer bölümlerden farklı olarak beden eğitimi bölümünde alınan uygulamalı derslerde cinsiyet ayrımı olmaksızın birlik beraberlik içinde derse katılım, öğrencilerin birbirleriyle olan uyumluluğu, öğrencilerin doğru demokratik düşüncelerinde etkili olabilir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları arasında sınıf değişkeni açısından fark olup olmadığının belirlenebilmesi için bağımsız gruplar t-testi yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-12 de sunulmuştur.

Tablo 12: Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının sınıf değişkenine göre karşılaştırılması

SINIF	N	$\bar{X}$	SS	SD	t	p
3.sınıf	100	92.78	9.21			
4.sınıf	100	96.52	6.81	198	-3.26	.001*

*p< 0,05

Tablo 12 incelendiğinde, öğretmen adaylarının demokratik tutumlarında sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmüştür [$t(198) = -3.26$; $p < .05$]. 4. sınıf öğretmen adaylarının demokratik tutum ortalaması ($=96.52 \pm 6.81$) 3.sınıf öğretmen adaylarının demokratik tutum ortalamasından ($=92.78 \pm 9.21$)’ daha yüksektir. Bu bağlamda ortalamalar arasında 4.sınıf öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılığın olduğu söylenebilir. Bu bulgu 4.sınıftaki öğretmen adaylarının 3.sınıftaki öğretmen adaylarına oranla demokratik tutumlarının ve demokratik davranma eğilimlerinin daha yüksek düzeyde olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Bu konuda literatür incelendiğinde, çeşitli araştırmalarda öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinde sınıf değişkeninin anlamlı bir farklılığa yol açmadığı bulunurken (Genç ve Kalafat, 2007; Bulut, 2006; Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın 2009; Genç ve Kalafat 2008), çalışmaya paralellik gösteren araştırma da (Karahana, Sardoğan, Özkamal ve Dicle 2006) bulunmaktadır. Genç ve Kalafat (2007) yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının sınıf değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Yine Bulut (2006) yaptığı çalışmada bir grup üniversite öğrencisinin demokratik tutumlarının düzeylerinde sınıf değişkenine göre anlamlı bir farklılığın çıkmadığı sonucuna varmıştır.

Diğer yandan, Karahana, Sardoğan, Özkamal ve Dicle (2006) yaptıkları araştırmada Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumlarında sınıf değişkeninin etkili olduğu sonucuna varmışlardır.

Demokratik bir sınıf ortamı, hem öğrenci başarısını hem de öğrencilerde demokratik tutum ve davranışların geliştirilmesini etkileyen en önemli faktördür. Kuramsal ve uygulamalı dersler, bu derslerin işlenmesinde seçilen yöntemler ve sınıf atmosferi demokratikleşmede son derece önemli işlevlere sahip bulunmaktadır. Birlikte çalışma, problem çözme, tartışma yöntemleri sorumluluk duygusunu geliştirmekte; katılma, hoşgörü, başkalarına saygı ve uzlaşma davranışlarının gelişimine katkı sağlamaktadır (Saracaloğlu, 2001).

Sonuç olarak; çalışmada da elde ettiğimiz gibi sınıf değişkeninin demokratik tutuma etkisi olduğu, 4. sınıf öğretmen adaylarının tüm formasyon derslerini tamamlamaları, öğretmenliğe hazır ve motive olmaları dolayısıyla, 3.sınıflara göre daha demokratik eğilimlere sahip oldukları söylenebilir. 4 yıl boyunca devam eden üniversite yaşantısının ve öğretmenlik mesleği eğitiminin, insan ilişkileri boyutu ve içerik açısından demokratik davranışların gelişmesinde etkili olduğu ileri sürülebilir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları arasında anne eğitim durumu değişkeni açısından fark olup olmadığının belirlenebilmesi için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-13 de sunulmuştur.

Tablo 13: Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının anne eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	365.309	2	182.654		
Gruplar içi	1334.191	197	67.686	.699	.070
Toplam	13699.500	199			

p>.05

Tablo 13 incelendiğinde, öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları anne eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F(2-197)=.699; p>.05]. Bu bulgu, öğretmen adaylarının demokratik tutum ve eğilimlerinde anne eğitim durumu değişkeninin etkili olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Ancak Tablo 14 incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı olmasa da beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları ortalamasının en yüksek ortaöğretim olan grupta ($=95.59 \pm 8.06$) olduğu, en düşük ortalamaya ise ilköğretim olan grubun ($=91.74 \pm 9.45$) sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 14: Öğretmen adaylarının anne eğitim durumu değişkenlerine ilişkin betimsel veriler

ANNE EĞİTİM DURUMU	N	$\bar{X}$	SS
İlköğretim	27	91.74	9.45
Ortaöğretim	122	95.59	8.06
Üniversite	51	93.92	7.92
TOPLAM	200	94.65	8.29

Buna göre literatüre bakıldığında; bazı çalışmalarda anne eğitim durumu değişkeninin öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerinde bir etkisinin olmadığı (Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu, 2011; Genç ve Kalafat, 2007; Genç ve Kalafat, 2008; Nalçacı, Ercoşkun ve Bektaş, 2006; Saracaloğlu 2001) görülmüştür. Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu (2011) yaptıkları çalışmada sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeyi üzerinde anne eğitim durumu faktörünün etkisi olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. Yine Genç ve Kalafat (2007) yapmış oldukları araştırmada öğretmen adaylarının demokratik tutumlarında anne eğitim durumu değişkenine göre farklılaşma olmadığı sonucuna varmışlardır.

Diğer bir yandan bazı çalışmalarda anne eğitim durumu değişkeninin öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerinde etkisinin olduğu (Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın, 2009; Gömleksiz ve Çetintaş, 2011; Gömleksiz ve Kan, 2008; Bulut, 2006; Saracaloğlu, Evin ve Varol, 2004; Türkbay, 2005; Chen, 2004) görülmüştür. Gömleksiz ve Çetintaş (2011) yaptıkları çalışmada eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının anne eğitim düzeyi değişkeninin etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Bireyler, demokratik davranış ve tutumları, doğuştan kazanamazlar. Demokratik ortamlarda yaşayarak, onun gerekliliğini yerine getirerek, bu davranış ve tutumları öğrenebilirler ve geliştirebilirler. Bu ortamların en önemlisi, çocuğun demokratik dünyasını oluşturan ailesidir. Çocuklar ilk olarak anne ve babaları tarafından eğitilir. Bu eğitim sonucunda, aile çocuğun, temel yeteneklerinin öğretiminde ve karakterlerinin inşasında büyük rol oynamaktadır. Aile içi ilişkilerin düzeyi, eğitim, gelir düzeyleri ve çatışmalar çocuğun kişilik gelişiminde etkilidir (Evcimik ve Gömleksiz, 2009: 28).

Ailenin demokratik olup olmaması çok önemlidir. Çünkü toplumsal demokrasinin temellerinin atıldığı ilk kurum ailedir. Bu anlamda demokratik toplum adına aile yaşamı bir başlangıç noktasıdır. İşte bu sebeple aile yapısının temel taşlarını temsil eden anne ve babaların eğitim düzeyleri üzerinde durulması gereken bir konudur. Anne ve babalar eğitimleri ile doğru orantılı olarak çocuklarını yetiştirirler. Türkiye’deki aile yapısını da göz önünde bulunduramamız gerekmektedir. Genel olarak ataerkil bir aile yapısının hâkim olduğu ülkemizde, aile içi demokrasinin uygulanabilmesinde ve çocukların bu demokratik yapıyı özümseyip kavrayabilmelerinde annenin rolü babaya oranla daha fazladır. Yani anne gün içerisinde ve genel anlamda çocuklarıyla daha çok zaman geçirmiş olmasından dolayı, çocuğun yetişmesi açısından daha etken bir unsurdur (Büyükdüvenci, 2001).

Araştırmaya göre, beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerine anne eğitim durumunun etki etmediği sonucuna varılmıştır. Bu çalışma ile yapılan araştırmalar arasında farklılıkların nedeni, çalışma gruplarının benzer olmaması (öğretmen, öğretmen adayı), araştırmada kullanılan ölçeklerin farklı olması, araştırma grubunun özelliklerinin farklı olması olarak gösterilebilir.

Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları arasında baba eğitim durumu değişkeni açısından fark olup olmadığının belirlenebilmesi için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo-15 de sunulmuştur.

Tablo 15: Beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının baba eğitim durumu değişkenine göre karşılaştırılması

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	SD	Kareler Ortalaması	F	p
Gruplar arası	183.020	2	91.510		
Gruplar içi	13516.480	197	68	.334	.266
Toplam	13699.500	199			

p>.05

Tablo 15 incelendiğinde, öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları baba eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir [F(2-

197)=.334; $p>.05$]. Bu bulgu, öğretmen adaylarının demokratik tutum ve eğilimlerinde baba eğitim durumu değişkeninin etkili olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Ancak Tablo 16 incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı fark olmasa da beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları ortalamasının en yüksek üniversite olan grupta ($=95.22\pm6.80$) olduğu, en düşük ortalamaya ise ilköğretim olan grubun ($=91.73\pm11.21$) sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 16: Öğretmen adaylarının baba eğitim durumu değişkenlerine ilişkin betimsel veriler

BABA EĞİTİM DURUMU	N	$\bar{X}$	SS
İlköğretim	19	91.73	11.21
Ortaöğretim	132	94.85	8.30
Üniversite	49	95.22	6.80
TOPLAM	200	94.65	8.29

Buna göre literatür incelendiğinde; bazı çalışmalarda baba eğitim durumu değişkeninin öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerinde bir etkisinin olmadığı (Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu, 2011; Gömleksiz ve Çetintaş, 2011; Genç ve Kalafat, 2007; Genç ve Kalafat, 2008; Nalçacı, Ercoşkun ve Bektaş, 2006; Saracaloğlu, 2001; Evcimik ve Gömleksiz, 2009; Chen, 2004) görülmüştür. Merey, Kaymakçı ve Kılıçoğlu (2011) yaptıkları çalışmada Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının demokratik tutumlarında baba eğitim durumu değişkeninin farklılık yaratmadığı sonucuna varmışlardır. Aynı şekilde, Gömleksiz ve Çetintaş (2011) yaptıkları çalışmada eğitim fakültelerinde öğrenim gören öğretmen adaylarının demokratik tutumlarında baba eğitim durumu değişkeninin etkili olmadığı sonucuna varmışlardır.

Diğer yandan bazı çalışmalarda da baba eğitim durumu değişkeninin öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerinde etkisinin olduğu (Tekin, Yıldız, Lök ve Taşgın, 2009; Türkbay 2005; Gömleksiz ve Kan 2008; Saracaloğlu, Evin ve Varol 2004; Bulut 2006) görülmüştür. Türkbay (2005) yaptığı çalışmada Pamukkale Üniversitesi sosyal bilimler ve fen bilimleri fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin demokratik tutum ve değerleri üzerinde baba eğitim durumu değişkeninin etkili olduğu

sonucuna varmıştır. Ayrıca Gömleksiz ve Kan (2008) yaptıkları çalışmada Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi ve tezsiz yüksek lisans programlarına kayıtlı öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerinde baba eğitim durumu değişkeninin etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Demokratik değerler yaşayarak öğrenilir, bunu sağlayacak ilk ortam ise çocuğun hayata adım attığı andan itibaren karşısına çıkan ve demokratik davranışların öğrenilmesi ve uygulanması konusunda model olacak aile ortamıdır. Demokratik tutum ise, eğitim ile kazanılır. Çocuğa ve gence kazandırılacak değerler önce ailede kazandırılır. Çocuğun ve gencin inanç ve tutumları, ilk çocukluk yıllarında aile ortamı içinde edindiği ve öz varlığına sindirdiği kişilik üzerinde şekillenir (Büyükkaragöz ve Kesici, 1996). Ailenin demokratik davranış göstermesi, çocuğunda davranış ve tutumlarında etkili olmaktadır. Gerçekten anne ve babalarının demokratik tutum göstermelerine bağlı olarak çocukların kendilerine olan güvenleri daha yüksek olduğu ve davranışlarında da daha bağımsız oldukları görülmüştür (Akyüzlü, 2005). Birey sosyal hayatta, bazen aile ve toplumsal hayat arasındaki, demokratik düzey farkından dolayı problem yaşayabilmektedir. Demokratik bir aile içinde yetişen çocuk, katı kuralların hâkim olduğu bir çevreyi kolay benimseyemez, çocuğun hareketlerinden rahatsız olan arkadaşları onu kendi içlerine dâhil etmeyebilir ve dolaylı olsa da onun yeni kurallar öğrenmesine müsaade edilmeyebilir. Demokrasi önündeki en büyük engel aile yapımızın katı ataerkil özelliğini sürdürmesidir. Evde babanın daha katı kurallar içerisinde davranışlar sergilemesi çocuğun davranışlarında olumsuz etkiler yaratmaktadır (Evcimik ve Gömleksiz, 2009).

Araştırmada beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum düzeylerinde baba eğitim durumu değişkenine göre bir farklılaşma görülmemiştir. Ancak literatürde çocuğun demokratik davranışların öğrenilmesi ve uygulanması konusunda model olacak aile ortamının önemi vurgulanmaktadır. Bu çalışma ile yapılan bazı çalışmalar arasında farklılık olmasının nedeni olarak, araştırmada kullanılan ölçeklerin farklı olması ve araştırma grubunun özelliklerinin farklı olması gösterilebilir.

BÖLÜM V

5. Sonuç ve Öneriler

Araştırma kapsamında Kocaeli Merkez ve Başiskele İlçesindeki Ortaokullarda çalışan beden eğitimi öğretmenleri ve Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenliği bölümünde okuyan öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi ile elde edilen sonuçlar ve öneriler aşağıda verilmiştir.

5.1. Sonuç

Araştırmada beden eğitimi öğretmenleri ve beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının olumlu düzeyde olduğu ve öğretmen adaylarının beden eğitimi öğretmenlerine göre daha yüksek düzeyde demokratik tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında cinsiyete göre kadınlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bununla birlikte beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutum puanları arasında medeni durum, mezun olunan yükseköğretim kurumu, yaş, mesleki deneyim ve eğitim seviyesine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Öte yandan, beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları arasında sınıf düzeyine göre 4. Sınıflar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna karşın, beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutum puanları arasında cinsiyet, anne eğitim durumu ve baba eğitim durumuna göre anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Sonuç olarak bu araştırmada, beden eğitimi öğretmenleri ve öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının olumlu düzeyde olduğu, ancak öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumları üzerinde cinsiyet değişkeninin, öğretmen adaylarının demokratik tutumları üzerinde de sınıf değişkeninin önemli bir etken olduğu ortaya çıkmıştır.

5.2. Öneriler

1. Anne ve babaların demokratik davranışlarını geliştirici yaygın eğitim programları düzenlenmelidir. Bu çerçevede anne-baba ve çocuk eğitime dönük seminer, konferans ve benzeri programlarla aile bireyleri bilinçlendirilebilir. Ayrıca görsel ve yazılı medyada bu konuya ilişkin yayınlara yer verilebilir.
2. Öğretmenlerin, öğretmen adaylarına göre demokratik tutumlarının mesleki tecrübe ve yaşın gerektirdiği olgunluk nedeni ile daha iyi olması gerekirken demokratik tutum puanları daha düşük çıkmıştır. Bu yüzden öğretmenler için çeşitli hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlenebilir.
3. Beden eğitimi öğretmen adayları ile diğer öğretmen adayları arasında karşılaştırmalı araştırmalar yapılabilir.
4. Öğretmenlerin demokratik tutum düzeyini etkileyen değişkenler arasında bulunan medeni durum, eğitim düzeyi, mezun olunan yüksek öğretim kurumu ile ilgili yapılan araştırmaların azlığı dikkat geçmektedir. Bundan sonra yapılacak araştırmalarda bu değişkenlerin etkisi araştırılabilir.
5. Yapılan literatür araştırmaları sonucunda genellikle öğretmen adayları ve öğretmenlerin demokratik tutum düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu mesleğe hazırlayan öğretim elemanlarının demokratik tutum düzeyleri ile ilgili araştırmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyüzlü, K. A. (2005). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerin Demokratik Tutum ve Davranışları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* .
- Almong, O. and Shechtman, Z. (2007). Teachers' Democratic and Efficacy Beliefs and Styles of Coping with Behavioural Problems of Pupils with Special Needs. *European Journal of Special Needs Education* , 22 (2), 115-129.
- Alobiedat, A. and Saraierh, R. (2009). The Degree of Demokratic Practicing in the Classroom by Teachers. *European Journal of Social Sciences* , 22 (1), 109-119.
- Alpman, C. (1972). Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi Ve Çağlar Boyunca Gelişimi. (1) . İstanbul: İstanbul Mili Eğitim Basımevi.
- Anand, M. R. (2005). Building a Framework for Classroom Baised Multi culturel Demokratic Education. *Learning From Three Skilled Teachers, Teachers College Record* , 107 (5), 1036-1059.
- Aracı, H. (2000). Okullarda Beden Eğitimi. Ankara: Bağırhan Yayınevi.
- Aydemir, H. ve Aksoy, N. (2010). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Demokratic Tutumlarının Bazı Değişkenlerle İlişkisi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi* , 12 (1).
- Baran, S. (2010). İlköğretim 6. ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Demokratic Tutum Geliştirmesinde Aile, Öğretmen ve Okul Yönetimini Algılama Biçimleri. *Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi İlköğretim Anabilim Dalı, Bursa* .
- Başaran, İ. E. (1986). Demokratic Öğrenci Nasıl Yetiştirilir? *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* , 19 (1-2), 112.

- Başaran, İ. E. (1995). Hoşgörü ve Eğitim. *UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi İşbirliği* .
- Beane, J. A. (2005). A reason To Teach: Creating Classroom Of Dignity And Hope. Portsmouth NH:Heinemann.
- Branson, M. S. (2004). Education for Citizenship and the Teaching of Democracy in Schools. *International Symposium on Democracy Education, Çanakkale*.
- Bulut, N. (2006). Bir grup Üniversite Öğrencisinin Demokratik Tutumları İle Çeşitli Değişkenler Arasındaki İlişkiler . *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi* , 37-59.
- Büyükdüvenci, S. (2001). Eğitim Felsefesine Giriş. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Büyükkaragöz, S. (1990). Ortaöğretimde Demokrasi Eğitimi. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayını.
- Büyükkaragöz, S. (1995). Yüksek Öğretim Programları Ve Demokratik Tutumlar. Ankara: Türk Demokrasi Vakfı Yayınları .
- Büyükkaragöz, S. ve Kesici, Ş. (1996). Öğretmenlerin Hoşgörü ve Demokratik Tutumları. *Eğitim Yönetimi* .
- Büyükkaragöz, S. ve Kesici, Ş. (1998). Yükseköğretim Programları ve Demokratik Tutumlar . Ankara: Türk Demokrasi Vakfı .
- Büyükkaragöz, S. ve Üre, Ö. (1994). Öğretmen Yetiştiren Yüksek Öğretim Kurumlarındaki Öğrencilerin Demokratik Tutumları Araştırması. *Demokrasi Gündemi Türk Demokrasi Vakfı Bülteni* (19), 94.
- Çankaya, D. ve Seçkin, O. (2004). Demokratik Değerlerinin Benimsenmesi Açısından Öğretmen ve Öğretmen Adaylarının Görüş ve Tutumları. *Uluslararası Demokrasi Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yayınları.
- Davis, O. (2003). Does Democracy In Education Still Live. *Journal Of Curriculum And Supervision*.

- Demirbolat, A. O. (1999). Demokrasi ve Demokratik Eğitim. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Demirel, Ö. (2005). Eğitimde Program Geliştirme: Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Ankara Pegem Yayıncılık.
- Demirtaş, H. (2003). Demokratik Sınıf Yönetimi ve İnönü Üniversitesi Öğrencilerinin Öğretim Elemanlarının Sınıf Yönetimi Tutum ve Davranışlarına İlişkin Görüşleri. *13.Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Sözlü Bildiri*. Malatya.
- Demoulin, D. F. and Kolstad, R. (2000). Assessing The Gains of Behavioral Dynamics Essential for Success in a Democracy for Teacher Education Students.
- Doymuş, K., Şimşek, Ü. ve Özdemir, Y. (2006). Lise Düzeyinde Eğitim Gören Öğrencilerin Demokratik Tutumlarına İşbirlikçi Öğrenme Yönteminin Etkisinin İncelenmesi. *Erzurum Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 7 (1).
- Ektem, İ. S. ve Sünbül, A. M. (2011). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi* (31), 159-168.
- Erdem, M. (1998). Bir Eğitim Lideri Olarak Atatürk. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi* , XIV (40).
- Erhan, S. E. ve Tamer, K. (2009). Doğu Anadolu Bölgesi İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarında Beden Eğitimi Dersi İçin Gereken Tesis Araç-Gereç Durumları ile Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkiler. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* , 11 (3), 57-66.
- Ertürk, S. (1993). Diktacı Tutum ve Demokrasi. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Evcimik, S. ve Gömleksiz, M. N. (2009). Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Demokratik Tutumları. *Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü* , Elazığ.

- Garrison, W. H. (2003). Democracy, Experince and Education . *Phi Delta Kapan* , 525-529.
- Genç, S. Z. ve Kalafat, T. (2006). Demokratik Kazanımların Gerçekleştirilmesinde İlköğretim Öğretmenlerinin Etkililiğinin Değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi* (171), 43-54.
- Genç, S. Z. ve Kalafat, T. (2008). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları ile Empatik Becerilerinin Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* (19).
- Genç, S. Z. ve Kalafat, T. (2007). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları İle Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* (22), 19-21.
- Gömlüksiz, M. N. ve Çetintaş, S. (2011). Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi* (151).
- Gömlüksiz, M. N. ve Kan, A. Ü. (2008). Eğitim Fakültesi ve Tezsiz Yüksek Lisans Programlarına Kayıtlı Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Değerlendirilmesi. (178), 44-63.
- Gözütok, F. D. (1995). Öğretmenlerin Demokratik Tutumları. *TDV Yayınları* .
- Güçlüol, K. (1990). Demokrasi için Eğitim. Ankara: Ankara Yayınevi.
- Güllü, M. ve Güçlü, M. (2009). Ortaöğretim Öğrencileri İçin Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeği Geliştirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi* , 3 (2).
- Gülmez, M. (1994). İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi. Ankara: TODAİE Yayınları.
- Gündüz, M. ve Gündüz, F. (2002). Yurttaşlık Bilinci. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güneş, A. (2004). Okullarda Beden Eğitimi ve Oyun Öğretimi. Ankara: Pegem Yayıncılık.

- Henderson, J. G. (2001). *Reflective Teaching Professional Artistry Through Inquiry. New Jersey: Macmill an Puslising Company .*
- Holoğlu, O. (2006). İlköğretim İkinci Kademedede Öğrenim Gören Kız Öğrencilerin Beden Eğitimi Dersine Karşı Tutumları. *Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı .*
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar. İstanbul: Evrim Basım Yayın ve Dağıtım Yayıncılık.*
- Kangangil, M., Hünük, D. ve Demirhan, G. (2006). İlköğretim Lise ve Üniversitesi Öğrencilerinin Beden Eğitimi ve Spora İlişkin Tutumlarının Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi , 17 (2), 48-57.*
- Karahan, T. F., Sardoğan, M. E., Özkamal, E. ve Dicle, N. (2006). Öğretmen Adaylarında Demokratik Tutum, Nevrotik Eğilimler ve Kendini Gerçekleştirme. *H.Ü Eğitim Fakültesi Dergisi , 155-158.*
- Karakütük, K. (2001). *Demokratik Laik Eğitim. Ankara: Anı Yayıncılık.*
- Karatekin, K., Merey, Z. ve Kuş, Z. (2012). Öğretmen Adayları ve Öğretmenlerin Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 21 (2).*
- Kaya, C. ve Şen, S. (2013). Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimindeki Demokratik Tutumlarının İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.*
- Kepenekçi, Y. (2003). Demokratik Okul. *Eğitim Araştırma Dergisi , 3 (11), 44-53.*
- Kıncal, R. Y. ve Işık, H. (2003). Demokratik Eğitim ve Demokratik Değerler. *Eğitim Araştırmaları Dergisi , 3 (11), 54-58.*

- Koç, Y. ve Mirzeoğlu, D. (2008). Beden Eğitimi Öğretmenlerin Demokratik Tutumlarının Belirlenmesi ve Çeşitli Değişkenler Açısından Karşılaştırılması. *Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı. Bolu.*
- Kuzgun, Y. (2000). Eğitimde Kendini Gerçekleştirme. Eğitim-Sen Yayınları.
- Levin, B. (1998). The Education Democracy. *Curriculum Inquiry* , 28 (1).
- Marginson, S. (2006). Engaging Democratic Education In The Neoliberal Age. *Education Theory*.
- MEB, T. (2013). *Ortaokul Beden Eğitimi ve Spor Dersi (5-8.sınıflar) Öğretim Programı ve Klavuzu*. Ankara: Ders Kitapları Müdürlüğü.
- Merey, Z., Kaymakçı, S. ve Kılıçoğlu, G. (2011). Öğrenci Konseyi Seçimlerinde Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları. *Mili Eğitim Sosyal Bilimler Dergisi* (191-208), 191.
- Mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html*. (2013, Eylül).
- Nalçacı, A. ve Ercoşkun, M. H. (2006). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* (14).
- Oğuzkan, F. (1991). Öğretmenliğin Üç Yönü. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Ozan, M. B., Türkoğlu, Z. ve Şener, G. (2010). Okul Yöneticilerinin Sergiledikleri Demokratik Tutum ve Davranışlarının Öğretmenlerin Motivasyonuna Etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* , 20 (1), 275-294.
- Özer, D. ve Aktop, A. (2003). İlköğretim Öğrencileri İçin Hazırlanmış Bir Beden Eğitimi Dersi Tutum Ölçeğinin Adaptasyonu. *Hacettepe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* , 14 (2).

- Özmen, F. (2000). Etkili Eğitimin Gerçekleştirilmesinde Demokratik Bir Lider Olarak Öğretmen. *II.Ulusal Öğretmen Yetiştirme Sempozyumu* (s. 443-448). Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Pigman, B. B. (2001). Current Status of Effective Use of Classroom Rules. *The University of Toledo,DAI-A* , 62 (2), 448-520.
- Polat, T. (2003). Güçlü Demokrasi ve Okul. *Eğitim Yönetimi ve Üniversitelerde Demokratik Yapılanma Sempozyumu*. Ankara: Eğitim-Sen Yayınları.
- Rainer, J. and Guyton, E. (1999). Democratic Practices in Teacher Education and The Elementary Classroom. *Teaching and Teacher Education* , 15, 121-132.
- Rowland, A. (2003). Teaching for Democracy in Higher Education. *Teaching in Higher Education* , 8, 89-109.
- Sağlam, H. İ. (2000). Sosyal Bilgiler Dersinin Demokratik Tutum Geliştirmedeki Rolü. *Milli Eğitim Dergisi* (146), 567-680.
- Saracaloğlu, A. S. (2001). Beden Eğitimi Öğretmenlerinin Demokratik Tutumları. *Ege Üniversitesi Eğitim Dergisi* , 23-30.
- Saracaloğlu, A. S., Evin, İ. ve Varol, S. R. (2004). İzmir İlinde Çeşitli Kurumlarda Görev Yapan Öğretmenler ile Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumları Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* , 4 (2), 335-364.
- Sarwar, M., Yousuf, M. İ. ve Hussain, S. (2010). Attitude Toward Democracy in Pakistan: Secondary School Teachers' Perceptions. *Journal of College Teaching and Learning* , 7 (3).
- Schweisfurth, M. (2002). Teacher, Democratisation and Educational Reform in Russia and South Africa. *Monographs in international education*. University of Glasgow Library Catalogue.

- Selvi, K. (2004). İlköğretim Programlarında Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimi. *XII.Eğitim Bilimleri Kongresi,Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü*, (s. 193-211). Ankara.
- Senemoğlu, N. (2005). Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Sönmez, V. (1994). Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı. Ankara: Pegem Yayın.
- Sümer, R. (1989). Sporda Demokrasi. Ankara: Şafak Matbaası.
- Şimşek, U., Doymuş, K. ve Karaçöp, A. (2009). Yükseköğretimde Eğitim Gören Öğrencilerin Demokratik Tutumlarına Jigsaw ve Birlikte Öğrenme Tekniklerinin Etkisi. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 13 (1).
- Şişko, M. (2000). Ankara'nın Merkez İlçelerindeki İlk ve Ortaöğretim Okullarında Öğrenim Gören Öğrencilerin Beden Eğitimi ve Spor Dersine İlişkin Tutumları. *Yayınlanmamış Lisans Tezi,Hacettepe Üniversitesi,Spor Bilimleri ve Teknolojisi Yüksekokulu, Ankara*.
- Taçman, M. (2009). İlköğretim Sınıf Öğretmenlerinin Demokratik Tutumları. *Eğitim Psikolojisi Araştırma Elektronik Dergisi* , 30-46.
- TDV. (1992). *Demokrasi nedir?* (L. Köker, Çev.) Ankara.
- TED. (1985). Bugünden Yarına Ortaöğretimimiz. *Türk Eğitim Derneği VIII.Eğitim Toplantısı* . Ankara.
- Tekin, M., Yıldız, M., Lök, S. ve Taşgın, Ö. (2009). Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğretmen Adaylarının Çeşitli Değişkenlere Göre Demokratik Tutum Düzeylerinin İncelenmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* , 3 (3).
- Tezcan, M. (1997). Eğitim Sosyolojisi. Ankara: Feryal Matbaası.
- Tocqueville, A. (1994). *Amerika'da Demokrasi*. (F. D. İhsan Şezal, Çev.) Ankara: Yetkin Yayınları.

- Toper, T. (2007). İlköğretim İkinci Kademedeki Demokrasi Eğitimi: İkinci Kademe Öğretmenlerinin Demokratik Tutum ve Davranışları Sergileme Düzeyleri. *Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.*
- Touraine, A. (2004). What is democracy? *European Physical Education Review* (22).
- Tourney, P., Lehmann, R., Oswald, H. and Schulz, W. (2001). Citizenship and Education in Twenty-Eight Countries Netherlands.
- Turnsek, N. and Pekkarinen, A. (2009). Democratisation of Early Childhood Education in the attitudes of Slovene and Finnish Teachers. *European Early Childhood Education Research Journal* , 17 (1), 23-42.
- Türkbay, R. A. (2005). Üniversite Öğrencilerinin Demokratik Tutum ve Değerleri Üzerine Bir Araştırma. *Yüksek lisans tezi Pamukkale üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü, Denizli.*
- Ulusavaş, M. (1991). Demokrasi Eğitimi İlkeleri Açısından Eğitim Sistemine Bakış. *İzmir I.Eğitim Kongresi Bildirileri, Buca Eğitim Fakültesi Yayınları*, (s. 625).
- Üstün, G. (2011). Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ile Demokratik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
- Wang, Y. (2004). The Tension Between Ethnic Identity and Democratic Education. *Cambridge University, UK. Paper Presented at The International Symposium on Democracy Education* .
- Yağcı, E. (1998). Demokrasi ve Eğitim. *Eğitim ve Bilim* (Cilt 22, s. 15-22).
- Yalçın, G. (2007). Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Gösterdikleri Davranışların Demokratikliğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.*

- Yanardağ, A. (2000). Üniversite Gençliğinin Demokratik Tutum ve Davranışları Üzerine Bir Araştırma. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.*
- Yanıklar, C. ve Elyıldırım, Y. (2004). Demokrasi Eğitimi ve Pratik Uygulamalar. *Çoluk Çocuk Dergisi* (44), 27-29.
- Yavaş, M. ve İlhan, A. (1996). Beden Eğitimi ve Sporda Özel Öğretim Yöntemleri. Bursa: Melisa Matbaacılık.
- Yeşil, R. (2003). Demokratik Eğitim Ortamının İnsan Hakları Temeli. *G.Ü Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi* , 4 (2), 45-54.
- Yeşil, R. (2002). Okul ve Ailede İnsan Hakları ve Demokrasi Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yıldırım, L. (1994). İlköğretim Birinci Kademe Öğrencilerinin Demokratik Davranışları Arasındaki İlişkilerin Saptanması. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.*
- Yılmaz, K. (2009). Sınıf Öğretmenlerinin Demokratik Tutumlarının Algıladıkları Anne-Baba Tutumlarına ve Bazı Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.*
- Yurtseven, R. (2003). Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Demokratik Tutumları. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.*

EK 1.

ÖĞRETMENLERİN DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİ

Değerli Meslektaşım;

Bu araştırma ortaokullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenleri ile beden eğitimi öğretmen adaylarının demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle siz değerli öğretmenlerimizin görüşlerine başvurulmaktadır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise demokratik tutumlarınızı belirlemek amacıyla hazırlanmış maddeler bulunmaktadır. Anketten elde edilen veriler yapılacak olan araştırma dışında başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Bu nedenle lütfen isim yazmayınız.

Araştırmanın doğru sonuçlara ulaşabilmesi için lütfen tüm maddeleri içtenlikle ve en doğru şekilde işaretleyiniz. Araştırmaya yapacağınız katkı için şimdiden teşekkür ederiz.

Hande İNAN

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

1. BÖLÜM**1. Cinsiyetiniz**

☐ Bayan ☐ Erkek

2. Yaşınız

☐ 25 yaş ve altı ☐ 26- 30 ☐ 31- 35 ☐ 36 -40 ☐ 41 yas ve üstü

3. Medeni Durumunuz

☐ Evli ☐ Bekâr

4. Eğitim Seviyeniz

☐ Ön Lisans ☐ Lisans ☐ Lisans Üstü

5. Mezun Olduğunuz Yükseköğretim Kurumu

.....Üniversitesi

6. Meslekteki Görev Süreniz

☐ 1-5 yıl ☐ 6-10 yıl ☐ 11-15 yıl ☐ 16 -20 yıl ☐ 21 yıl ve üstü

2.BÖLÜM

Aşağıda verilen ifadelere katılım düzeyine göre; TAMAMEN KATILMIYORUM, KATILMIYORUM, KISMEN KATILMIYORUM, KATILMIYORUM, HİÇ KATILMIYORUM, sütunlarından herhangi birini 'X' işareti ile işaretleyerek görüşlerinizi belirtiniz. Her görüş için sütunlardan birini işaretlemeniz yeterli olacaktır. Lütfen, tüm ifadeler için işaretleme yapmayı unutmayınız...	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1- Her bir birey yaşadığı toplumdan sorumludur.	5	4	3	2	1
2- Bireyler her türlü düşünce ve fikirlerini özgürce açıklayabilmelidir.	5	4	3	2	1
3-Toplumda her türlü düşüncenin teşkilatlanmasına izin verilmelidir.	5	4	3	2	1
4- Demokratik hak ve özgürlüklerimizi rahatlıkla kullanamıyoruz.	5	4	3	2	1
5- Her zaman ve her yerde kadın ve erkek eşittir.	5	4	3	2	1
6- Demokratik hayat yasalarla korunmalıdır.	5	4	3	2	1
7- Fikir ve vicdan hürriyetine aykırı olan sansürler kaldırılmalıdır.	5	4	3	2	1
8- Farklı düşünce yapısına sahip bireylerle ilişki kurmak kültürel bir zenginliktir.	5	4	3	2	1
9- Farklı düşünce, fikir, din ve hayat tarzları toplumun her kesiminde hoş karşılanmalıdır.	5	4	3	2	1
10- Evlendikten sonra da kadınlar kendi (kızlık) soyadını kullanabilmelidir.	5	4	3	2	1
11- Milli ve manevi değerlere saygısızlık eden hapisle cezalandırılmalıdır.	5	4	3	2	1
12- Siyasi liderlere her yönüyle itaat edilmelidir.	1	2	3	4	5
13- Polis her zaman farklı görüşlere dayalı sosyal, kültürel ve dini faaliyetleri takip etmelidir.	1	2	3	4	5
14- Ailemizde ve çevremizdeki büyüklerimize daima itaat etmeliyiz.	1	2	3	4	5
15- Sivil-toplum kuruluşları demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır.	5	4	3	2	1
16- Birey kendi fikirlerini başkalarınınkinden üstün görmesi doğaldır.	1	2	3	4	5
17- Demokrasilerde birey meşru olarak bazen hukuk kurallarına uymayabilir.	1	2	3	4	5
18- Çoğunluğun kararı her zaman demokratiktir.	1	2	3	4	5
19- Demokraside azınlıklar bütün haklara sahip olmalıdır.	5	4	3	2	1
20- Siyasi ve kültürel çatışmalar demokrasi ile çözülebilir.	5	4	3	2	1
21- Özel hayatın sınırları medya tarafından aşılmalıdır.	5	4	3	2	1
22- Demokrasilerde medya her bakımdan özgür olmalıdır.	5	4	3	2	1
23- Bir tartışmada fikirlerimin karşımdakini rahatsız edeceğini bilsem de söylemekten çekinmem.	5	4	3	2	1
24- Kendiminkinden farklı görüş ve düşüncelere sahip olan biri ile tanışmaktan hoşlanmam.	1	2	3	4	5
25- Aynı görüşte olmadığım bireyleri dinlemekten nefret ederim.	1	2	3	4	5
26-Benim dışındakilerin ne yaptığı, ne söylediği beni ilgilendirmez.	1	2	3	4	5

EK 2.**ÖĞRETMEN ADAYLARININ DEMOKRATİK TUTUM ÖLÇEĞİ****Sevgili Öğretmen Adayları,**

Bu araştırma siz değerli beden eğitimi öğretmen adayları ile ortaokullarda görev yapan beden eğitimi öğretmenlerinin demokratik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılmaktadır. Bu nedenle siz değerli öğretmen adaylarımızın görüşlerine başvurulmaktadır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgileriniz, ikinci bölümde ise demokratik tutumlarınızı belirlemek amacıyla hazırlanmış maddeler bulunmaktadır. Anketten elde edilen veriler yapılacak olan araştırma dışında hiçbir amaçla kullanılmayacaktır. Bu nedenle lütfen isim belirtmeyiniz.

Araştırmanın doğru sonuçlara ulaşabilmesi için lütfen tüm maddeleri içtenlikle ve en doğru şekilde işaretleyiniz. Araştırmaya yapacağınız katkı için şimdiden teşekkür ederiz.

Hande İNAN

Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Beden Eğitimi Öğretmenliği Anabilim Dalı

1. BÖLÜM

1. Cinsiyetiniz

☐ Bayan ☐ Erkek

2. Yaşınız.....

3. Sınıfınız

☐ 3. sınıf ☐ 4. sınıf

4. Annenizin Eğitim Durumu

☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

5. Babanızın Eğitim Durumu

☐ İlköğretim ☐ Ortaöğretim ☐ Üniversite ☐ Lisansüstü

2.BÖLÜM

Aşağıda verilen ifadelere katılım düzeyine göre; TAMAMEN KATILIYORUM, KATILIYORUM, KISMEN KATILIYORUM, KATILMIYORUM, HİÇ KATILMIYORUM, sütunlarından herhangi birini 'X' işareti ile işaretleyerek görüşlerinizi belirtiniz. Her görüş için sütunlardan birini işaretlemeniz yeterli olacaktır. Lütfen, tüm ifadeler için işaretleme yapmayı unutmayınız...	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Kismen Katılıyorum	Katılmıyorum	Hiç Katılmıyorum
1- Her bir birey yaşadığı toplumdan sorumludur.	5	4	3	2	1
2- Bireyler her türlü düşünce ve fikirlerini özgürce açıklayabilmelidir.	5	4	3	2	1
3-Toplumda her türlü düşüncenin teşkilatlanmasına izin verilmelidir.	5	4	3	2	1
4- Demokratik hak ve özgürlüklerimizi rahatlıkla kullanamıyoruz.	5	4	3	2	1
5- Her zaman ve her yerde kadın ve erkek eşittir.	5	4	3	2	1
6- Demokratik hayat yasalarla korunmalıdır.	5	4	3	2	1
7- Fikir ve vicdan hürriyetine aykırı olan sansürler kaldırılmalıdır.	5	4	3	2	1
8- Farklı düşünce yapısına sahip bireylerle ilişki kurmak kültürel bir zenginliktir.	5	4	3	2	1
9- Farklı düşünce, fikir, din ve hayat tarzları toplumun her kesiminde hoş karşılanmalıdır.	5	4	3	2	1
10- Evlendikten sonra da kadınlar kendi (kızlık) soyadını kullanabilmelidir.	5	4	3	2	1
11- Milli ve manevi değerlere saygısızlık eden hapisle cezalandırılmalıdır.	5	4	3	2	1
12- Siyasi liderlere her yönüyle itaat edilmelidir.	1	2	3	4	5
13- Polis her zaman farklı görüşlere dayalı sosyal, kültürel ve dini faaliyetleri takip etmelidir.	1	2	3	4	5
14- Ailemizde ve çevremizdeki büyüklerimize daima itaat etmeliyiz.	1	2	3	4	5
15- Sivil-toplum kuruluşları demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır.	5	4	3	2	1
16- Birey kendi fikirlerini başkalarınınkinden üstün görmesi doğaldır.	1	2	3	4	5
17- Demokrasilerde birey meşru olarak bazen hukuk kurallarına uymayabilir.	1	2	3	4	5
18- Çoğunluğun kararı her zaman demokratiktir.	1	2	3	4	5
19- Demokraside azınlıklar bütün haklara sahip olmalıdır.	5	4	3	2	1
20- Siyasi ve kültürel çatışmalar demokrasi ile çözülebilir.	5	4	3	2	1
21- Özel hayatın sınırları medya tarafından aşılmamalıdır.	5	4	3	2	1
22- Demokrasilerde medya her bakımdan özgür olmalıdır.	5	4	3	2	1
23- Bir tartışmada fikirlerimin karşımdakini rahatsız edeceğini bilsem de söylemekten çekinmem.	5	4	3	2	1
24- Kendiminkinden farklı görüş ve düşüncelere sahip olan biri ile tanışmaktan hoşlanmam.	1	2	3	4	5
25- Aynı görüşte olmadığım bireyleri dinlemekten nefret ederim.	1	2	3	4	5
26- Benim dışındakilerin ne yaptığı, ne söylediği beni ilgilendirmez.	1	2	3	4	5

EK 3.

T.C
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :26073066-605-337
 Konu : Araştırma İzni Oluru(Hande İNAN)
 23.05.2013

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA
(Beden Eğitimi Öğretmenliği Bilim Dalı)

Anabilim Dalınız Beden Eğitimi Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencilerinden Hande İNAN “Beden Eğitimi Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi ” konulu çalışmasına veri sağlamak için yapmak istediği anket ile ilgili Kocaeli Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün onay yazısı, yazımızın ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

 Prof.Dr Soner DURMUŞ
 Enstitü Müdürü

Ek:
 1:Onay Örneği

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İzzet Baysal Kampüsü 14280 Bolu

EK 4.

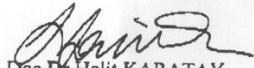

T.C
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :26073066-605- 452- 27.05.2013
Konu : Araştırma İzni Oluru(Hande İNAN)

BEDEN EĞİTİMİ ÖĞRETMENLİĞİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA
(Beden Eğitimi Öğretmenliği Bilim Dalı)

Anabilim Dalınız Beden Eğitimi Öğretmenliği Bilim Dalı Yüksek Lisans Programı Öğrencilerinden Hande İNAN "Beden Eğitimi Öğretmenleri ve Öğretmen Adaylarının Demokratik Tutumlarının Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi" konulu tez çalışmasına veri sağlamak için yapmak istediği anket ile ilgili Kocaeli Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Müdürlüğü'nün onay yazısı, yazımızın ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Doç.Dr. Halit KARATAY
Enstitü Müdür V.

Ek:
1:Onay Örneği

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü İzzet Baysal Kampüsü 14280 Bolu
Tel: 0 (374) 253 50 20 Fax: 0 (374) 253 50 24